

Lagrådsremiss

Förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 29 januari 2026

Erik Slottnér

Simon Isaksson
(Finansdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I denna lagrådsremiss föreslår regeringen att kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som avser en enskild person ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. För att detta ska vara möjligt föreslås bl.a. att kommuner ska vara skyldiga att lämna sådana uppgifter som behövs för myndighetens dataanalyser och urval. Kommuner föreslås även vara skyldiga att vid behov lämna kompletterande uppgifter som behövs vid en fördjupad granskning. Det föreslås vidare att Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den kommun som har beslutat om utbetalningen när en sådan granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen. Utbetalningsmyndighetens granskning ska utgöra ett komplement till kommuners kontrollverksamhet. Förslagen syftar till att förbättra förutsättningarna för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och förhindra ekonomisk brottslighet.

Lagändringarna om att kommuners utbetalningar ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. Lagändringarna som innebär att det blir obligatoriskt för kommuner att även utan en begäran från Utbetalningsmyndigheten regelbundet lämna uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval föreslås dock träda i kraft den 1 juli 2029.

Innehållsförteckning

1	Beslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.....	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.....	7
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.....	9
3	Ärendet och dess beredning	10
4	Bakgrund och gällande rätt	10
4.1	Välfärdsbrottslighet och välfärdssystemen.....	10
4.1.1	Utnyttjande av offentliga medel	10
4.1.2	Skydd för välfärdssystemen	11
4.2	Kommuners centrala ställning och deras ansvar för utbetalningar från välfärdssystemen.....	12
4.2.1	Den kommunala självstyrelsen.....	12
4.2.2	Allmänt om kommuners ansvar för utbetalningar	13
4.2.3	Kommuners utbetalningar från välfärdssystemen	14
4.3	Utbetalningsmyndigheten.....	14
4.3.1	Utbetalningsmyndighetens uppdrag	14
4.3.2	Inledande och fördjupad granskning	15
4.3.3	Uppgiftsskyldighet	16
4.3.4	Underrättelseskyldighet.....	17
4.3.5	Transaktionskontosystemet	18
4.4	Offentlighet och sekretess	18
4.5	Personuppgiftsbehandling	19
4.5.1	EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen.....	19
4.5.2	Särskilda registerförfattningar	20
4.6	Skyddet för den personliga integriteten.....	21
5	Förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.....	22
6	Uppgiftsskyldighet för kommuner i förhållande till Utbetalningsmyndigheten	30
6.1	Uppgifter av betydelse för dataanalys och urval	30
6.2	Uppgifter av betydelse för fördjupad granskning.....	38
7	Underrättelseskyldighet för Utbetalningsmyndigheten i förhållande till kommuner.....	44
8	Personuppgiftsbehandling.....	48

9	Förslagen innebär ett proportionerligt intrång i den personliga integriteten	52
10	Ikraftträdande	58
11	Konsekvenser	60
11.1	Alternativa lösningar är inte tillräckliga	60
11.2	Konsekvenser för det offentliga	61
11.2.1	Allmänt om konsekvenserna	61
11.2.2	Konsekvenser för Utbetalningsmyndigheten	61
11.2.3	Konsekvenser för staten	62
11.2.4	Konsekvenser för statliga myndigheter	63
11.2.5	Konsekvenser för kommuner och regioner	63
11.2.6	Finansiering av förslaget	65
11.3	Konsekvenser för arbetslöshetskassorna	66
11.4	Konsekvenser för företag och kreditinstitut	66
11.5	Samhällsekonomiska konsekvenser	67
11.6	Konsekvenser för den personliga integriteten	68
11.7	Konkurrens på lika villkor	68
11.8	Övriga konsekvenser	68
12	Författningskommentar	69
12.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar	69
12.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten	71
12.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten	73
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20)	74
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	86
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	98

1 Beslut

- Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till
1. lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar,
 2. lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten,
 3. lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2–5 §§ och 3 kap. 1 och 6 §§ lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

En inledande granskning ska leda till

1. att granskningen avslutas utan åtgärd,
2. att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet eller arbetslöshetskassa för hantering, eller
3. att en fördjupad granskning inleds.

3 §

Om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en felaktig utbetalning får myndigheten inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, *kommuner*, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

4 §

Vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för en fördjupad granskning ska Utbetalningsmyndigheten prioritera urvalsträffar där

1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och
1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet, *kommun* eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och

2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter, *kommuner* eller arbetslöshetskassor.

5 §

En fördjupad granskning ska avslutas om

1. det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett, eller

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter, *kommuner* eller arbetslöshetskassor.

En fördjupad granskning får också avslutas om det finns andra skäl för det.

3 kap.

1 §

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet, *kommun* eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

6 §

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters eller arbetslöshetskassors handläggning.

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters, *kommuners* eller arbetslöshetskassors handläggning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

dels att 1 och 9 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter, *kommuner* och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

3 a §

En kommun ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter om

1. beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person eller ekonomiska stöd som avser en enskild person och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och

2. kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut enligt 1 samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.

9 §

Statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Statliga myndigheter, *kommuner* och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person *och* som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

En kommun är dock inte skyldig att lämna uppgifter som omfattas

av sekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ och 26 kap. 1 a § första stycket och 3, 4 och 6 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs att 3 a § lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt förslaget i avsnitt 2.2 Föreslagen lydelse

3 a §

En kommun ska *på begäran av* En kommun ska lämna uppgifter
Utbetalningsmyndigheten lämna *till Utbetalningsmyndigheten* om
uppgifter om

1. beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person eller ekonomiska stöd som avser en enskild person och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och

2. kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut enligt 1 samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2029.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade i maj 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera de rättsliga förutsättningarna för kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet och lämna alternativa författningsförslag om sådan anslutning i syfte att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott (dir. 2023:63). Genom tilläggsdirektiv i september 2024 beslutade regeringen om förlängning av utredningstiden (dir. 2024:84).

Utredningen, som tog namnet Utredningen om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet, överlämnade i februari 2025 betänkandet Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20), i fortsättningen benämnt betänkandet. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats, regeringen.se, och i Finansdepartementet (Fi2025/00415).

I denna lagrådsremiss behandlas betänkandets förslag.

4 Bakgrund och gällande rätt

4.1 Välfärdsbrottslighet och välfärdssystemen

4.1.1 Utnyttjande av offentliga medel

I Sverige har de skatte- och avgiftsfinansierade välfärdssystemen en viktig roll för att säkerställa människors trygghet vid exempelvis arbetslöshet och sjukdom (jfr prop. 2023/24:85 s. 10 och 11). Välfärdssystemen är i stor utsträckning tillitsbaserade och baseras på uppgifter från den sökande (skr. 2023/24:67 s. 20). Villkoren för många bidrag och ersättningar regleras i författningar och betalas efter ställningstagande ut av såväl statliga myndigheter, bl.a. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, som arbetslöshetskassorna och kommunerna. En del ersättningar och bidrag kan betalas ut av de olika aktörerna parallellt och i vissa fall påverkas rätten till dem av andra förmåner eller förhållanden, t.ex. folkbokföring och inkomst (jfr SOU 2025:20 s. 107).

I skrivelsen Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67 s. 4, 20 och 21) konstateras att välfärdsbrottslighet omfattar långt mer än välfärdssystemen och handlar om att kriminella aktörer på felaktiga grunder systematiskt tillskansar sig bidrag och ersättningar men även att de själva driver välfärdsverksamhet för att komma åt offentliga medel. Organiserad brottslighet riktad mot välfärden omfattar stora belopp varje år och försvagar välfärden och våra skyddsnet. Risker för välfärdsbrottslighet mot kommunsektorn har uppmärksammats alltmer under senare år och arbetet mot välfärdsbrott måste omfatta hela den offentliga sektorn. Regeringen prioriterar arbetet med att förhindra att offentliga medel hamnar hos kriminella aktörer. Med hänsyn

till problembildens komplexitet vidtas flera olika åtgärder inom området, bl.a. lagändringar för ökat informationsutbyte mellan myndigheter och kommuner, förbättrade förutsättningar för leverantörskontroller och skärpta regelverk och kontrollmöjligheter för t.ex. socialförsäkringsförmåner som assistansersättning och tandvårdsstöd. En betydelsefull åtgärd för att motverka felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen är också inrättandet av Utbetalningsmyndigheten.

Förslagen i denna lagrådsremiss omfattar vissa delar av välfärdssystemen, nämligen kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som avser en enskild person. När det gäller de statliga välfärdssystemen har det uppskattats att den sökande orsakade ca 90 procent av det totalt uppskattade beloppet som betalades ut felaktigt under 2021, och att drygt hälften av detta belopp bedöms bero på avsiktliga fel (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.1 och prop. 2023/24:85 s. 72).

Avancerade angrepp mot välfärdssystemen avser exempelvis systemövergripande angrepp riktade mot flera myndigheter, arbetslöshetskassor eller kommuner (jfr Utbetalningsmyndighetens kunskapsrapport 2025:1 s. 1). Identitetsmissbruk kan vara ett led i det brottsliga upplägget och även falska handlingar kan användas, t.ex. läkarintyg och arbetsgivarintyg. Försörjningsstöd och ersättning till anordnare av daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning som betalas ut av kommuner är exempel på ersättningar som angrips.

4.1.2 Skydd för välfärdssystemen

Enligt 6 § bidragsbrottslagen (2007:612) ska kommuner, arbetslöshetskassor och vissa statliga myndigheter göra anmälan till Polismyndigheten om det kan misstänkas att det har begåtts brott enligt lagen. Bidragsbrottslagen gäller sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av bl.a. en kommun och betalas ut till en enskild person, s.k. ekonomisk förmån (1 § första stycket bidragsbrottslagen). Uttrycket personligt ändamål innebär att förmånerna betalas ut för enskilda individers privata bruk (prop. 2006/07:80 s. 94). Därmed utesluts förmåner som betalas ut till enskilda personer, men som har andra ändamål, t.ex. att främja närings- eller föreningsverksamhet.

Bidragsbrottslagen gäller även sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av bl.a. en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde, s.k. ekonomiskt stöd (1 § andra stycket bidragsbrottslagen). Av propositionen Ett starkare skydd för välfärdssystemen (prop. 2018/19:132 s. 60 och 61) framgår att stödet ska komma en enskild person till godo, och ska således i varje enskilt fall kunna härledas till en individ. Med en enskild person avses en fysisk person. Ett ekonomiskt stöd regleras i en lag eller en förordning, där det framgår under vilka förutsättningar stödet kan lämnas. En utbetalning eller ett tillgodoräknande av stödet förutsätter vidare att t.ex. en kommun i ett beslut har tagit ställning till att villkoren för stödet är uppfyllda. Såvitt avser ekonomiska stöd som beslutas av kommuner omfattar regleringen bl.a. stöd till kostnader för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

och ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2025:400), i den mån dessa stöd inte betalas ut till den enskilde. Om ersättningen betalas ut till den enskilde utgör den i stället en ekonomisk förmån.

Regeringen beslutade den 18 december 2025 lagrådsremissen Bidrags-spärr och sanktionsavgift i socialförsäkringen. I den föreslås bl.a. att det ska införas en sanktionsavgift i socialförsäkringen. Eftersom sanktionsavgiften är tänkt att i vissa fall ersätta en straffrättslig påföljd för bidragsbrott föreslås att skyldigheten att anmäla misstänkta bidragsbrott enligt bidragsbrottslagen begränsas. Begränsningen gäller endast om samma person kan få en administrativ sanktionsavgift för det som misstanken avser. Skyldigheten att anmäla brott enligt bidragsbrottslagen ska dock kvarstå om det kan misstänkas att grovt bidragsbrott har begåtts eller om det finns särskilda skäl. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2026. I departementspromemorian Administrativa sanktioner i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen (Ds 2025:26) finns ett motsvarande förslag om sanktionsavgifter i den arbetsmarknadspolitiska verksamheten och i arbetslöshetsförsäkringen.

Utöver bidragsbrottslagen finns det även andra lagar som syftar till att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, bl.a. lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

4.2 Kommuners centrala ställning och deras ansvar för utbetalningar från välfärdssystemen

4.2.1 Den kommunala självstyrelsen

Sverige har ett demokratiskt styrelseskick där väljarna i allmänna val direkt eller indirekt utser de förtroendevalda som ska representera dem i bl.a. riksdag, kommun och region (prop. 2018/19:154 s. 5). Enligt 1 kap. 1 § första stycket regeringsformen utgår all offentlig makt i Sverige från folket. Av andra stycket framgår att den svenska folkstyrelsen förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse. I 1 kap. 7 § regeringsformen anges vidare att det i riket finns kommuner på lokal och regional nivå. Enligt 1 kap. 1 § kommunallagen (2017:725), förkortad KL, benämns dessa kommuner respektive regioner.

I 14 kap. 1 § regeringsformen anges att beslutanderätten i kommunerna utövas av valda församlingar. Enligt 14 kap. 2 § regeringsformen sköter kommunerna lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även andra angelägenheter som bestäms i lag. Av 14 kap. 4 § framgår att kommunerna får ta ut skatt för skötseln av sina angelägenheter.

Vid regeringsformens tillkomst betecknades den kommunala självstyrelsen som en av grundstenarna för den svenska demokratin (prop. 1973:90 s. 188 och bet. KU 1973:26 s. 39). Legitimiteten för det politiska systemet

stärks av den kommunala självstyrelsen genom att medborgarna ges möjlighet till lokalt och regionalt inflytande samt till ansvarsutkrävande. Självstyrelsen bidrar också till en spridning av den politiska makten i samhället när fler medborgare får möjlighet att vara med och fatta politiska beslut (prop. 2024/25:80 s. 7).

Den kommunala självstyrelsen är inte absolut. Enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen beslutar riksdagen genom lag om kommunernas och regionernas befogenheter och åligganden. Graden av självstyrelse avgörs ytterst av formerna för samverkan mellan staten och den kommunala sektorn (se bl.a. prop. 1990/91:117 s. 22 och 23 och bet. 2016/17:KU10 s. 85 och 86). Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Det huvudsakliga syftet med bestämmelsen är att intresset av kommunal självstyrelse under beredningen av lagförslag regelmässigt ska ställas mot de intressen som ligger bakom lagförslaget. Den slutliga bedömningen av hur denna prövning faller ut görs av riksdagen i samband med att den tar ställning till förslaget (se prop. 2009/10:80 s. 212 och 213).

Kommunallagen reglerar kommuners och regioners angelägenheter och grundläggande befogenheter. I lagen finns bestämmelser om bl.a. kommuners och regioners organisation, verksamhetsansvar och beslutsfattande. Dessa bestämmelser utgör grunden för förverkligandet av den kommunala självstyrelsen. Bestämmelser om vilka uppgifter kommuner och regioner har finns också i andra lagar, exempelvis socialtjänstlagen, skollagen (2010:800) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

4.2.2 Allmänt om kommuners ansvar för utbetalningar

Enligt 6 kap. 3 § KL beslutar nämnderna i frågor som rör förvaltningen och i frågor som de enligt lag eller annan författning ska ha hand om. Nämnderna beslutar också i frågor som fullmäktige har delegerat till dem. Den beslutanderätt som nämnderna utövar med stöd av föreskrifter i specialförfattningar handlar ofta om myndighetsutövning, i vilken nämnderna är tillförsäkrade självständighet i förhållande till fullmäktige enligt 12 kap. 2 § regeringsformen (prop. 2016/17:171 s. 361).

Av 6 kap. 6 § KL framgår att det är varje nämnds ansvar att se till att nämndens verksamhet bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt samt de bestämmelser i lag eller annan författning som gäller för verksamheten. Nämnderna ska också se till att den interna kontrollen är tillräcklig för att förebygga fel och oegentligheter i verksamheten, och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt. Med intern kontroll avses exempelvis nämndens bestämmelser om bl.a. fördelning av ansvar och befogenheter, systematiskt ordnade interna kontroller av organisation, redovisningssystem och administrativa rutiner (prop. 2016/17:171 s. 362). I uttrycken fel och oegentligheter inbegrips exempelvis avsiktliga och oavsiktliga fel, avvikelser, brister, korruption, otillåten och otillbörlig påverkan, bedrägerier och välfärdsbrottslighet (prop. 2024/25:80 s. 35).

4.2.3 Kommuners utbetalningar från välfärdsystemen

Socialtjänsten är en av många centrala välfärdsuppgifter som kommuner ansvarar för (se 4 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen, jfr prop. 2016/17:171 s. 138). Enligt 12 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen har en enskild som inte själv kan tillgodose sina ekonomiska behov och inte heller kan få dem tillgodosedda på annat sätt rätt att få ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. I 33 kap. socialtjänstlagen finns vidare bestämmelser om när ekonomiskt bistånd får krävas tillbaka. Socialnämnden får bl.a. kräva tillbaka det som har betalats ut för mycket om någon genom oriktiga uppgifter eller genom att inte fullgöra sin uppgiftsskyldighet eller på annat sätt orsakat att ekonomiskt bistånd enligt 12 kap. 1 § socialtjänstlagen betalats ut felaktigt eller med för högt belopp (33 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen).

I 14 kap. socialtjänstlagen finns bestämmelser om när socialnämnden ska inleda en utredning och om när ett beslut får ändras till den enskildes nackdel. Om socialnämnden får information om något som skulle kunna leda till en åtgärd av nämnden, ska nämnden genast inleda en utredning (14 kap. 2 § socialtjänstlagen). Socialnämnden får vidare ändra ett beslut om en insats som gäller tills vidare till den enskildes nackdel om förhållandena för den enskilde har förändrats väsentligt (14 kap. 9 § socialtjänstlagen). I 37 § andra stycket förvaltningslagen (2017:900) finns ytterligare bestämmelser om när beslut får ändras.

Varje kommun ska som huvudregel svara för insatser för särskilt stöd och service enligt 9 § 2–10 lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (2 § andra stycket lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade). Insatserna är bl.a. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, och daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig.

I lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. finns bl.a. bestämmelser om bistånd till vissa utlänningar. En kommun ska lämna bistånd enligt den lagen till utlänningar som har ansökt om eller beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716) och som inte är folkbokförda här i landet, om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för att bistånd lämnas (1 § första stycket och 3 a § tredje stycket lagen om mottagande av asylsökande m.fl.).

4.3 Utbetalningsmyndigheten

4.3.1 Utbetalningsmyndighetens uppdrag

Utbetalningsmyndigheten inrättades den 1 januari 2024 som ett led i regeringens arbete för att motverka felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot välfärdssystemen. Myndighetens övergripande uppgift är att

förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärds-systemen.

Av 1 och 2 §§ förordningen (2023:461) med instruktion för Utbetalningsmyndigheten framgår att myndigheten ska förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, genom att bl.a. göra dataanalyser och urval, genomföra inledande och fördjupade granskningar enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar, benämnd granskningslagen, och administrera ett system med transaktionskonto enligt lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten.

Utbetalningsmyndighetens arbete utgör ett komplement till de berörda statliga myndigheternas och arbetslöshetskassornas kontrollverksamhet (prop. 2022/23:34 s. 48 och prop. 2024/25:45 s. 11). De verktyg som Utbetalningsmyndigheten har tillgång till innebär ökade möjligheter att upptäcka felaktiga utbetalningar och brottslighet som de enskilda myndigheterna och arbetslöshetskassorna har svårt att upptäcka själva.

Fokus för Utbetalningsmyndighetens granskning är felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (1 kap. 1 § granskningslagen). Med felaktig utbetalning avses en ekonomisk förmån, ett ekonomiskt stöd, en skatt eller en avgift som har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt eller för lågt belopp (1 kap. 2 § första stycket granskningslagen). Uttrycken ekonomisk förmån och ekonomiskt stöd omfattar såväl bidrag, ersättningar, pensioner och lån som betalas ut till eller tillgodoräknas fysiska personer som bidrag, stöd, ersättningar och lån som betalas ut till eller tillgodoräknas företag eller andra juridiska personer (prop. 2022/23:34 s. 48, 49, 186 och 195).

Utredningen om att motverka felaktiga utbetalningar till företag och civilsamhälle (Fi 2025:06) har i uppdrag att bl.a. analysera och föreslå vilka statliga utbetalningar till organisationer i civilsamhället och företag som det skulle vara ändamålsenligt och kostnadseffektivt att ansluta till Utbetalningsmyndighetens dataanalys- och granskningsverksamhet (dir. 2025:60). Uppdraget ska redovisas senast den 11 juni 2027.

4.3.2 Inledande och fördjupad granskning

I granskningslagen finns bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens granskningar i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utbetalningsmyndigheten ska vid en inledande granskning gå igenom urvalsträffar i syfte att identifiera felaktiga utbetalningar (2 kap. 1 § granskningslagen). Med urvalsträffar avses träffar som myndighetens dataanalyser och urval lett till (1 kap. 2 § andra stycket granskningslagen). En inledande granskning ska leda till att granskningen avslutas utan åtgärd, att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet eller arbetslöshetskassa för hantering eller att en fördjupad granskning inleds (2 kap. 2 § granskningslagen).

Om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en felaktig utbetalning får myndigheten inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen (2 kap. 3 § första stycket granskningslagen). Vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för en fördjupad granskning ska myndigheten prioritera urvals-

träffar där det finns anledning att anta att fler än en myndighet eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor (2 kap. 4 § granskningslagen).

Med fördjupad granskning avses en mer djupgående utredning än den hantering som sker i Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och inledande granskning. Även om det främst är en eller flera utbetalningar som utgör grunden för granskningen har Utbetalningsmyndigheten möjlighet att inom ramen för en inledd granskning också granska uppgifter om andra utbetalningar eller andra personer, om dessa uppgifter har kopplingar till den urvalsträff som är föremål för den fördjupade granskningen (prop. 2022/23:34 s. 188).

En fördjupad granskning ska avslutas om det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett eller det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor (2 kap. 5 § första stycket granskningslagen). Den får också avslutas om det finns andra skäl för det (2 kap. 5 § andra stycket granskningslagen). Granskningarna resulterar inte i något beslut med rättsverkan mot någon enskild, en myndighet eller en arbetslöshetskassa (prop. 2022/23:34 s. 48).

4.3.3 Uppgiftsskyldighet

Utbetalningsmyndighetens uppdrag förutsätter att myndigheten får tillgång till uppgifter från bl.a. de beslutande myndigheterna och arbetslöshetskassorna (prop. 2024/25:45 s. 7). I 3–7 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten, benämnd uppgiftsskyldighetslagen, anges vilka uppgifter de berörda myndigheterna och arbetslöshetskassorna ska lämna till Utbetalningsmyndigheten för dataanalyser och urval.

Enligt 3 § uppgiftsskyldighetslagen ska Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och arbetslöshetskassorna lämna uppgifter om beslut som rör ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det. De ska vidare lämna uppgifter om kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut om ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd samt uppgivna kontaktpersoner och ombud. Utöver det ska de även lämna uppgifter om arbetsgivare, intygsgivare, kontaktperson, sökande och kontaktuppgifter till dessa, i de fall uppgifterna gäller arbetsgivarintyg. I 4–8 §§ finns vidare vissa uppgiftsskyldigheter för Bolagsverket, Inspektionen för vård och omsorg, Migrationsverket och Skatteverket. Enligt 8 § uppgiftsskyldighetslagen gäller uppgiftsskyldigheten i den utsträckning som uppgifterna behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval.

Uppgifter om sådana beslut som rör ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd kan generera urvalsträffar i Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalyser och urval. Dessa uppgifter utgör en del av själva basen i Utbetalningsmyndighetens uppgiftssamling för dataanalyser och urval (prop. 2022/23:34 s. 91).

Enligt 9 § uppgiftsskyldighetslagen ska statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt granskningslagen. Många olika slags uppgifter kan behövas för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna genomföra en fördjupad granskning. En begäran av Utbetalningsmyndigheten om att ta del av uppgifter med stöd av bestämmelsen måste därför vara tydlig och precis (prop. 2022/23:34 s. 200 och 201). Även kreditinstitut ska, enligt 10 § uppgiftsskyldighetslagen, på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk persons förhållande till institutet om uppgifterna är nödvändiga vid en fördjupad granskning enligt granskningslagen.

Enligt 2 § förordningen (2025:37) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten får myndigheten, efter att ha gett berörda myndigheter och arbetslöshetskassor tillfälle att yttra sig, meddela föreskrifter om verkställigheten av 3–7 och 11 §§ uppgiftsskyldighetslagen.

4.3.4 Underrättelseskyldighet

För att Utbetalningsmyndighetens granskning ska vara effektiv och minska de felaktiga utbetalningarna finns det en struktur för överlämnandet av underrättelser avseende såväl de inledande som de fördjupade granskningarna som Utbetalningsmyndigheten gör (prop. 2022/23:34 s. 48).

I 2 kap. 2 § 2 granskningslagen anges att Utbetalningsmyndighetens inledande granskning kan leda till att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet eller arbetslöshetskassa för hantering. Sådana underrättelser kan i regel ske med stöd av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, eller med stöd av bestämmelserna om underrättelseskyldighet i granskningslagen (prop. 2022/23:34 s. 51 och 187). Underrättelse till andra myndigheter kan i enskilda fall även ske med stöd av 10 kap. 15 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, eller med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § samma lag.

Av 3 kap. 1 § granskningslagen framgår att Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen. Enligt 3 kap. 6 § granskningslagen ska det av en underrättelse framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters eller arbetslöshetskassors handläggning. Underrättelseskyldigheten har sekretessbrytande verkan enligt 10 kap. 28 § OSL. Det finns inga särskilda formkrav för underrättelsen (prop. 2022/23:34 s. 67 och 191).

Enligt 11 § uppgiftsskyldighetslagen ska en statlig myndighet eller arbetslöshetskassa som har mottagit en underrättelse från Utbetalningsmyndigheten om en felaktig utbetalning på begäran lämna uppgifter till myndigheten om vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av underrättelsen och resultatet av dessa.

4.3.5 Transaktionskontosystemet

Enligt 2 § lagen om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten ska myndigheten administrera ett system med transaktionskonto för utbetalningar från Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket. Syftet med att införa ett transaktionskontosystem var framför allt att åstadkomma en effektiv hantering av betalningar för staten som helhet och förenkla för enskilda, som får en överblick över alla anslutna statliga utbetalningar och endast kommer att behöva lämna kontouppgifter till en myndighet i stället för till flera (prop. 2022/23:34 s. 31 och 34).

Sedan Utbetalningsmyndigheten inrättades har arbete pågått i samverkan med berörda myndigheter för att utveckla systemet med transaktionskonto, med avsikten att systemet ska vara i full drift senast den 1 januari 2027. I ett pressmeddelande den 15 oktober 2025 aviserade regeringen dock en avsikt att ta initiativ till att renodla Utbetalningsmyndighetens verksamhet till kärnuppgiften att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar, genom att inte införa systemet med transaktionskonto. Regeringen gav den 20 november 2025, genom en ändring av regleringsbrevet för budgetåret 2025, Utbetalningsmyndigheten i uppdrag att förbereda avvecklingen av systemet med transaktionskonto, med förbehåll för riksdagens godkännande (Fi2025/02122). Regeringskansliet remitterade därefter den 25 november 2025 promemorian Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto (Fi2025/02152), i vilken det föreslås att transaktionskontosystemet ska avvecklas.

4.4 Offentlighet och sekretess

I offentlighets- och sekretesslagen finns bestämmelser om sekretess som begränsar rätten att ta del av allmänna handlingar och som reglerar tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. Enligt 2 kap. 1 § OSL är lagen tillämplig på myndigheter. Med myndighet avses, liksom i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen, organ som ingår i den offentlighetsstatliga eller kommunala organisationen.

Vilka sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen som är tillämpliga på en viss uppgift eller typ av uppgifter varierar mellan olika myndigheter och verksamheter. Exempelvis gäller sekretess inom hälso- och sjukvård enligt bestämmelser i 25 kap. OSL och inom socialtjänst enligt bestämmelser i 26 kap. OSL. Hos Utbetalningsmyndigheten gäller enligt 40 kap. 7 d § OSL s.k. absolut sekretess för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. Enligt 8 kap. 1 § OSL får uppgifter för vilka sekretess gäller inte röjas för andra myndigheter, om inte annat framgår av offentlighets- och sekretesslagen eller av lag eller förordning som den lagen hänvisar till. Huvudregeln i sekretesslagstiftningen är att en sekretessbelagd uppgift inte får lämnas ut.

I lagen finns dock flera sekretessbrytande bestämmelser. Av den generella sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL framgår att sekretess till skydd för enskilda inte hindrar att en uppgift, med vissa undantag, lämnas mellan myndigheter om det behövs för att bl.a. förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar. I 10 kap.

27 § OSL finns vidare den s.k. generalklausulen som, med vissa begränsningar, innebär att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Enligt 10 kap. 28 § OSL hindrar inte heller sekretess att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det finns en uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning.

Med uppgiftsskyldighet avses att det i annan lag eller av förordning följer att uppgift ska lämnas (prop. 1979/80:2 del A s. 322). Det är alltså fråga om en bestämmelse som är tvingande för myndigheterna att följa och som innebär att det inte ska göras någon skadeprovning i det enskilda fallet. Det finns flera exempel på uppgiftsskyldigheter i lag eller förordning som bryter sekretess mellan myndigheter med stöd av 10 kap. 28 § OSL, se t.ex. lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet, lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och granskningslagen.

4.5 Personuppgiftsbehandling

4.5.1 EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen

Sedan den 25 maj 2018 utgör Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, grunden för personuppgiftsbehandling inom EU. Det huvudsakliga syftet med förordningen är bl.a. att säkerställa en enhetlig skyddsnivå över hela unionen och att undvika avvikelser som hindrar den fria rörligheten av personuppgifter inom den inre marknaden. Förordningen är direkt tillämplig i alla EU:s medlemsstater men förutsätter och möjliggör samtidigt kompletterande och specificerande nationella bestämmelser av olika slag.

I EU:s dataskyddsförordning finns bl.a. grundläggande principer för behandling av personuppgifter och bestämmelser om t.ex. rättslig grund för behandling av personuppgifter, den registrerades rättigheter, personuppgiftsansvar och tillsyn över personuppgiftsbehandling. Där finns också bestämmelser om när det är tillåtet att behandla s.k. känsliga personuppgifter samt personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelser som innefattar brott. Den grundläggande principen om att det alltid behöver finnas ändamål med personuppgiftsbehandlingen uttrycks i artikel 5.1 b i förordningen genom att personuppgifter bara får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Uppgiftsminimering är också en grundläggande princip, som kommer till uttryck i artikel 5.1 c i förordningen, där det anges att personuppgifterna ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas.

För att behandling av personuppgifter ska vara förenlig med EU:s dataskyddsförordning krävs att det finns en rättslig grund för be-

handlingen. De rättsliga grunderna räknas upp i artikel 6.1 i förordningen. Där anges att behandlingen är tillåten om den är nödvändig bl.a. för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (c), för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (e) eller för ändamål som rör den personuppgiftsansvariges eller en tredje parts berättigade intressen, om inte den registrerades intressen eller grundläggande rättigheter och friheter väger tyngre och kräver skydd av personuppgifter, särskilt när den registrerade är ett barn (f). Enligt artikel 6.3 första stycket i förordningen ska grunden för behandlingen enligt artikel 6.1 c och e fastställas i unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av.

Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning finns i lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, benämnd dataskyddslagen, och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Av 1 kap. 2 § dataskyddslagen framgår att bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen även gäller vid behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av unionsrätten. Enligt 2 kap. 2 § dataskyddslagen får personuppgifter behandlas med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning. För att en sådan uppgift av allmänt intresse ska anses finnas är det tillräckligt att det framgår av författningen att en viss behandling av personuppgifter är tillåten.

Med stöd av artikel 29 i Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, inrättades en europeisk rådgivande och oberoende arbetsgrupp med uppgift att skydda enskilda avseende behandling på personuppgifter. Arbetsgruppen, som 2018 ersatts av den europeiska dataskyddsstyrelsen, har utfärdat vägledande riktlinjer på dataskyddsområdet.

4.5.2 Särskilda registerförfattningar

Utbetalningsmyndigheten ska vid behandling av personuppgifter tillämpa EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. I lagen (2023:457) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten och förordningen (2023:463) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten finns vidare särskilda bestämmelser om myndighetens behandling av personuppgifter. I de två sistnämnda författningarna finns bestämmelser om bl.a. ändamål, känsliga personuppgifter, sök- begränsningar och tillgång till personuppgifter. Enligt 1 kap. 5 § lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten är Utbetalningsmyndigheten personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt den lagen.

Även kommuner ska vid behandling av personuppgifter tillämpa EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och förordningen med komplett-

erande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Därutöver finns särskilda bestämmelser om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten i bl.a. lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, socialtjänstlagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, lagen (2022:913) om sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. I de särskilda författningarna finns bestämmelser om bl.a. ändamål, personuppgifter som får behandlas och när behandling av personuppgifter är tillåten. Enligt 11 § förordningen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten är en kommunal myndighet personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter inom socialtjänsten som myndigheten utför. Om behandlingen görs gemensamt för flera myndigheter inom kommunen är varje myndighet personuppgiftsansvarig för den behandling som utförs hos den myndigheten.

4.6 Skyddet för den personliga integriteten

Det grundläggande skyddet mot kränkningar av den personliga integriteten finns i regeringsformen, den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga).

I 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen anges att det allmänna ska värna den enskildes privat- och familjeliv. Av 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen följer vidare att var och en gentemot det allmänna är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Skyddet är inte absolut utan kan enligt 2 kap. 20 § regeringsformen begränsas genom lag. Av 20 kap. 21 § regeringsformen framgår dock att det endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. En begränsning får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Begränsningen får inte heller göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Artikel 8 i Europakonventionen reglerar ett skydd för rätten till respekt för privat- och familjeliv, hem och korrespondens. Bestämmelsen innebär bl.a. att var och en har rätt att göra anspråk på att staten vidtar effektiva åtgärder för att skydda hans eller hennes privat- och familjeliv, frihet och säkerhet. Ett likartat skydd mot integritetsintrång följer av artikel 7 i EU:s rättighetsstadga. Av artikel 8 i stadgan följer vidare att var och en har rätt till skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne och att dessa uppgifter ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av den berörda personens samtycke eller någon annan legitim och lagenlig grund.

Barns fri- och rättigheter skyddas även genom Förenta nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter (barnkonventionen). Exempelvis följer det av artikel 16 att barn inte får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin

korrespondens. Sedan den 1 januari 2020 gäller barnkonventionen som svensk lag genom lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

5 Förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Regeringens förslag

Kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som avser en enskild person ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår dock även att regioners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. Utredningens förslag omfattar också utbetalningar till organisationer i civilsamhället.

Utredningen lämnar vidare två alternativa författningsförslag. Ett av förslagen innebär att kommuners och regioners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, utöver att kunna bli föremål för dataanalys och granskning, även ska registreras i Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto. Det andra förslaget är ett ofullständigt förslag som enbart innebär registrering av kommuners och regioners utbetalningar i transaktionskontosystemet. Förslaget inkluderar, utöver utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, även utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen*, *Bolagsverket*, *Domstolsverket*, *Inspektionen för vård och omsorg*, *Kammarkollegiet*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Skatteverket*, *Statens servicecenter*, *Statens skolinspektion*, *Sveriges a-kassor*, *Transportstyrelsen* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget att kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. Flera remissinstanser, bl.a. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* och *Pensionsmyndigheten*, menar att förslaget kan bidra till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Bland andra *Ekobrottsmyndigheten* och *Polismyndigheten* menar att förslaget kan bidra till att motverka välfärdsbrottslighet. Enligt *Säkerhetspolisen* kan förslaget även bidra till att kartlägga sådan brottslig verksamhet som hör till myndighetens uppdrag. *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)* anser att förslaget

synes välgrundat och välanalyserat. *Göteborgs kommun* anser att förslaget innebär en proportionerlig inskränkning i den kommunala självstyrelsen och påtalar att felaktigheterna riskerar att uppgå till betydande belopp. Enligt *Konkurrensverket* kan förslaget bidra till konkurrens på lika villkor.

Några remissinstanser, bl.a. *Region Dalarna*, *Region Västernorrland*, *Stockholms kommun*, *Vingåkers kommun* och *Västra Götalandsregionen*, är tveksamma till förslaget om en obligatorisk dataanalys och granskning av kommunala utbetalningar. De anser bl.a. att det krävs ytterligare utredningar. Enligt *Ekonomistyrningsverket* är underlaget inte tillräckligt för att kunna ta ställning till om förslaget är en effektiv lösning på problemen. *Region Stockholm* anser att det är svårt att bedöma om regioners utbetalningar i sig motiverar förslaget. *Kungälv kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner* anser att en obligatorisk dataanalys och granskning av utbetalningar är en stor inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Bland andra *Olofströms kommun* anser att det bör vara frivilligt att kommunala utbetalningar analyseras och granskas. *Upphandlingsmyndigheten* gör bedömningen att en obligatorisk dataanalys och granskning av kommunala utbetalningar sannolikt är förenlig med upphandlingsregelverket och statsstödsreglerna, men påpekar att det vid en eventuell frivillig dataanalys och granskning finns behov av en fördjupad analys av rättsläget.

Vissa remissinstanser, bl.a. *Studieförbunden i samverkan*, *Studieförbundet Vuxenskolan* och *Sveriges hembygdsförbund*, ställer sig tveksamma till förslaget om dataanalys och granskning av föreningsbidrag, särskilt vad gäller uppgifter om enskilda personers medlemskap och deltagande i föreningar. *Fremia* anser att det bör göras en tydlig differentiering av kontrollnivåer utifrån faktisk risk.

Ett fåtal remissinstanser, bl.a. *Luleå kommun*, *Malung-Sälens kommun* och *SmåKom*, avstyrker förslaget och menar att en obligatorisk dataanalys och granskning av kommunala utbetalningar innebär en alltför stor inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Bland andra *Aneby kommun* menar att dataanalysen och granskningen av statliga myndigheter behöver utvärderas innan det blir obligatoriskt för kommuner. *Region Sörmland* bedömer att behovet av en analys och granskning av regionens utbetalningar inte är tillräckligt stort för att motivera förslaget. *Sveriges advokatsamfund* anser att beivrandet av brott på kommunal nivå bör hanteras lokalt.

Några remissinstanser efterfrågar förtydliganden av förslaget. Enligt bl.a. *Kungälv kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner* behöver det klargöras vilka förmåner som avses med ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd och om kommunalförbund omfattas av förslaget. Flera remissinstanser, bl.a. *Brottsförebyggande rådet* och *Region Uppsala*, vill att även utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen ska omfattas av förslaget. Några av dessa, bl.a. *Landsorganisationen i Sverige* och *Statens skolverk*, anser att frågan bör utredas vidare. *Utbetalningsmyndigheten* anser att det inte är samhälls-ekonomiskt lönsamt att enbart ansluta utbetalningar till enskilda och föreningar.

Några remissinstanser, bl.a. *Motala kommun*, *Norrhälje kommun* och *Södertälje kommun*, ställer sig positiva till förslaget om registrering av kommunala utbetalningar i Utbetalningsmyndighetens transaktionskontosystem. Flera remissinstanser, bl.a. *Centrala studiestödsnämnden*, *Försäk-*

ringskassan, Riksgäldskontoret och Vindelns kommun, är dock tveksamma till förslaget. Dessa ifrågasätter bl.a. om det finns ett mervärde i en sådan registrering, om åtgärden är proportionerlig och om det finns praktiska förutsättningar för detta. Pensionsmyndigheten anser att det är oklart om förslaget skulle leda till större effekter i relation till reformens syfte, särskilt med hänsyn till att det skulle krävas väsentligt mer tid och resurser för att uppnå en fungerande anslutning till transaktionskontot. Utbetalningsmyndigheten motsätter sig en registrering i ett medborgargränsnitt och ett övertagande av betalningsförmedlingen, eftersom det inte bedöms medföra något mervärde. Myndigheten anser dock att bankkontoregistrert skulle tillföra nytta i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

Ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget om enbart en registrering av kommunala utbetalningar samt utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen i transaktionskontosystemet. *Statistiska centralbyrån* tillstyrker förslaget och menar att det skulle gagna myndighetens verksamhet och minska uppgiftslämnarbördan för kommunerna. Bland andra *Ale kommun* anser att det är svårt att ta ställning till ett förslag som kräver ytterligare utredning.

Bland andra *Statens tjänstepensionsverk* och *Svensk Försäkring* efterfrågar tillsättande av ytterligare utredningar. Bland andra *Migrationsverket*, *Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet* och *Svenska Bankföreningen* vill vidare se anpassningar av befintliga regelverk utifrån deras verksamheter, t.ex. vad gäller möjligheten till informationsdelning.

Skälen för regeringens förslag

Kommuners möjligheter att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar behöver stärkas

Felaktiga utbetalningar, oegentligheter och brottslighet riktad mot välfärdssystemen är samhällsskadligt. Det riskerar att skapa misstro mot systemen samtidigt som förtroendet för samhällets förmåga att motverka felaktiga utbetalningar och att hantera brottslighet kan urholkas, om sammantaget stora belopp betalas ut felaktigt – oavsett om detta sker oavsiktligt eller som ett led i organiserad och ekonomisk brottslighet. Även viljan att bidra till den svenska välfärden genom att betala skatt kan minska om de offentliga medlen inte används ansvarsfullt, och de offentliga finanserna skadas (jfr prop. 2023/24:85 s. 76). Sådana konsekvenser är mycket allvarliga och måste förhindras.

Kommuners utbetalningar till enskilda har sett till sin konstruktion vissa likheter med de statliga utbetalningar som i dag omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. Kommuners utbetalningar görs vidare för liknande ändamål som statliga utbetalningar. Det finns därför en risk för överlappningar som innebär att en och samma mottagare får betalningar från både stat och kommun för samma ändamål. I själva verket innebär många av de mer avancerade angreppen mot välfärdssystemen att olika ersättningar – både på lokal och statlig nivå – utnyttjas parallellt. Det handlar om systematiska och systemövergripande angrepp riktade mot flera statliga myndigheter, arbetslöshetskassor eller kommuner.

Såväl oavsiktliga som avsiktliga felaktigheter orsakar felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (se avsnitt 4.1). Det är känt att organiserad brottslighet utnyttjar de statliga välfärdssystemen. Det är

samtidigt rimligt att anta att brottsligheten betraktar välfärdssystemen som en helhet och söker sig dit upptäcktsrisken är låg. Det är därför allvarligt att kommunsektorn som helhet inte framstår som tillräckligt rustad för att möta utmaningarna med att motverka felaktiga utbetalningar. Utredningen konstaterar att den närmare kännedomen om felaktiga utbetalningar av kommunala ersättningar från välfärdssystemen är låg och anser därför att det kan antas att det arbete som bedrivs för att motverka dem inte är tillräckligt ändamålsenligt och effektivt (SOU 2025:20 s. 214 och 215). Enligt utredningen finns det en ökad risk för övervältring av problemen med felaktiga utbetalningar till kommuner och regioner när arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar förstärks inom statliga verksamheter (SOU 2025:20 s. 396). Svårigheterna bottnar bl.a. i den stora omfattningen av och komplexiteten i kommuners samlade utbetalningar. Som bl.a. *Göteborgs kommun* bedömer, riskerar det att handla om betydande belopp som årligen betalas ut felaktigt från kommunerna (se avsnitt 11.5). Det finns alltså en risk att de felaktiga utbetalningarna från kommunsektorn kommer att fortsätta och även öka om åtgärder inte vidtas.

Eftersom angreppen mot välfärdssystemen inte är isolerade till enskilda system och den organiserade brottsligheten ofta är avancerad med dolda strukturer, är det inte ändamålsenligt att organisera arbetet så att arbetet med att motverka denna brottslighet på lokal nivå enbart hanteras av kommunerna själva, som *Sveriges advokatsamfund* förespråkar. Felaktigheter och konflikter mellan utbetalningar från olika system är många gånger för svåra för de utbetalande aktörerna att upptäcka på egen hand (jfr prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.5.1). De kontrollmöjligheter som kommuner har i dag bedöms således inte vara tillräckliga för att stävja den välfärdsbrottslighet som riktas mot dem.

För att kunna upprätthålla tilltron till den offentliga förvaltningen i allmänhet, och välfärdssystemen i synnerhet, anser regeringen således att kommunerna behöver bättre förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Kommuners utbetalningar från välfärdssystemen bör kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning

Utbetalningsmyndighetens verksamhet är ett led i regeringens arbete för att motverka felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot välfärdssystemen (prop. 2024/25:45 s. 7). Myndighetens arbete ska enligt förarbetena inriktas mot felaktiga utbetalningar som de statliga myndigheterna och arbetslöshetskassorna har svårt att upptäcka själva (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.5.1). En samordning av information om och kontroll av olika utbetalningar bedömdes göra det möjligt att i högre grad upptäcka både avsiktliga och oavsiktliga felaktigheter och utföra systemövergripande riskanalyser, urval och kontroller av utbetalningarna. På så sätt angavs det vara möjligt att uppmärksamma var riskerna för felaktiga utbetalningar är som störst, samt var det eventuellt uppstår konflikter mellan utbetalningar från olika utbetalningssystem (prop. 2022/23:34 s. 27). På samma sätt bedöms förmågan att upptäcka systemövergripande felaktigheter som kommunerna har svårt att upptäcka på egen hand kunna öka om kommunernas utbetalningar från välfärds-

systemen skulle omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning.

Att inkludera kommunernas utbetalningar från välfärdsystemen i Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning skulle innebära att kommunerna får underrättelser från myndigheten om misstänkta felaktigheter. Sådan information skulle kunna bidra till kommunernas befintliga arbete mot välfärdsbrottslighet och ge dem förbättrade förutsättningar att organisera och bedriva ett effektivt arbete mot felaktiga utbetalningar (se vidare avsnitt 7). I kommunernas kontroll- och uppföljningsarbetet skulle exempelvis urval för kontroll och granskning kunna utgå från misstänkta fel och risker som framkommit i Utbetalningsmyndighetens aggregerade analyser, vilket skulle kunna leda till bättre möjligheter för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar. Därigenom kan Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar, som bl.a. *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* och *Pensionsmyndigheten* konstaterar, stärka det offentliga samlade förmåga att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Det kan också, som bl.a. *Ekobrottsmyndigheten*, *Polismyndigheten* och *Säkerhetspolisen* konstaterar, bidra till att kartlägga och motverka brottslighet.

Regeringen anser, till skillnad från bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Region Västernorrland* och *Vingåkers kommun*, att underlaget är tillräckligt för att kunna konstatera att en obligatorisk dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar är en effektiv åtgärd för att komma till rätta med problemet med kommuners felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen. Enligt regeringens bedömning är det ett av flera effektiva sätt att motverka sådana felaktiga utbetalningar och att förhindra att offentliga medel hamnar hos kriminella aktörer. Andra effektiva åtgärder i form av exempelvis informationsutbyte och samverkan mellan statliga myndigheter och kommuner bedöms inte tillräckliga.

Mot denna bakgrund anser regeringen att en samlad kontroll av statens, kommuners och arbetslöshetskassors utbetalningar från välfärdssystemen bör ske (jfr prop. 2025/26:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.7.3). Detta bör göras genom att inkludera sådana utbetalningar från kommuner i Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning. Enligt regeringen bör därför kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som avser en enskild person kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning.

Genom att på samma sätt som enligt bl.a. bidragsbrottslagen avgränsa den uppgiftsskyldighet som föreslås för kommuner i avsnitt 6.1 till de förmåner och stöd som utgör de mest centrala delarna av välfärdssystemen (prop. 2023/24:85 s. 34) tydliggörs, som bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner* efterfrågar, vilka utbetalningar som omfattas av förslaget. Som exempel på förmåner och stöd som omfattas kan nämnas försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen och ersättning för personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, oavsett om den betalas ut till den enskilde direkt eller till någon annan för dennes räkning (se vidare författningskommentaren, avsnitt 12.2).

Regeringen bedömer, till skillnad från *Utbetalningsmyndigheten*, att det är samhällsekonomiskt motiverat att enbart låta kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som

avser en enskild person omfattas av myndighetens dataanalys och granskning, trots att utbetalningar till privata utförare och enskilda skolhuvudmän avser större belopp (se vidare avsnitt 11.5). En sådan avgränsning följer vidare samma logik som för de utbetalningar som redan omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet (avsnitt 4.3.1). Det överensstämmer dessutom med socialtjänstens anslutning till infrastrukturen för en säker digital kommunikation och med att kommuner redan delar data med Statistiska centralbyrån om utbetalningar av försörjningsstöd.

Även om det bedöms samhällsekonomiskt motiverat att gå vidare med förslaget utan att utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen inkluderas, uppgår sådana utbetalningar till stora belopp. Det är därför viktigt att komma till rätta med felaktiga utbetalningar även till sådana aktörer. Regeringen anser därför, i likhet med bl.a. *Brottsförebyggande rådet*, *Landsorganisationen i Sverige*, *Region Uppsala* och *Statens skolverk*, att det kan finnas anledning att återkomma i frågan.

När det gäller bl.a. *Fremias*, *Studieförbunden i samverkans*, *Studieförbundet Vuxenskolan*, *Sveriges hembygdsförbunds*, och *Sveriges riksidsrottsförbunds* invändningar gällande dataanalys och granskning av bidragsgivning till civilsamhället, innebär regeringens föreslagna avgränsning att kommuners utbetalningar till organisationer i civilsamhället inte heller ingår i den kategori av utbetalningar som kan bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning (se vidare författningskommentaren, avsnitt 12.2). Det finns dock skäl att se allvarligt även på felaktiga utbetalningar till sådana organisationer. I uppdraget till Utredningen om att motverka felaktiga utbetalningar till företag och civilsamhälle (Fi 2025:06) ingår bl.a. att föreslå vilka statliga utbetalningar till organisationer i civilsamhället som skulle kunna omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys- och granskningsverksamhet (dir. 2025:60). Enligt regeringen finns det även skäl att återkomma till frågan om kommuners utbetalningar till sådana organisationer.

För de utbetalningar som omfattas av förslaget kan det slutligen konstateras att Utbetalningsmyndigheten ansvarar för att det inom myndigheten finns rutiner för hur urvalsmodeller ska utformas och hur sökbegrepp får användas i uppgiftssamlingen för dataanalyser och urval (7 § förordningen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten). Myndigheten ansvarar också för att utveckla de närmare formerna för sitt arbete med dataanalys och granskning (prop. 2022/23:34 s. 29, 46 och 47). Det finns därmed inte anledning att i lag införa undantag från granskning för små utbetalningar eller särskilda tröskelvärden.

Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning bör vara ett komplement till kommuners kontrollarbete

Utbetalningsmyndighetens arbete med dataanalys och granskning av statliga utbetalningar syftar till att komplettera, men inte ersätta, existerande kontrollarbete hos beslutande myndigheter och arbetslöshetskassor. Myndigheten ska inte överpröva de beslut om förmåner och stöd som de beslutande myndigheterna och arbetslöshetskassorna har fattat utan endast underrätta de beslutande myndigheterna och arbetslöshetskassorna om misstänkt felaktiga utbetalningar (prop. 2022/23:34 s. 28, 46 och 47). Det

är den beslutande myndighetens eller arbetslöshetskassans uppgift att vid behov ompröva sitt beslut samt framställa återkrav och vidta liknande åtgärder med anledning av informationen från Utbetalningsmyndigheten (prop. 2022/23:34 s. 60). Samma system bör gälla för dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar. Utbetalningsmyndighetens verksamhet kommer således att vara ett komplement till kommunernas befintliga kontrollverksamhet och det ankommer alltså, i likhet med vad som gäller i dag, även framöver på den beslutande kommunen att vid behov vidta adekvata åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar (se vidare avsnitt 7). Genom Utbetalningsmyndighetens kompletterande verksamhet med dataanalys och granskning bedöms kommunerna kunna få bättre möjligheter att stoppa felaktiga utbetalningar i ett tidigare skede än i dag.

Kommunerna kommer även framöver att ha huvudansvaret för arbetet med att förhindra felaktiga utbetalningar och förväntas fortsätta sitt kontrollarbete som tidigare. Det kan handla om olika insatser, utformade bl.a. med hänsyn till att felaktiga utbetalningar orsakas av såväl avsiktliga som oavsiktliga fel. Regeringens förslag syftar till att förbättra kommuners förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar, men innebär inte i sig någon skyldighet för kommuner att arbeta på något särskilt sätt.

Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar bör vara obligatoriska

Välfärdsbrottsligheten är utbredd och söker sig dit upptäcktsrisken är låg. Om inte alla kommuners utbetalningar skulle omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning är det således stor risk att välfärdsbrottsligheten söker sig till de kommuner som inte omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning, där det då skulle kunna antas vara lättare att medvetet tillskansa sig en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd på felaktiga grunder. För att motverka sådana övervältringseffekter och uppnå önskade effekter med att inkludera kommuners utbetalningar i Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning är det nödvändigt att alla kommuners utbetalningar omfattas. En obligatorisk dataanalys och granskning skapar dessutom mer likvärdiga förutsättningar för att bekämpa välfärdsbrottslighet i hela landet. En obligatorisk dataanalys och granskning bedöms vidare, som även *Upphandlingsmyndigheten* konstaterar, vara förenlig med upphandlingsregelverket och statsstödsreglerna.

Enligt regeringen bör det därför, till skillnad från vad bl.a. *Malung-Sälens kommun* och *Olofströms kommun* anser, inte vara frivilligt för kommunerna att välja om deras utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Regeringen ser inte heller, som bl.a. *Aneby kommun* efterfrågar, behov av att myndighetens dataanalys och granskning av statliga utbetalningar utvärderas innan förslaget genomförs. Obligatorisk dataanalys och granskning bedöms vidare, till skillnad från vad bl.a. *Luleå kommun* och *SmåKom* anser, utgöra en proportionerlig inskränkning i den kommunala självstyrelsen (se vidare avsnitt 11.2.5).

Trots att en dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar bör vara obligatorisk, finns det dock behov av att i ett inledande skede

möjliggöra för Utbetalningsmyndigheten att successivt utvidga sin verksamhet i dialog med berörda kommuner (se vidare avsnitt 6.1 och 10).

När det gäller bl.a. *Kungälv*s kommuns efterfrågade förtydliganden om huruvida kommunalförbund omfattas, konstaterar regeringen att det av 9 kap. 2 § andra stycket KL framgår att när ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner tillämpas för förbundet. Sådana ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som föreslås omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet regleras generellt i speciallagar. Det innebär att det kan vara fråga om en överföring av en specialreglerad uppgift om den lämnas över till ett kommunalförbund, vilket medför att uppgiftsskyldigheterna som föreslås i avsnitt 6.1 och 6.2 även kan omfatta kommunalförbund. Det är dock en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till gällande rätt och bedöma om så är fallet.

Regioners utbetalningar bör inte omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning

Regeringen anser, i likhet med bl.a. *Region Sörmland*, att regionernas utbetalningar från välfärdssystemen inte är tillräckligt omfattande för att det i dagsläget ska anses motiverat att låta dem omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning. Enligt regeringen saknas det således anledning att gå vidare med utredningens förslag i denna del.

Utredningens alternativa författningsförslag bör inte genomföras

Utredningens alternativa förslag har fått ett blandat mottagande från remissinstanserna. Flera remissinstanser, bl.a. *Centrala studiestödsnämnden*, *Försäkringskassan*, Pensionsmyndigheten, *Riksgäldskontoret* och *Vindelns kommun*, är tveksamma till om det finns ett mervärde i att kommunala utbetalningar registreras i Utbetalningsmyndighetens transaktionskontosystem och menar att det därmed även är tveksamt om åtgärden är proportionerlig i förhållande till syftet med förslaget. Det kan vidare konstateras att regeringen har gett Utbetalningsmyndigheten i uppdrag att förbereda en avveckling av systemet med transaktionskonto (se avsnitt 4.3.5). Regeringen bedömer redan mot den bakgrunden att det i dagsläget saknas anledning att gå vidare med utredningens alternativa förslag.

Övriga frågor med anledning av förslaget om en obligatorisk dataanalys och granskning av kommunala utbetalningar

Den aktuella utredningens uppdrag har handlat om olika grader av integration mellan Utbetalningsmyndighetens verksamhet och kommuners respektive regioners utbetalningar från välfärdssystemen. Det ingår inte i detta lagstiftningsärende att, som bl.a. *Migrationsverket*, *Statens tjänstepensionsverk*, *Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet*, *Svensk Försäkring* och *Svenska Bankföreningen* efterfrågar, ta ställning till åtgärder som ligger utanför utredningens uppdrag.

Förslaget kräver ändringar i lag

Förslaget i detta avsnitt medför ändringar i 2 kap. 2–5 §§ granskningslagen, som reglerar Utbetalningsmyndighetens inledande och fördjupade granskning av utbetalningar.

6 Uppgiftsskyldighet för kommuner i förhållande till Utbetalningsmyndigheten

6.1 Uppgifter av betydelse för dataanalys och urval

Regeringens förslag

Kommuner ska lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten om beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person eller ekonomiska stöd som avser en enskild person och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det. Kommuner ska också lämna kontaktuppgifter till fysiska och juridiska personer som omfattas av ett sådant beslut samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.

Skyldigheten för kommuner att lämna uppgifter ska inledningsvis endast gälla på begäran av Utbetalningsmyndigheten.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att uppgiftsskyldigheten även ska gälla för regioner. Utredningens förslag har också en något annorlunda redaktionell utformning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen, Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Göteborgs kommun, Kammarkollegiet, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten, Riksgäldskontoret, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statens servicecenter, Statens skolinspektion, Statistiska centralbyrån, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Uppsala universitet (juridiska fakulteten) och Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Bland andra *Landsorganisationen i Sverige* och *Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* framhåller att uppgiftsskyldigheten är nödvändig för att möjliggöra informationsutbytet och systemövergripande dataanalys och granskning.

Några remissinstanser efterfrågar förtydliganden av förslaget. Bland andra *Stockholms kommun* och *Transportstyrelsen* efterfrågar förtydliganden om vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten. *Kungälv kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner* påtalar att kommuner kan ha svårt att avgöra vilka uppgifter som behövs i Utbetalningsmyndighetens

verksamhet och efterfrågar ett förtydligande av om de kan utgå från att myndigheten behöver de uppgifter som begärs. De anser vidare att det behöver tydliggöras att det med kontaktpersoner avses den fysiska person som för en juridisk persons räkning sköter kontakterna med myndigheten. *Malung-Sälens kommun* efterfrågar förtydligande kring vilken statistik- och uppgiftlämnarbörda som tillkommer för kommuner.

Några remissinstanser, bl.a. *Försäkringskassan*, *Motala kommun*, *Myndigheten för digital förvaltning*, *Region Dalarna*, *SmåKom*, *Svenskt Näringsliv* och *Utbetalningsmyndigheten*, lyfter vidare behovet av en fungerande it-infrastruktur för att möjliggöra ett effektivt informationsutbyte mellan kommunerna och Utbetalningsmyndigheten samt konstaterar att det kan finnas ett behov av att anpassa it-systemen för att uppfylla myndighetens krav. *Borlänge kommun* lyfter behovet av att det finns tydliga riktlinjer för informationsutbytet. Bland andra *Falu kommun* och *Region Blekinge* bedömer att uppgiftslämnandet kräver specifik kompetens och utbildning av medarbetare. *Fremia* understryker vikten av säker hantering av skyddade personuppgifter och liknande känsliga uppgifter. *Folkbildningsrådet* framhåller att uppgiftsskyldigheten bör utformas så att den så långt som möjligt begränsar det integritetsintrång som informationsutbytet innebär.

Enligt *Region Stockholm* bör det övervägas om ett motsvarande undantag för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess som föreslås för uppgiftsskyldigheten vid en fördjupad granskning ska gälla även för uppgifter av betydelse för dataanalys och urval. *Vingåkers kommun* menar att det kan få negativa konsekvenser för kommunala välfärdstjänster om kommuner är skyldig att lämna ut all information om beslut som rör ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, inklusive bl.a. utlåtanen, bilagor och uppgifter som omfattas av patientsekretess.

Skälen för regeringens förslag

Det finns behov av en skyldighet för kommuner att lämna uppgifter som behövs för dataanalys och urval

Utbetalningsmyndigheten utför dataanalyser som resulterar i urvalsträffar, med stöd av framför allt de uppgifter som myndigheten får del av enligt 3–7 §§ uppgiftsskyldighetslagen. Skyldigheterna att lämna uppgifter gäller enligt 8 § samma lag i den utsträckning som de behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval.

I avsnitt 5 föreslår regeringen att kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens inledande och fördjupade granskningar. Det förutsätter att Utbetalningsmyndigheten får del av relevanta uppgifter från kommuner som behövs för att kunna utföra dataanalyser och urval. I detta avsnitt lämnas därför förslag till den uppgiftsskyldighet som bedöms vara nödvändig för att Utbetalningsmyndigheten ska få del av de uppgifter som myndigheten behöver från kommuner för att utföra dataanalyser och urval i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

De uppgifter som behövs för Utbetalningsmyndighetens verksamhet kan omfattas av sekretess hos kommuner där uppgifterna finns. Sekretess kan exempelvis gälla till skydd för uppgift om enskilda personliga förhållan-

den, oavsett i vilket sammanhang som uppgiften förekommer (21 kap. OSL). Uppgifterna kan även omfattas av sekretess som är specifik för verksamheter hos kommuner, t.ex. socialtjänstsekretess (26 kap. OSL) och hälso- och sjukvårdssekretess (25 kap. OSL).

Det finns vissa möjligheter för Utbetalningsmyndigheten att i dag få sekretessbelagda uppgifter från kommunerna (avsnitt 4.4). Exempelvis kan myndigheten få uppgifter med stöd av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Av 10 kap. 15 a § OSL följer vidare att sekretess till skydd för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden inte heller hindrar kommuner att lämna uppgifterna till Utbetalningsmyndigheten, om det behövs för att bl.a. förebygga eller förhindra att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd beslutas, betalas ut eller tillgodoräknas felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp. Utlämnade av uppgifter med stöd av den nu nämnda lagen och den sekretessbrytande bestämmelsen måste dock föregås av en intresseavvägning hos den utlämnade kommunen.

För att säkerställa att Utbetalningsmyndigheten får nödvändig information från kommunerna bedömer regeringen att informationsutbytet bör regleras särskilt och att en uppgiftsskyldighet bör införas. Därigenom undanröjs eventuella sekretesshinder och ges ett tydligt stöd för den personuppgiftsbehandling som uppgiftsöverföringen kan medföra. Dessutom kommer det genom ett reglerat åliggande stå klart för kommunerna att de ansvarar för uppgiftslämnandet. Det följer också logiken med uppgiftsskyldighet som finns för de statliga myndigheterna och arbetslöshetskassorna (3–7 §§ uppgiftsskyldighetslagen). Genom uppgiftsskyldigheten tydliggörs att vissa kommunala utbetalningar omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning (jfr prop. 2023/24:85 s. 70).

Regleringen av uppgiftsskyldigheten bör, som *Folkbildningsrådet* framhåller, utformas så att den så långt som möjligt begränsar det integritetsintrång som informationsutbytet innebär. Uppgiftsskyldigheten ska vidare vara förenlig med dataskyddsregleringen (se avsnitt 4.5, 8 och 9). Enligt regeringen bör uppgiftsskyldigheten gentemot kommunerna därför, på motsvarande sätt som befintliga uppgiftsskyldigheter i 3–7 §§ uppgiftsskyldighetslagen, begränsas till de fall när uppgifterna behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval. Därigenom säkerställs att endast sådana uppgifter som behövs kommer att lämnas till myndigheten. En sådan avgränsning, i kombination med en uppräkningslista av vilka slags uppgifter som uppgiftsskyldigheten omfattar, är en lämplig lösning som tillgodoser krav på såväl tydlighet som uppgiftsminimering i artikel 5.1 c i EU:s dataskyddsförordning (jfr prop. 2022/23:34 s. 90). Förslaget innebär därmed att den kommun som lämnar ut en uppgift först måste pröva Utbetalningsmyndighetens slutliga behov av uppgiften.

Behovsbedömningar av detta slag får anses vara en naturlig del i verksamhet där utlämnande frågor aktualiseras (prop. 2022/23:34 s. 89). Det får också förutsättas att Utbetalningsmyndigheten och kommunerna kommunicerar med varandra i fråga om behovet av uppgifter innan ett uppgiftslämnande påbörjas, så att endast relevanta uppgifter lämnas. En sådan dialog bör utgå från uppräkningslistan av vilka slags uppgifter som uppgiftsskyldigheten omfattar och bl.a. avse de typer av uppgifter som får behand-

las enligt de regler som styr personuppgiftsbehandling och tillämpliga sekretessbestämmelser (jfr prop. 2024/25:145 s. 15). En sådan lösning bedöms, vilket bl.a. *Stockholms kommun* och *Transportstyrelsen* efterfrågar, kunna tydliggöra vilka uppgifter som Utbetalningsmyndigheten behöver för sin verksamhet med dataanalyser och urval. Regeringen bedömer därmed, till skillnad från *Sveriges Kommuner och Regioner*, att kommunerna efter dialog med Utbetalningsmyndigheten kommer kunna avgöra vilka uppgifter som efterfrågas.

Med den uppgiftsskyldighet som föreslås kommer det att finnas regler om informationsutbyte som delvis överlappar varandra. Regeringen kan dock konstatera att det inte är ovanligt att det finns uppgiftsskyldigheter i flera olika regelverk och att myndigheter i vissa fall kan omfattas av regler som överlappar varandra (jfr prop. 2024/25:145 s. 13 och 14 och prop. 2024/25:180 s. 70). När det t.ex. gäller lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet, anges det i förarbetena att om det finns en annan uppgiftsskyldighet som reglerar utlämnande av vissa specifika kategorier av uppgifter, ska uppgifter i första hand lämnas på det sätt som är föreskrivet i enlighet med den skyldigheten (prop. 2023/24:85 s. 88). Den föreslagna uppgiftsskyldigheten avser uppgifter som behövs inom en viss verksamhet, dvs. dataanalys- och granskningsverksamheten hos Utbetalningsmyndigheten. Mot den bakgrunden bör därför uppgifter i första hand lämnas på det sätt som är föreskrivet i enlighet med den föreslagna regleringen.

Enligt regeringen är det viktigt att kommuner inte behöver dubbelrapportera uppgifter till staten. En viss ökad uppgiftslämnarbörd, som *Malung-Sälens kommun* frågar om, får dock anses vara befogad med hänsyn till att Utbetalningsmyndighetens insamling av uppgifter syftar till att på sikt minska antalet felaktiga utbetalningar. Utbetalningsmyndigheten kommer däremot inte att ha till uppgift att föra statistik eller samla in uppgifter om kommuners felaktiga utbetalningar. Uppgifter om utbetalningar kommer endast att finnas hos myndigheten genom dess uppgift att genomföra dataanalyser och urval. Dessa kommer dock att avse alla utbetalningar som myndigheten får i uppdrag att analysera och granska, och inte specifikt felaktiga utbetalningar.

Kommuners uppgiftsskyldighet bör omfatta uppgifter som rör beslut om ekonomiska förmåner till enskilda personer och ekonomiska stöd som avser enskilda personer

I avsnitt 5 föreslås att kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner till enskilda personer och ekonomiska stöd som avser enskilda personer ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. En grundläggande förutsättning för det är att myndigheten, som bl.a. *Landsorganisationen i Sverige* och *Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* konstaterar, får del av uppgifter om kommuners beslut som rör sådana förmåner och stöd, i den utsträckning dessa behövs för genomförande av dataanalyser och urval. Det kan handla om beslutet om att bevilja eller avslå en ansökan om förmån eller stöd samt beslut om ändring, omprövning eller återkrav avseende sådana beslut.

Felaktiga utbetalningar kan orsakas av att den som ansöker om en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd lämnar oriktiga uppgifter i sin ansökan, som styrks av falska eller manipulerade intyg (se avsnitt 4.1). Oriktiga intyg är dessutom mer vanligt förekommande vid kvalificerad brottslighet och ofta svårupptäckta. Utan uppgifter från ansökan eller om innehållet i intygen är det inte möjligt för Utbetalningsmyndigheten att avgöra om oriktiga uppgifter i dessa har lett till en felaktig utbetalning. Utbetalningsmyndigheten kan därför även ha behov av uppgifter om omständigheter som har påverkat utgången i ärendet, dvs. som har legat till grund för beslutet. Det kan exempelvis handla om inkomstuppgifter, uppgifter om boendeförhållanden eller uppgifter i intyg och medicinskt underlag. Det kan utöver detta dessutom finnas behov av uppgifter om omständigheter som har haft betydelse för verkställigheten av beslutet, t.ex. uppgifter om hur utbetalningen har genomförts och till vilket konto eller till vilken mottagare (jfr prop. 2024/25:45 s. 12).

Regeringen anser mot denna bakgrund att det bör införas en skyldighet för kommuner att till Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter om beslut som rör ekonomiska förmåner till enskilda personer eller ekonomiska stöd som avser enskilda personer och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det. I enlighet med vad som anförs ovan bör uppgiftsskyldigheten, på samma sätt som för statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna, endast gälla i den utsträckning som uppgifterna behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval. Utbetalningsmyndighetens behov bör vara styrande eftersom de uppgifter som myndigheten behöver för att kunna utföra dataanalyser och urval i syfte att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen kan vara av olika karaktär och variera över tid. En typ av uppgift som i och för sig räknas upp i uppgiftsskyldigheten ska således inte lämnas ut med stöd av bestämmelsen, om uppgiften inte behövs vid myndighetens dataanalyser och urval.

Uppgiftsskyldigheten bör, på samma sätt som för statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna, därmed omfatta beslut om att bevilja eller avslå en ansökan om förmån eller stöd, beslut om ändring, omprövning eller återkrav avseende sådana beslut, beslut under handläggning av en ansökan som är av betydelse för om förmånen eller stödet ska beviljas samt eventuella utbetalningsbesked. Omständigheter som har legat till grund för beslutet kan avse den enskildes förhållanden, som t.ex. hälsotillstånd, anställning, bostad eller inkomst, men även andra omständigheter, som t.ex. resultatet av kontroller som har utförts av kommunen. Uppgifter om omständigheter som har saknat betydelse för beslutet utgör dock inte sådana omständigheter. Som exempel på omständigheter som haft betydelse för verkställigheten av beslutet, kan nämnas uppgifter om betalningsmottagarens identitet och dennes kontouppgifter eller att mottagaren befinner sig utomlands, har en felaktig folkbokföringsadress eller inte är samma person som den som har rätt till medlen (jfr prop. 2022/23:34 s. 195 och prop. 2024/25:45 s. 34).

Uppgiftsskyldigheten bör vidare, på motsvarande sätt som gäller för statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna, omfatta uppgifter som finns tillgängliga hos den utlämnande kommunen (jfr prop. 2022/23:34 s. 195 och prop. 2024/25:45 s. 12). Det innebär att kompletterande underlag från den enskilde själv eller beslut som fattas av någon annan myndig-

het, t.ex. fastställande av inkomst, kan vara uppgifter som har hämtats in och legat till grund för beslutet hos den utlämnande kommunen, och som därmed omfattas av uppgiftsskyldigheten. Även digitala autentiseringsuppgifter eller andra tekniska data, som t.ex. IP-adresser, skulle kunna omfattas av uppgiftsskyldigheten, under förutsättning att uppgifterna har legat till grund för beslutet eller haft betydelse för verkställigheten av det.

Om en kommun har tillgång till uppgifterna och de behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval, behöver kommunen alltså ordna så att uppgifterna går att överlämna till myndigheten. Uppgifter i handlingar som har diarieförts i ett ärende om en förmån eller ett stöd, men som inte bedöms ha någon relevans för kommunens prövning omfattas däremot inte av uppgiftsskyldigheten (jfr prop. 2024/25:45 s. 12).

Kommuners utbetalningar som omfattas av uppgiftsskyldigheten motsvarar sådana utbetalningar som statliga myndigheter och arbetslöshetskassor redan i dag är skyldiga att lämna uppgifter om. För kommuner begränsas dock skyldigheten till beslut som rör ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd som rör enskilda personer. Det innebär att kommuners skyldighet endast omfattar sådana förmåner som enligt lag eller förordning beslutas av en kommun och betalas ut till en enskild person eller avser en enskild person. Eftersom sådana förmåner och stöd regleras i författningar som kan ändras över tid går det inte att göra någon uttömmande uppräknning av vilka utbetalningar som omfattas av skyldigheten. Genom den valda avgränsningen begränsas dock uppgiftsskyldigheten till samma sorts förmåner och stöd som omfattas av bidragsbrottslagen (jfr prop. 2018/19:132 s. 60 och 61 och prop. 2023/24:85 s. 34 och 35). Som exempel kan nämnas stöd till kostnader för personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen samt migrationspolitiska bidrag och ersättningar.

Kommuners uppgiftsskyldighet omfattar däremot inte sådana insatser och verksamhet som en kommun tillhandahåller och som inte är av ekonomisk karaktär, som t.ex. hemtjänst och utbildning, eller ersättning som betalas till företaget till följd av en upphandling (jfr prop. 2018/19:132 s. 61). Inte heller löneutbetalningar eller andra utbetalningar som sker på rent civilrättslig grund omfattas. Den valda avgränsningen utesluter vidare förmåner som betalas ut till enskilda personer, men som har andra ändamål, t.ex. att främja närings- eller föreningsverksamhet (jfr prop. 2006/07:80 s. 94).

Kommuner bör också lämna uppgifter om kontaktuppgifter

Statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna är enligt 3 § första stycket 2 uppgiftsskyldighetslagen skyldiga att till Utbetalningsmyndigheten lämna olika kontaktuppgifter som omfattas av ett beslut om en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd för myndighetens dataanalyser och urval. Regeringen anser att motsvarande kontaktuppgifter som har lämnats till kommuner bör ligga till grund för Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och urval, i den utsträckning som uppgifterna behövs för det ändamålet. Det handlar om kontaktuppgifter till fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut om en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd samt uppgivna kontaktpersoner och ombud. Sådana uppgifter kan vara viktiga riskindikatorer och även användas för

att identifiera och upptäcka olika samband, t.ex. målvakter och andra identitetsmissbruk.

I förarbetena till den befintliga bestämmelsen om skyldighet att lämna kontaktuppgifter till uppgivna kontaktpersoner och ombud, anges att det med kontaktperson avses den fysiska person som för en juridisk persons räkning sköter kontakten med myndigheten (prop. 2022/23:34 s. 195). Denna förklaring framgår däremot inte av lagtexten. Regeringen bedömer, till skillnad från bl.a. *Kungälv kommun*, att det inte heller i regleringen om kommunernas uppgiftsskyldighet är nödvändigt att i lagtexten ta in en förklaring om vad som avses.

Vissa kontaktuppgifter kan avse personer med skyddade personuppgifter. Regeringen håller med *Fremia* om att det är särskilt viktigt att sådana uppgifter skyddas. Behovet av hög informations säkerhet ställer krav på kommuners och Utbetalningsmyndighetens hantering av sådana uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten. Genom de föreslagna bestämmelserna om uppgiftsskyldighet, ges kommunerna vidare en tydlig rättslig grund för behandlingen (avsnitt 8). Många kommuner och Utbetalningsmyndigheten är dessutom vana vid att hantera känsliga uppgifter. För vissa kommuner kan det dock, som bl.a. *Falu kommun* och *Region Blekinge* anför, finnas ett behov av att utbilda medarbetare eller på annat sätt förtydliga och utveckla det praktiska arbetet med informationsutbytet. Det kan också, vilket bl.a. *Försäkringskassan*, *Motala kommun*, *Myndigheten för digital förvaltning*, *SmåKom* och *Utbetalningsmyndigheten* konstaterar, i vissa fall krävas anpassning av befintliga it-system för att möjliggöra ett effektivt uppgiftslämnande.

Uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess bör inte undantas från uppgiftsskyldigheten

I avsnitt 6.2 föreslår regeringen att kommuners skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndighets fördjupade granskningar inte bör gälla uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess. Uppgifter som Utbetalningsmyndigheten behöver för att utföra dataanalyser och urval kan, som redovisats i det föregående, omfatta såväl uppgifter som rör ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, som uppgifter om de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det. Som tidigare konstaterats kan underlag som legat till grund för ett beslut om ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd vara t.ex. medicinska underlag. Även uppgifter ur andra journalutdrag kan bli aktuella att lämna till Utbetalningsmyndigheten. Det kan också handla om att betalningsmottagaren har en viss inkomst, utför en viss aktivitet eller är mottagare av viss vård.

Uppgifter i intyg och andra underlag kan i vissa fall utgöra känsliga personuppgifter som är extra skyddsvärda. Utbetalningsmyndigheten har dock behov av att kunna göra dataanalyser för att jämföra olika uppgifter och identifiera avvikelser och andra felaktigheter i olika underlag som legat till grund för eller haft betydelse för verkställigheten av ett beslut om ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd, såsom falska läkarintyg. Regeringen anser därför, till skillnad från *Region Stockholm* och *Vingåkers kommun*, att det saknas skäl att begränsa kommunernas uppgiftsskyldighet

för dataanalys och urval på samma sätt som vid den fördjupade granskningen. Till skillnad från den fördjupade granskningen är uppgiftsskyldigheten avseende dataanalyser och urval tydligt avgränsat till ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. Oavsett detta bedömer regeringen att det endast i undantagsfall bör bli fråga om att överlämna uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess, eftersom uppgifterna vanligtvis inte kommer att förekomma i sådan verksamhet som omfattas av den aktuella sekretessregleringen.

Uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess bör därför inte undantas från uppgiftsskyldigheten för dataanalys och urval.

Uppgiftsutlämnandet bör ske kontinuerligt

För att Utbetalningsmyndigheten på ett effektivt sätt ska kunna göra dataanalyser av uppgifter om utbetalningar från välfärdssystemen som resulterar i urvalsträffar, behöver myndigheten kontinuerligt tillföras aktuella uppgifter från kommunerna. Uppgiftslämnandet bör därför, på motsvarande sätt som gäller för statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna, ske genom regelbunden överföring av uppgifter till Utbetalningsmyndigheten (prop. 2022/23:34 s. 93).

Uppgiftsskyldigheten innebär inte att alla uppgifter som räknas upp alltid ska lämnas till Utbetalningsmyndigheten. Myndighetens behov kan variera över tid, t.ex. beroende på inriktningen på dataanalyserna. Eftersom det rör sig om ett behov som föranleder återkommande utlämnande av en större mängd uppgifter, får det förutsättas att det föregås av någon typ av dialog med den mottagande myndigheten. I samband med en sådan dialog får myndigheten precisera vilka uppgifter som den behöver få del av och med vilken regelbundenhet. Kommunerna får ta ställning till om uppgifterna omfattas av den föreslagna uppgiftsskyldigheten och därmed ska lämnas ut (jfr prop. 2000/01:129 s. 60 och 86, prop. 2022/23:34 s. 93, prop. 2023/24:85 s. 41 och prop. 2024/25:145 s. 15.). Det får dock förutsättas att myndigheter inte begär ut andra uppgifter än sådana som de har ett legitimt behov av. Vid prövningen av om en uppgift behövs bör den utlämnande kommunen därför i normalfallet kunna utgå från att Utbetalningsmyndigheten behöver uppgifterna som den begär ut (jfr prop. 2024/25:180 s. 22).

En förutsättning för ett effektivt informationsutbyte mellan Utbetalningsmyndigheten och kommunerna är att det finns en it-infrastruktur som underlättar uppgiftslämnandet. Regeringen anser att myndigheten och kommunerna är bäst lämpade att närmare bestämma formerna för överlämnandet och avgöra hur de digitala lösningarna bör vara utformade. Vad gäller riktlinjer för informationsutbytet, som *Borlänge kommun* ser ett behov av, bör det vara varje kommuns ansvar att bedöma vilka interna system, arbetssätt och rutiner som behövs för att uppgiftsutbytet kan ske på ett effektivt och rättssäkert sätt (jfr prop. 2024/25:180 s. 81 och 82).

Kommuner bör inledningsvis endast vara skyldiga att lämna uppgifter på begäran av Utbetalningsmyndigheten

Innan det blir obligatoriskt för kommuner att regelbundet lämna sådana uppgifter som behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och urval

måste myndigheten ges möjlighet att konkretisera vilka uppgifter myndigheten behöver av kommunerna för sin verksamhet. Kommunerna behöver samtidigt ges tid att anpassa sina organisationer utifrån detta behov. Enligt regeringen bör därför kommunerna i en inledande period endast vara skyldiga att på begäran i det enskilda fallet av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval (se vidare avsnitt 10). Det innebär att myndigheten under denna period får avgöra vilka av de uppräknade uppgifterna som ska lämnas av enskilda kommuner och i vilken omfattning. Först efter denna inledande period bör det göras obligatoriskt för alla kommuner att även utan en begäran lämna samtliga uppgifter som behövs för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och urval (se vidare författningsskomentaren, avsnitt 12.2 och 12.3).

Förslaget kräver ändringar i lag

Förslaget i detta avsnitt medför ändringar i 1 § uppgiftsskyldighetslagen, som anger att lagen innehåller bestämmelser om skyldigheter att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten. Förslaget medför också införandet av 3 a § i samma lag, som innehåller en skyldighet för kommuner att till Utbetalningsmyndigheten lämna vissa uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval.

6.2 Uppgifter av betydelse för fördjupad granskning

Regeringens förslag

Kommuner ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person och som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Uppgiftsskyldigheten ska inte gälla för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att uppgiftsskyldigheten även ska gälla för regioner. Utredningens förslag har också en något annorlunda redaktionell utformning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen, Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Försäkringskassan, Kammarkollegiet, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Motala kommun, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Polismyndigheten, Riksgäldskontoret, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statens servicecenter, Statens skolinspektion, Statistiska central-*

byrån, Säkerhetspolisen, Uppsala universitet (juridiska fakulteten) och Åklagarmyndigheten, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Enligt *Fremia* är uppgiftsskyldigheten nödvändig för att få en helhetsbild kring en misstänkt felaktighet. Organisationen anser även att den begränsning som föreslås i fråga om vissa uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess är välbalanserad. *Landsorganisationen i Sverige* bedömer att uppgiftsskyldigheten är nödvändig för att granskningen ska bli framgångsrik.

Några remissinstanser efterfrågar förtydliganden av förslaget. Bland andra *Kungälv kommun*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Transportstyrelsen* efterfrågar förtydliganden av vilka uppgifter som omfattas av uppgiftsskyldigheten. Enligt *Inspektionen för socialförsäkringen* är det osäkert vilken typ av uppgifter som Utbetalningsmyndigheten kommer få tillgång till. *Göteborgs kommun* anser att uppgifterna som lämnas bör ha hög detaljeringsgrad och att Utbetalningsmyndigheten bör precisera uppgiftsskyldigheten i föreskrifter. Vissa remissinstanser, bl.a. *Eskilstuna kommun*, *Falu kommun*, *Köpings kommun* och *Södertälje kommun* påtalar behov av intern samordning och organisatoriska förändringar samt efterfrågar förtydligande kring vilket lagstöd som finns för sekretessgenombrott vid uppgiftsutbyte mellan olika kommunala organ inom en kommun. *Pensionsmyndigheten* efterfrågar ett klagörande av hur sekretessbelagda kommunala uppgifter får hanteras av mottagande myndigheter när dessa lämnas vidare från Utbetalningsmyndigheten.

Integritetsskyddsmyndigheten saknar en grundlig analys kring behovet av uppgifter som omfattas av sekretess inom socialtjänsten enligt 26 kap. 1 § OSL. Myndigheten ifrågasätter inte att det vid en fördjupad granskning kan finnas behov av dessa uppgifter, men eftersom det rör sig om uppgifter som generellt sett är mycket integritetskänsliga måste behovet väga tyngre än de integritetsrisker som ett utlämnande av uppgifterna innebär. *Stockholms kommun* konstaterar att redan en uppgift om att någon är aktuell vid socialtjänsten ses som en så känslig uppgift att den som regel omfattas av sekretess och efterfrågar en analys kring konsekvenserna av att uppgifterna kommer att lämnas till Utbetalningsmyndigheten.

Utbetalningsmyndigheten motsätter sig undantag från uppgiftsskyldigheten för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess. Enligt myndigheten skulle ett sådant undantag bl.a. försvåra möjligheterna att identifiera falska läkarintyg.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs en skyldighet att lämna uppgifter till fördjupad granskning

Regeringens förslag i avsnitt 5 om att kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska kunna bli föremål för Utbetalningsmyndighetens fördjupade granskning förutsätter att myndigheten får tillgång till relevant information hos kommuner som behövs för detta. De kompletterande uppgifter som Utbetalningsmyndigheten kan behöva i en fördjupad granskning kan omfattas av sekretess hos den kommun som förfogar över uppgifterna.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det i 9 § uppgiftsskyldighetslagen bör anges att även kommuner är skyldiga att på Utbetalningsmyndig-

hetens begäran lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs för en fördjupad granskning.

Uppgiftsskyldigheten bör avgränsas så långt det är möjligt och lämpligt

Många olika slags uppgifter kan behövas för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna genomföra en fördjupad granskning (avsnitt 4.3.3). På motsvarande sätt som vid införandet av uppgiftsskyldigheten för de statliga myndigheterna och arbetslöshetskassorna kan, vad gäller bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioners* och *Transportstyrelsens* efterfrågade förtydliganden, konstateras att det inte är möjligt att precisera vilka kategorier av uppgifter som bör omfattas av uppgiftsskyldigheten (prop. 2022/23:34 s. 103). Beroende på vilken utbetalning som är föremål för fördjupad granskning kan behovet av uppgifter variera. Det kan exempelvis röra inhämtade kontoutdrag eller uppgifter från en ärendeakt. Detaljeringsgraden för uppgifterna som omfattas får således, i likhet med vad *Göteborgs kommun* anser att den bör vara, betraktas som hög.

Avsikten med den fördjupade granskningen är bl.a. att Utbetalningsmyndigheten ska kunna bedöma vilka myndigheter eller arbetslöshetskassor som är berörda av en urvalsträff och att kunna göra en mer samlad utredning av en felaktighet som kan beröra flera myndigheter (prop. 2022/23:34 s. 101). Enligt den föreslagna 2 kap. 4 § granskningslagen ska Utbetalningsmyndigheten vid den fördjupade granskningen prioritera urvalsträffar där det finns anledning att anta att fler än en statlig myndighet, kommun eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning och effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten. Det kan t.ex. vara mer effektivt om den berörda kommunen själv och inte Utbetalningsmyndigheten utför granskningen i situationer där de förmånsspecifika förutsättningarna i en urvalsträff behöver bedömas, t.ex. huruvida någon uppfyller kriterierna för att beviljas en viss ekonomisk förmån eller ett visst ekonomiskt stöd (jfr prop. 2022/23:34 s. 189).

Regeringens förslag innebär inte att Utbetalningsmyndigheten ges obegränsade möjligheter att samla in uppgifter (jfr prop. 2022/23:34 s. 103 och 104). Av såväl den generella dataskyddsregleringen som den reglering som gäller för personuppgiftsbehandlingen vid Utbetalningsmyndigheten följer att myndigheten inte får behandla fler personuppgifter än vad som är nödvändigt. Bestämmelserna i 9 § uppgiftsskyldighetslagen specificerar vidare under vilka förutsättningar som uppgifter får lämnas. Det framgår också uttryckligen att uppgiftsskyldigheten endast omfattar uppgifter som behövs vid en fördjupad granskning, vilket ger uttryck för principen om uppgiftsminimering (artikel 5.1 c i EU:s dataskyddsförordning). Uppgiftsskyldigheten föreslås inte heller gälla för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess (se vidare nedan).

Kravet på att en uppgift ska behövas för granskningen innebär att uppgiften måste ha en koppling till den aktuella fördjupade granskningen. Genom att uppgiftsskyldigheten endast avser de fall då Utbetalningsmyndigheten begär att få del av en uppgift, måste myndigheten inför varje begäran noga överväga vilka uppgifter som den behöver om en viss person för en viss granskning. Myndighetens begäran måste också vara tydlig och tillräckligt precis för att kunna besvaras. Förslaget innebär alltså att den

kommun som lämnar ut en uppgift först måste pröva Utbetalningsmyndighetens behov (se även avsnitt 6.1, jfr prop. 2000/01:129 s. 60 och 86, prop. 2022/23:34 s. 93 och prop. 2023/24:85 s. 41).

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att den föreslagna uppgiftsskyldigheten för kommuner är avgränsad så långt det är möjligt och lämpligt för att uppfylla syftet med förslaget. Uppgiftsskyldigheten bedöms vidare, till skillnad från vad *Inspektionen för socialförsäkringen* anser, tillräckligt tydlig och förutsägbar för att undvika en omotiverad spridning av personuppgifter (se vidare avsnitt 9). Kommunerna och Utbetalningsmyndigheten får vid behov föra dialog med varandra om vilka uppgifter som myndigheten behöver, och gemensamt se till att endast relevanta uppgifter lämnas.

När det gäller till vilken del i en kommun som Utbetalningsmyndigheten ska framställa sin begäran, konstaterar regeringen att det är kommunen som ska lämna uppgifterna. Vilket kommunalt organ som har tillgång till uppgifterna, och som därmed har möjlighet att fullgöra uppgiftsskyldigheten, beror på hur kommunen är organiserad (jfr prop. 2024/25:145 s. 16 och 17) Regeringen förutsätter dock att Utbetalningsmyndigheten och kommunerna har dialog med varandra om hur informationsutbytet kan ske rättssäkert och på ett så smidigt sätt som möjligt. Vad gäller möjligheterna för kommuner att internt samordna sin kontakt med Utbetalningsmyndigheten och utbyta sekretessbelagda uppgifter inom kommun, som bl.a. *Köpings kommun* efterfrågar förtydligande kring, kan konstateras att den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL medger att uppgifter med vissa undantag lämnas till en annan myndighet om det behövs för att bl.a. förebygga eller förhindra att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd betalas ut felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp. Bestämmelsen kan även underlätta informationsutbyte mellan olika nämnder och förvaltningar i en kommun (prop. 2024/25:180 s. 60). Det är dock en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till gällande rätt och bedöma gränserna för den aktuella regleringen. När det gäller behov av organisatoriska anpassningar till följd av förslaget, som enligt bl.a. *Falu kommun* och *Södertälje kommun* finns, kan konstateras att kommunerna själva ansvarar för att organisera sin verksamhet så att uppgiftslämnandet kan ske på ett så effektivt och rättssäkert sätt som möjligt.

Kommuners uppgiftsskyldighet bör inte gälla för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess

Hos kommuner kan det bedrivas verksamhet eller finnas uppgifter där skälen för sekretess är särskilt stark. Det handlar bl.a. om uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och socialtjänstsekretess.

Frågan om det är lämpligt att utbyta uppgifter som omfattas av sådan sekretess har aktualiserats i olika sammanhang. Hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ och viss socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 a § första stycket, 3, 4 och 6 §§ har t.ex. undantagits från tillämpningsområdet för den sekretessbrytande bestämmelsen som möjliggör sådant informationsutbyte som behövs för att bl.a. förebygga eller förhindra att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd betalas ut felaktigt eller med ett för högt eller ett för lågt belopp (10 kap. 15 a § OSL). Socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 §, 1 a § andra stycket, 2 och 5 §§ OSL har

däremot inte undantagits från bestämmelsens tillämpningsområde. Valet av vilka uppgifter som har undantagits från bestämmelsen har gjorts utifrån bl.a. en avvägning av dels behovet av uppgifter för att motverka välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar, dels behovet av att skydda integritetskänsliga uppgifter (prop. 2024/25:180 s. 52–55 och 57–65).

Enligt regeringen finns det ett särskilt starkt samhälleligt intresse av att förhindra välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar (prop. 2024/25:180 s. 61). För ett framgångsrikt sådant arbete är det centralt att även kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ingår i Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning (se avsnitt 5). De verktyg som Utbetalningsmyndigheten har tillgång till innebär ökade möjligheter att upptäcka felaktiga utbetalningar och brottslighet som de statliga myndigheterna, arbetslöshetskassorna och kommunerna har svårt att upptäcka själva. En grundläggande förutsättning för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna genomföra fördjupade granskningar som svarar mot dessa förväntningar är att myndigheten i tillräcklig utsträckning kan ta del av relevanta uppgifter hos kommuner om namngivna fysiska eller juridiska personer, som har koppling till urvalsträffar som är föremål för sådana granskningar.

Regeringen anser att det är ändamålsenligt och rimligt att sådana uppgifter på socialtjänstens område som det gäller generellt sekretessgenombrott för i syfte att motverka felaktiga utbetalningar, även bör kunna lämnas till Utbetalningsmyndigheten om de behövs vid en fördjupad granskning. Till skillnad från 10 kap. 15 a § OSL innehåller den föreslagna uppgiftsskyldigheten dock inte någon intresseavvägning. Som anges ovan ger uppgiftsskyldigheten däremot inte kommuner ett obegränsat handlingsutrymme att fritt lämna uppgifter till myndigheten. Begränsningen ligger i stället i bestämmelsens krav på att det ska finnas ett behov för uppgifterna hos Utbetalningsmyndigheten samt i de allmänna dataskyddsprinciperna i artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning. De uppgifter som myndigheten behöver för att kunna utföra dataanalyser och urval i syfte att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen kan vara av olika karaktär och variera över tid. En typ av uppgift som i och för sig räknas upp i uppgiftsskyldigheten ska således inte lämnas ut med stöd av bestämmelsen, om uppgiften inte behövs vid myndighetens dataanalyser och urval. Det åligger därmed kommunerna att ha en regelmässig kontakt med Utbetalningsmyndigheten för att försäkra sig om att uppgiftsutbytet inte blir mer omfattande än nödvändigt. Detta gäller inte minst sådana uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess hos kommunen.

Vid myndigheten gäller vidare absolut sekretess för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden, och den tystnadsplikt som följer av den sekretessen har också företräde framför meddelarfriheten (40 kap. 7 d och 8 §§ OSL). Sekretessregleringen är en av flera författningsreglerade skydds- och säkerhetsåtgärder som omgärdar Utbetalningsmyndighetens verksamhet i syfte att skydda enskildas personliga integritet (prop. 2022/23:34 s. 104). Eftersom de uppgifter som uppgiftsskyldigheten föreslås avse kommer att omfattas av denna sekretess får de anses skyddas av tillräcklig sekretess hos myndigheten. Det innebär vidare att det även saknas behov av att införa en särskild sekretessreglering för den nya uppgiftsskyldigheten.

Det är framför allt omfattningen av uppgifter, och möjligheten att göra olika sammanställningar, som motiverar den höga sekretessnivån hos Utbetalningsmyndigheten. Vad gäller konsekvenserna av att uppgifter lämnas vidare, som *Stockholms kommun* saknar ett resonemang om, kan konstateras att det endast är en begränsad mängd uppgifter som kommer att överlämnas i underrättelser till andra statliga myndigheter, kommuner eller arbetslöshetskassor. Det handlar exempelvis om uppgifter om de förhållanden som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten eller uppgifter som är av betydelse för mottagarnas verksamhet. I den mån uppgifter lämnas vidare kommer de dessutom, vilket *Pensionsmyndigheten* efterfrågar förtydligande om, omfattas av den sekretessreglering som gäller hos de mottagande aktörerna. För kommunerna och de övriga aktörer som kan bli mottagare av uppgifter från Utbetalningsmyndigheten finns, med undantag för Bolagsverket, en primär sekretessreglering till skydd för enskildas personliga förhållanden, om än med olika styrka och räckvidd (jfr prop. 2022/23:34 s. 78, 79 och 92). En uppgift om en fysisk persons ekonomi anses vidare vara en uppgift om dennes personliga förhållanden (prop. 1979/80:2 del A s. 84). Enligt regeringen ger därmed den befintliga sekretessregleringen ett tillräckligt skydd för de aktuella uppgifterna hos de mottagande statliga myndigheterna, kommunerna och arbetslöshetskassorna. Det finns därför inte behov av någon ny primär sekretessbestämmelse hos den mottagande myndigheten eller någon bestämmelse om överföring av sekretess från Utbetalningsmyndigheten.

Regeringen anser mot denna bakgrund, till skillnad från *Integritets- skyddsmyndigheten*, att det inte är nödvändigt att undanta uppgifter som omfattas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL från kommuners skyldighet att lämna uppgifter. Kommuners uppgiftsskyldighet bör däremot, till skillnad från vad *Utbetalningsmyndigheten* anser, begränsas i fråga om uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1 a § första stycket, 3, 4 och 6 §§ OSL, på samma sätt som tillämpningsområdet för den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § samma lag.

Kommuners uppgiftsskyldighet bör vidare, på samma sätt som tillämpningsområdet för den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 15 a § OSL, begränsas i fråga om uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ samma lag. Enligt regeringen bör behov av förbättrade möjligheter till informationsutbyte på hälso- och sjukvårdsområdet tillgodoses genom mer avgränsade bestämmelser och uppgiftsskyldigheter (prop. 2024/25:180 s. 54 och 55). Konsekvenserna av att låta den nu aktuella uppgiftsskyldigheten avse sådana uppgifter är dock inte tillräckligt utredda.

Förslaget kräver ändringar i lag

Förslaget i detta avsnitt medför ändringar i 9 § uppgiftsskyldighetslagen, som reglerar skyldigheten att lämna uppgifter som behövs vid en fördjupad granskning vid Utbetalningsmyndigheten.

7 Underrättelseskyldighet för Utbetalningsmyndigheten i förhållande till kommuner

Regeringens förslag

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den kommun som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

Av en underrättelse ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för myndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för kommunens handläggning.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer delvis överens med regeringens. Utredningen föreslår dock att underrättelseskyldigheten även ska gälla i förhållande till regioner.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen*, *Ekobrottsmyndigheten*, *Försäkringskassan*, *Göteborgs kommun*, *Kammarkollegiet*, *Konkurrensverket*, *Migrationsverket*, *Myndigheten för digital förvaltning*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor*, *Polismyndigheten*, *Skatteverket*, *Säkerhetspolisen*, *Uppsala universitet (juridiska fakulteten)* och *Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Enligt *Landsorganisationen i Sverige* är förslaget nödvändigt för att reformen ska bli framgångsrik. *Malmö kommun* anser att det behöver säkerställas att informationen från Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning kommer kommunerna till godo. Enligt *Helsingborgs kommun* är ett snabbt informationsflöde avgörande för att felaktiga utbetalningar ska kunna stoppas i tid. *Köpings kommun* och *Mönsterås kommun* önskar att de kunde få del av Utbetalningsmyndighetens information i ett tidigare skede än vid en underrättelse.

Några remissinstanser, bl.a. *Eskilstuna kommun* och *Katrineholms kommun*, efterfrågar förtydliganden av hur en underrättelse ska tas om hand av kommuner och hur återkopplingen ska se ut. Enligt *Stockholms kommun* bör uppgiftslämnandet ske till den beslutande nämnden i kommunen, för att säkerställa att uppgifterna får det sekretesskydd som gäller inom aktuell verksamhet. *Södertälje kommun* anser att det bör införas en skyldighet för kommuner att till Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter om vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av en underrättelse. *Utbetalningsmyndigheten* anser att en underrättelse enbart ska behöva skickas till en part i kommunen och att det behöver säkerställas att kommuner kan hantera informationen. Enligt myndigheten är det vidare nödvändigt med en återkopplingskyldighet för att myndigheten ska kunna utveckla och effektivisera verksamheten. *Kungälv kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner* anser att det inte bör finnas någon skyldighet att återkoppla, eftersom det skulle innebära en redovisningsskyldighet till en statlig myn-

dighet och medföra en stor administrativ börda. De efterfrågar vidare ett förtydligande av innehållet i en underrättelse.

Skälen för regeringens förslag

Utbetalningsmyndigheten bör underrätta kommuner om att en fördjupad granskning inleds och avslutas samt resultatet av granskningen

När kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och stöd inkluderas i Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning (se avsnitt 5), kan omständigheter som framkommer vid en fördjupad granskning behöva lämnas till berörda kommuner. Som *Helsingborgs kommun* anför är det viktigt att berörda kommuner får information om misstänkta felaktigheter så snart sådan information finns tillgänglig. Genom att få information om att en fördjupad granskning inleds, ges kommuner förutsättningar att ta ställning till om kommunen behöver vidta någon åtgärd med anledning av det förhållandet att det pågår en sådan granskning vid Utbetalningsmyndigheten. Till skillnad från vad *Köpings kommun* och *Mönsterås kommun* menar, bedöms det inte möjligt att lämna information i ett tidigare skede än så.

Det är dock resultatet av en sådan granskning som kan förväntas vara av störst betydelse för kommuners arbete med att motverka felaktiga utbetalningar (jfr prop. 2022/23:34 s. 60). Resultatet av granskningen blir ett underlag för kommunen om den väljer att göra en utredning eller vidta andra åtgärder med anledning av informationen från Utbetalningsmyndigheten. En kommun kan exempelvis vid behov med stöd av informationen ompröva och framställa återkrav eller vidta liknande åtgärder. Planerade utbetalningar kan även stoppas, om informationen som kommit fram vid granskningen ger skäl för det.

Oavsett resultatet av granskningen behöver de kommuner som har informerats om att en granskning har inletts, på motsvarande sätt som statliga myndigheter och arbetslöshetskassor, också få information om att den avslutats. En sådan underrättelse kan vara av betydelse för den mottagande kommunens agerande med anledning av Utbetalningsmyndighetens tidigare underrättelse om att granskningen inletts.

Regeringen bedömer således att det bör införas en skyldighet för Utbetalningsmyndigheten att underrätta den kommun som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen. En underrättelseskyldighet har sekretessbrytande verkan enligt 10 kap. 28 § OSL. Regleringen ger också Utbetalningsmyndigheten ett tydligt uppdrag att lämna underrättelser till kommuner och ett tydligt stöd för den personuppgiftsbehandling som det kan medföra (se vidare avsnitt 8). En sådan underrättelseskyldighet bör, på motsvarande sätt som för statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna, placeras i 3 kap. granskningslagen. Genom att placera skyldigheten där kommer även övriga bestämmelser om sådana underrättelser att gälla för den nya underrättelseskyldigheten. Skyldigheten kommer således inte att gälla om det finns särskilda skäl enligt 7 § (prop. 2022/23:34 s. 193).

En underrättelse bör innehålla uppgifter om de omständigheter som ligger till grund för antagandet om felaktigheten

En underrättelse till statliga myndigheter och arbetslöshetskassor ska enligt 3 kap. 6 § granskningslagen innehålla uppgifter om vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters och arbetslöshetskassors handläggning. En underrättelse till en kommun bör innehålla samma typ av uppgifter.

Det innebär att de omständigheter som Utbetalningsmyndigheten bedömer behövs för att få en bild av felaktigheten ska framgå av underrättelsen. De uppgifter som kan komma att ingå i en underrättelse är dels sådana som Utbetalningsmyndigheten fått från kommuner, dels sådana som har tillförts från andra aktörer. Det kan exempelvis handla om att en enskild har inkomster som påverkar rätten till en ekonomisk förmån eller förmånens storlek, eller att en hos Bolagsverket registrerad företrädare kan antas vara en s.k. målvakt på grund av att företrädaren har varit detta i andra företag och saknar inkomst och känd hemvist (jfr prop. 2022/23:34 s. 192 och 193). Det är de uppgifter som kan antas vara av betydelse för kommunens handläggning som bör överlämnas, vilket innebär att uppgiftslämnandet till en kommun kan skilja sig från andra mottagande myndigheter, kommuner eller arbetslöshetskassor i samma granskning.

Regeringen anser att det, till skillnad från vad bl.a. *Eskilstuna kommun* och *Katrineholms kommun* anser, måste vara upp till den mottagande kommunen att i varje enskilt fall bedöma hur Utbetalningsmyndighetens underrättelser ska tas om hand. Det är alltså kommunen som avgör vad som är lämpligt att göra från det att den får del av underrättelsen om att en fördjupad granskning har inletts till dess att granskingen avslutas hos Utbetalningsmyndigheten. Att en underrättelse ska lämnas syftar till att ge kommunen möjlighet att agera, men medför i sig ingen skyldighet att göra det. Underrättelserna är ett sätt att, som *Malmö kommun* efterfrågar, säkerställa att resultaten av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning kommer kommuner till godo. Därigenom skapas förbättrade förutsättningar för kommuner att motverka felaktiga utbetalningar. Det minskar även riskerna för parallella strukturer (se även avsnitt 5). Genom underrättelser kan kommuner också få mer kunskap om felaktiga utbetalningar och använda informationen för att identifiera brister i system och förbättra rutiner.

Regeringen anser, till skillnad från bl.a. *Stockholms kommun*, att det är kommunen som sådan som bör underrättas. Hur underrättelser tas om hand bör bestämmas av kommunerna utifrån deras organisation och uppgiftsfördelning. Som framgår i avsnitt 6.1 och 6.2 ansvarar vidare kommunerna för att organisera sin verksamhet så att uppgifter kan hanteras rättssäkert. Det inkluderar bl.a. att hantera frågor om registrering av inkomna uppgifter. Enligt regeringens bedömning behöver Utbetalningsmyndigheten tillsammans med enskilda kommuner arbeta fram rutiner för att underrättelserna ska kunna lämnas, både i fråga om hur de ska lämnas och säkerheten kring detta (jfr prop. 2024/25:180 s. 81 och 82). Detta kan behöva förtydligas i verkställighetsföreskrifter.

En inledande granskning kan leda till att Utbetalningsmyndigheten underrättar kommuner om en urvalsträff

Förslaget i avsnitt 5 innebär att en inledande granskning hos Utbetalningsmyndigheten bl.a. kan leda till att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd kommun för hantering (2 kap. 2 § granskningslagen). Utbetalningsmyndigheten bör, i de fall då det direkt eller efter sökningar i uppgiftssamlingen finns anledning att anta att det finns en felaktighet, lämna över en underrättelse om detta till den beslutande kommunen (jfr prop. 2022/23/34 s. 51). Det kan exempelvis handla om misstänkt identitetsmissbruk eller kolliderande ersättningar, dvs. ersättningar som inte får kombineras, såsom försörjningsstöd, arbetslöshetsersättning och föräldrapenning för samma tidsperiod. Utbetalningsmyndigheten bör i dessa fall avsluta den inledande granskningen genom att överlämna information om urvalsträffen till bl.a. berörd kommun för hantering. En sådan underrättelse till kommuner bör i regel kunna ske med stöd av samma bestämmelser som vid motsvarande underrättelser till statliga myndigheter och arbetslöshetskassor, dvs. med stöd av lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen eller med stöd av granskningslagen. Underrättelse kan i vissa fall även ske med stöd 10 kap. 15 a § OSL, eller med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § samma lag.

Det saknas beredningsunderlag för en återkopplingskyldighet för kommuner

Kommuner har, inom lagstadgade ramar, stor frihet att själva organisera sin verksamhet och kommunerna ansvarar för de olika verksamheternas resultat, kvalitet och innehåll. Detta är en given utgångspunkt vid utformningen av den nu aktuella regleringen om att inkludera kommuners utbetalningar i Utbetalningsmyndighetens granskning.

Regeringen ser vissa fördelar med en sådan återkopplingskyldighet, som bl.a. *Södertälje kommun* och *Utbetalningsmyndigheten* förespråkar. Återkoppling om hur kommuner har hanterat uppgifter om felaktiga utbetalningar skulle ge Utbetalningsmyndigheten möjlighet att utveckla analysmodellerna (jfr prop. 2024/25:45 s. 15). Som bl.a. *Kungälv kommun* och *Sveriges Kommuner och Regioner* konstaterar, skulle en sådan skyldighet dock även kunna medföra en administrativ börda för kommuner och innebära en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. Det saknas för närvarande beredningsunderlag för en sådan åtgärd. Det kan dock finnas anledning för regeringen att återkomma i frågan.

Förslaget kräver ändringar i lag

Förslaget i detta avsnitt medför ändringar i 3 kap. 1 och 6 §§ granskningslagen, som reglerar Utbetalningsmyndighetens underrättelseskyldighet.

8 Personuppgiftsbehandling

Regeringens bedömning

Det behövs inga lagändringar för att Utbetalningsmyndigheten, kommuner och andra aktörer som tar emot underrättelser från Utbetalningsmyndigheten ska få behandla personuppgifter med anledning av förslagen i detta lagstiftningsärende.

Utredningens bedömning

Bedömningen från utredningen stämmer huvudsakligen överens med regeringens. Utredningens bedömning avser dock även utbetalningar från regioner och utbetalningar till organisationer i civilsamhället. Utredningen bedömer inte uttryckligen andra aktörers personuppgiftsbehandling med anledning av förslagen.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Domstolsverket, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Stockholm, Konkurrensverket, Linköpings universitet, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Skatteverket, SmåKom, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Sveriges Kommuner och Regioner, Uppsala universitet (juridiska fakulteten), Utbetalningsmyndigheten och Åklagarmyndigheten*, delar eller har inga synpunkter på bedömningen.

Endast *Pensionsmyndigheten* yttrar sig särskilt över bedömningen och efterfrågar ett klargörande av vilken rättslig grund som ger stöd för statliga myndigheter att ta emot och behandla uppgifter från kommuner som vidareförmedlas av Utbetalningsmyndigheten i underrättelser.

Skälen för regeringens bedömning

Personuppgiftsbehandling hos Utbetalningsmyndigheten

För att behandling av personuppgifter ska vara förenlig med EU:s dataskyddsförordning krävs att det finns en rättslig grund för behandlingen. En sådan rättslig grund kan enligt artikel 6.1 i förordningen bl.a. vara att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (c) eller att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller utgör ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (e).

Genom att låta kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning skapas en mer heltäckande förmåga att upptäcka systematiska angrepp mot välfärdssystemen (se avsnitt 5). Det behövs för att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, vilket skadar offentliga finanser och riskerar att urholka förtroendet för systemen. Förslaget om att inkludera utbetalningar från kommuner i Utbetalningsmyndighetens arbete med att genomföra dataanalys och granskning motiveras

alltså av motsvarande syfte som Utbetalningsmyndighetens befintliga verksamhet och får därmed anses utgöra en uppgift av allmänt intresse (jfr prop. 2022/23:34 s. 114 och 115). Det är även nödvändigt att behandla personuppgifter för att utföra denna uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning. Behandlingen är också, på samma sätt som för den befintliga verksamheten, i vissa delar nödvändig för att fullgöra Utbetalningsmyndighetens rättsliga förpliktelse enligt granskningslagen.

Det är inte tillräckligt att behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse för att denna rättsliga grund ska kunna användas. Enligt artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning ska grunden för behandlingen även fastställas i unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av. Detta framgår även av 2 kap. 2 § dataskyddslagen, som tydliggör att personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning enligt lag eller annan författning. Det arbete som Utbetalningsmyndigheten föreslås utföra med dataanalys, granskning och informationsutbyte med kommuner kommer att regleras i granskningslagen och uppgiftsskyddslagen. Därigenom kommer grunden för uppgiftsbehandlingen att vara fastställd i nationell rätt i enlighet med artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning.

Av artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning framgår att personuppgifter endast får samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Regeringen bedömer att den personuppgiftsbehandling hos Utbetalningsmyndigheten som blir nödvändig till följd av förslagen om uppgiftsskyddighet för kommuner omfattas av ändamålen som finns i 1 kap. 6 § lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten. Uppgifterna som omfattas av de föreslagna uppgiftsskyddigheterna är av samma slag som de uppgifter som Utbetalningsmyndigheten redan får från statliga myndigheter och arbetslöshetskassor. Kommuners skyldighet att lämna uppgifter till dataanalys och urval föreslås vidare placeras i en ny paragraf, 3 a §, i uppgiftsskyddslagen. Enligt 8 § förordningen (2023:463) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten får myndigheten i sin uppgiftssamling för dataanalyser och urval behandla uppgifter som omfattas av 3–7 och 11 §§ uppgiftsskyddslagen. Det behövs således inte några författningsändringar för att uppgifterna från kommunerna ska få behandlas i uppgiftssamlingen för dataanalyser och urval.

Personuppgifter som behandlas enligt 1 kap. 6 § lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten får enligt 1 kap. 7 § samma lag också behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Regeringen bedömer att den behandling som blir nödvändig till följd av den föreslagna underrättelse-skyldigheten för Utbetalningsmyndigheten omfattas av detta ändamål.

Personuppgiftsbehandling hos utlämnande kommuner

De föreslagna uppgiftsskyldigheterna medför krav på behandling av personuppgifter hos kommuner för att kunna hantera uppgiftsutlämnandet till Utbetalningsmyndigheten.

En uppgiftsskyldighet innebär en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning. För att en rättslig förpliktelse ska utgöra en rättslig grund för behandling av personuppgifter måste syftet med behandlingen vara fastställt i den rättsliga grunden (artikel 6.3 i dataskyddsförordningen). Detta framgår även av 2 kap. 1 § dataskyddslagen, som tydliggör att personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig förpliktelse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning. De föreslagna uppgiftsskyldigheterna är begränsade till uppgifter som är av betydelse för Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning enligt granskningslagen. Regeringen bedömer att de föreslagna uppgiftsskyldigheterna är utformade på ett sådant sätt att kravet på syfte i artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning är uppfyllt. Den personuppgiftsbehandling som följer av kommunernas uppgiftsskyldighet har därmed rättslig grund med stöd av artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen.

Uppgiftsskyldigheterna som föreslås för kommunerna innebär att Utbetalningsmyndigheten får tillgång till uppgifter som behövs för att kunna utföra sitt arbete med dataanalys och granskning (se avsnitt 6.1 och 6.2). Den personuppgiftsbehandling som uppgiftslämnandet innebär är nödvändig med hänsyn till behovet av att skydda välfärdssystemen mot felaktiga utbetalningar och brottsligt utnyttjande, och uppfyller därmed ett mål av allmänt intresse (jfr prop. 2022/23:34 s. 156). Uppgiftslämnandet är nödvändigt för att säkerställa att Utbetalningsmyndigheten har korrekt information för att göra dataanalyser som kan resultera i urvalsträffar som myndigheten kan granska. Det finns därmed även en rättslig grund för behandlingen hos utlämnande kommuner enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning.

Vad gäller kommuners personuppgiftsbehandling som omfattas av lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, finns s.k. sekundära ändamålsbestämmelser i den lagen som ger stöd för att behandla personuppgifter för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning (6 § andra stycket samma lag). Den behandling som blir nödvändig till följd av kommuners föreslagna uppgiftsskyldighet omfattas av detta sekundära ändamål. För de verksamheter som saknar specifika registerförfattningar bestämmer kommunerna själva ändamålen med personuppgiftsbehandlingen (jfr prop. 2022/23:34 s. 157).

Personuppgiftsbehandling hos mottagande kommuner och andra aktörer

Förslaget om underrättelseskyldighet för Utbetalningsmyndigheten (avsnitt 7) medför att personuppgifter behöver behandlas hos såväl Utbetalningsmyndigheten som mottagande kommuner. Förslagen om uppgiftsskyldighet för kommuner (avsnitt 6.1 och 6.2) kan även medföra en tillkommande personuppgiftsbehandling för statliga myndigheter och arbetslöshetskassor (3 kap. 1–5 §§ granskningslagen).

Regeringen bedömer att den rättsliga grunden för behandlingen hos de mottagande kommunerna kommer att vara att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning). Som exempel kan nämnas att ett allmänt intresse bör vara att beslut om personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade speglar verkliga förhållanden och att beslut om ekonomiskt bistånd är korrekta och inte har fattats på felaktiga grunder. Genom underrättelser från Utbetalningsmyndigheten kan riktigheten i besluten öka, vilket i sin tur minskar risken för felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen och därmed även minskar risken för brottsligt utnyttjande av systemen och bidrar till att upprätthålla förtroendet för offentlig verksamhet.

Kommunernas uppgifter av allmänt intresse är också fastslagna i författning på det sätt som artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning kräver. Regeringen bedömer vidare att den behandling av personuppgifter som kan komma att ske med anledning av den föreslagna underrättelseskyldigheten är proportionerlig i förhållande till de mål som eftersträvas. Underrättelseskyldigheten föreslås utformas på ett sätt som begränsar spridningen av uppgifter till sådana som mottagaren behöver. Det kommer dessutom i princip att vara fråga om uppgifter som mottagande kommuner många gånger skulle kunna inhämta själva inom ramen för det egna kontrollarbetet, eller som rent av redan finns hos kommunerna. Förslagen är vidare avgränsade vad gäller vilka former av möjliga felaktigheter som omfattas.

Syftet med en underrättelse enligt den föreslagna underrättelseskyldigheten är att upplysa den mottagande kommunen om att det finns en antaglig felaktighet samt att förse den med underlag som kan leda till ett eventuellt beslut om ändring. För mottagande kommuner handlar det därmed om att utföra en behandling av personuppgifter som skulle kunna vara resultatet av deras egen kontrollverksamhet. Den behandling som kan komma att bli aktuell måste därför anses rymmas inom ändamålen för lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

För de mottagande statliga myndigheternas och arbetslöshetskassornas del är det nu endast fråga om ett tillägg till en befintlig reglering. Regeringen bedömer därför, vilket *Pensionsmyndigheten* efterfrågar klagörande om, att de bör ha rättsligt stöd för att ta emot och behandla även sådana uppgifter som eventuellt tillkommer i underrättelser från Utbetalningsmyndigheten med anledning av de utbetalningar från kommuner som föreslås omfattas av Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning (jfr prop. 2022/23:34 s. 159 och 160).

Behandling av känsliga personuppgifter

Till följd av ett utökat informationsutbyte kan Utbetalningsmyndigheten och kommuner behöva behandla vissa känsliga personuppgifter. Med känsliga personuppgifter avses t.ex. uppgifter om en fysisk persons fysiska eller psykiska hälsa som kan förekomma i medicinska underlag och andra intyg som Utbetalningsmyndigheten kan komma att få del av (prop. 2024/25:45 s. 22). Eftersom behandling av känsliga personuppgifter som huvudregel är förbjuden, måste något av undantagen från förbudet i artikel 9.2 i EU:s dataskyddsförordning vara tillämpligt för att behandlingen ska vara tillåten. I detta sammanhang är det centralt om

behandlingen kan anses vara nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstatens nationella rätt (artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen).

Regeringen har sedan tidigare gjort bedömningen att Utbetalningsmyndigheten har rätt att behandla känsliga personuppgifter eftersom de krav som finns i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning är uppfyllda (prop. 2022/23:34 s 129 och 130). Regeringen bedömer att även den tillkommande behandlingen av känsliga personuppgifter som följer av kommuners föreslagna uppgiftsskyldighet uppfyller kraven i EU:s dataskyddsförordning av de skäl som har anförts tidigare.

För kommunernas del kan konstateras att regeringen tidigare har bedömt att det är ett viktigt allmänt intresse att myndigheter kan sköta sitt uppdrag på ett korrekt, rättssäkert och effektivt sätt. Denna bedömning har gjorts för såväl verksamhet som innefattar myndighetsutövning, som annan verksamhet som faller inom myndigheternas befogenhet (prop. 2017/18:105 s. 83 och 85). Informationsutbytet mellan Utbetalningsmyndigheten och kommunerna som kan innefatta känsliga personuppgifter bedöms vara nödvändigt för att kommunerna ska kunna bedriva sin verksamhet på ett korrekt, rättssäkert och effektivt sätt. Regeringen bedömer därför att kommunernas behandling av sådana uppgifter är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse. Undantag från förbudet kan därmed göras med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning.

Regeringen bedömer vidare att kommuner kan behandla känsliga personuppgifter inom den egna kontrollverksamheten enligt 3 kap. 3 § dataskyddslagen, eftersom behandlingen både är nödvändig för handläggning av ärenden och nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse.

9 Förslagen innebär ett proportionerligt intrång i den personliga integriteten

Regeringens bedömning

Den personuppgiftsbehandling som förslagen medför utgör en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Förslagen är förenliga med EU:s dataskyddsförordning.

Utredningens bedömning

Bedömningen från utredningen stämmer huvudsakligen överens med regeringens. Utredningens bedömning avser dock även utbetalningar från regioner och utbetalningar till organisationer i civilsamhället.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Domstolsverket, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Stockholm, Konkurrensverket,*

Linköpings universitet, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Skatteverket, SmåKom, Socialstyrelsen, Statistiska centralbyrån, Sveriges Kommuner och Regioner, Uppsala universitet (juridiska fakulteten), Utbetalningsmyndigheten och Åklagarmyndigheten, delar eller har inga synpunkter på bedömningen.

Några remissinstanser, bl.a. *Göteborgs kommun* och *Helsingborgs kommun* anser att det intrång i den personliga integriteten som förslagen innebär är motiverat och proportionerligt i förhållande till syftet att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Bland andra *Ale kommun*, *Karls hamns kommun* och *Landsorganisationen i Sverige* bedömer att förslagen om informationsutbyte är väl avvägda, men framhåller behovet av hög säkerhet och av att integritetsaspekterna analyseras nogga. *Säkerhetspolisen* understryker behovet av att Utbetalningsmyndigheten vidtar nödvändiga säkerhetsskyddsåtgärder vid hanteringen av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. *Katrineholms kommun* konstaterar att förslagen innebär att kommuner får tillgång till information som de annars inte skulle ha haft och påtalar att det finns en risk för att möjliggörare av brott får åtkomst till informationen. *Stockholms kommun* anser att syftet med informationsutbytet är angeläget, men påpekar samtidigt att det i någon mån kan påverka benägenheten att söka stöd från socialtjänsten.

Justitiekanslern konstaterar att förslagen innebär att betydligt fler personuppgifter ska samlas inom samma myndighet, vilket innebär risker för den personliga integriteten och säkerhetsrisker. Justitiekanslern anser att det är svårt att avgöra om ändamålet skulle kunna uppnås med en mindre ingripande åtgärd. Enligt Justitiekanslern väcker förslagen vidare frågor om huruvida det inte skulle krävas särskilda kontrollmekanismer för att säkerställa att uppgiftssamlingen inte används för grundlagsstridiga ändamål. *Sveriges advokatsamfund* ser flera risker med att förslagen innebär en mer omfattande personuppgiftsbehandling i förhållande till vad som gäller i dag och påtalar vikten av att individens rättssäkerhet och integritet värnas. *Integritetsskyddsmyndigheten* saknar en grundlig analys kring om förslaget om utlämnande av uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess är proportionerligt i förhållande till integritetsriskerna. Enligt *Aneby kommun* behövs det en mer noggrann beskrivning av integritets- och it-säkerhetsfrågor kopplade till hanteringen av personuppgifter. *Malmö kommun* anser att det bör tydliggöra hur integritetsskyddet ska värderas i förhållande till syftet att motverka felaktiga utbetalningar. *Vingåkers kommun* anser att det vid bedömningen av integritetsintrånget bör beaktas att den större andelen utbetalningar är korrekta.

Studieförbunden i samverkan anser inte att förslagen om informationsutbyte avseende föreningar utgör ett proportionerligt intrång i den personliga integriteten. Enligt *Sveriges riksidrottsförbund* är det vidare av yttersta vikt att det vidtas åtgärder för att förebygga riskerna för att insamlade personuppgifter om idrottsrörelsens medlemmar kommer i händerna på någon obehörig eller används av för annat syfte än det avsedda.

Skälen för regeringens bedömning

Identifierade risker med personuppgiftsbehandlingen

Den kartläggning av enskilda som Utbetalningsmyndighetens befintliga verksamhet kan innebära utvidgas när kommuners utbetalningar av ekono-

miska förmåner och ekonomiska stöd inkluderas i myndighetens dataanalys och granskning. Det utgör en integritetsrisk (jfr prop. 2024/25:45 s. 23). Det finns även, som *Katrineholms kommun* konstaterar, risk för att utomstående aktörer på ett otillbörligt sätt skaffar sig åtkomst till uppgifter till följd av det uppgiftslämnande till och från Utbetalningsmyndigheten som är en förutsättning för myndighetens verksamhet, samt risk för obehörig intern åtkomst av uppgifter (jfr prop. 2022/23:34 s. 163 och 164).

Den nya uppgiftsskyldigheten innebär vidare att en stor mängd känsliga personuppgifter kan komma att behandlas av Utbetalningsmyndigheten. Denna behandling bedöms utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten. Behandlingen kommer vidare att ske utan samtycke och innebära en kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Regeringen bedömer att den personuppgiftsbehandling som kommer att ske inom ramen för Utbetalningsmyndighetens verksamhet med anledning av förslaget får anses innefatta en sådan kartläggning av enskildas personliga förhållanden som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, även om syftet med behandlingen är ett annat (jfr prop. 2022/23:34 s. 117 och 118). Bestämmelsen i 2 kap. 6 § regeringsformen har bl.a. sin bakgrund i artikel 8 i Europakonventionen, enligt vilken var och en har rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Begränsningar i skyddet mot intrång i den personliga integriteten får endast göras genom lag och i den utsträckning som de är nödvändiga för att tillgodose vissa särskilt angivna ändamål (se artikel 8 i Europakonventionen och 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Ett likartat skydd mot integritetsintrång följer av artikel 7 i EU:s rättighetsstadga.

Regeringen tar dessa risker på stort allvar, varför förtydliganden och avgränsningar har gjorts i förhållande till utredningens förslag. Exempelvis ska inte uppgifter om utbetalningar från regioner eller, i likhet med vad bl.a. *Sveriges riksidsrottsförbunds* och *Studieförbunden i samverkans* anser, utbetalningar till organisationer i civilsamhället omfattas. Regeringen anser, till skillnad från bl.a. *Justitiekanslern*, att förslagen inte innebär att betydligt fler uppgifter ska samlas inom Utbetalningsmyndigheten. Regeringen bedömer därmed att Justitiekanslerns tillsyn över statliga och kommunala myndigheter i syfte att kontrollera att lagar och andra författningar efterlevs enligt 1–3 §§ lagen (1975:1339) om Justitiekanslerns tillsyn, tillsammans med övriga ordinarie kontrollmekanismer, bör vara tillräcklig för att säkerställa användningen av uppgiftssamlingen.

Utbetalningsmyndighetens personuppgiftsbehandling omfattas också av, vilket bl.a. *Ale kommun* och *Landsorganisationen i Sverige* påtalar vikten av, flera skyddsåtgärder som syftar till att värna den personliga integriteten i verksamheten. Lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten säkerställer att integritetsintrånget inte är större än nödvändigt, t.ex. genom reglerna om begränsad intern tillgång till personuppgifter och om sökbegränsningar. I lagen finns även bestämmelser om längsta tid för bevarande av personuppgifter inom Utbetalningsmyndigheten, som även de har direkt koppling till ändamålet för behandlingen. Bestämmelserna i lagen som begränsar möjligheten att behandla känsliga personuppgifter, inklusive sökning i sådana uppgifter, är exempel på åtgärder för att motverka risken för omotiverad behandling av uppgifterna. Förordningen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten innehåller därtill bl.a. bestämmelser som närmare anger

vilka uppgifter som får behandlas i uppgiftssamlingen för myndighetens dataanalyser och urval.

De uppgifter som kan bli aktuella för kommuner att lämna till Utbetalningsmyndigheten begränsas i så stor utsträckning som är möjligt, utan att syftet med att inkludera kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd i Utbetalningsmyndighetens granskning går förlorat. Bland annat måste en uppgift behövas för en viss granskning och kommuners uppgiftsskyldighet vid den fördjupade granskningen gäller inte för uppgifter som omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess och viss socialtjänstsekretess. Uppgifter som Utbetalningsmyndigheten får ta del av som en följd av de föreslagna uppgiftsskyldigheterna omfattas därutöver av absolut sekretess hos myndigheten enligt 40 kap. 7 d § OSL. Uppgifterna bedöms vidare ha tillräckligt skydd även efter eventuellt utlämnade till andra aktörer med stöd av de underrättelseskyldigheter som finns i granskningslagen (se avsnitt 6.2).

Genom underrättelser från Utbetalningsmyndigheten kan en större mängd information om enskilda samlas hos de mottagande kommunerna och känsliga uppgifter göras tillgängliga för fler tjänstemän. Eftersom det exempelvis kan handla om uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess finns det därmed en risk för att förslagen innebär ett försämrat skydd för den personliga integriteten. Det kan inte heller uteslutas att det finns en risk för att förtroendet kan minska för myndigheter som i ökad utsträckning lämnar ut uppgifter. Som *Stockholms kommun* påtalar skulle det i någon mån också kunna påverka benägenheten att söka stöd från socialtjänsten. Innehållet i underrättelserna från Utbetalningsmyndigheten avgränsas dock till att endast innehålla sådana förhållanden som den mottagande kommunen behöver för att få förutsättningar att kunna vidta åtgärder med anledning av de felaktigheter som framkommit i Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning. Uppgifter som lämnats till Utbetalningsmyndigheten kommer alltså sällan behöva lämnas vidare i sin helhet till andra aktörer (jfr prop. 2022/23:34 s. 79).

Krav på inbyggt dataskydd och dataskydd som standard samt krav på att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska skyddsåtgärder för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå följer direkt av EU:s dataskyddsförordning (artiklarna 25 och 32). Sekretessregleringen utgör därutöver en betydelsefull skyddsåtgärd i syfte att minska spridningsrisken. Det är, som bl.a. *Karlshamns kommun* påtalar, av yttersta vikt att Utbetalningsmyndigheten säkerställer skyddet för de uppgifter som myndigheten kommer att behandla (prop. 2022/23:34 s. 164). Detta medför att Utbetalningsmyndigheten måste ställa höga krav på säkerhet vid överföring av information till och från myndigheten, i dialog med utlämnande och mottagande kommuner och övriga aktörer. Kommuner ansvarar för sin tillämpning av EU:s dataskyddsförordning.

Det har även inrättats ett integritetsskyddsråd inom Utbetalningsmyndigheten, som fortlöpande ska ha insyn i de åtgärder som myndigheten vidtar för att säkerställa integritetsskyddet. Myndighetens dataskyddsombud har vidare i enlighet med artiklarna 37–39 i EU:s dataskyddsförordning bl.a. i uppgift att övervaka efterlevnaden av dataskyddsreglerna, däribland principen om uppgiftsminimering i artikel 5 i dataskyddsförordningen.

Genom att många uppgifter samlas på ett ställe uppkommer, som *Aneby kommun* konstaterar, risker från informations säkerhetssynpunkt som behöver uppmärksammas. Utbetalningsmyndighetens verksamhet är vidare av sådant slag att den, i likhet med vad *Säkerhetspolisen* konstaterar, kan komma att omfattas av regleringen i säkerhetsskyddslagen (2018:585). Det är dock en fråga för Utbetalningsmyndigheten att avgöra. Detta kommer i sådana fall att medföra krav på säkerhetsskyddsanalys och på lämpliga säkerhetsskyddsåtgärder (prop. 2022/23:34 s. 164).

Personuppgiftsbehandlingen bedöms vara proportionerlig

Av 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen följer att enskildas skydd mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden får begränsas genom lag, men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

Enligt artikel 8.2 i Europakonventionen får vidare rätten till skydd för privat- och familjelivet inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välfärd eller till förebyggande av oordning eller brott eller skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Även i EU:s rättighetsstadga är utgångspunkten att en inskränkning endast får göras i lag och måste vara förenlig med det väsentliga innehållet i de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan. Begränsningar får med beaktande av proportionalitetsprincipen endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter (artikel 52.1).

Personuppgifter som omfattas av förslagen ingår redan i dag i ett väl utvecklat och författningsreglerat informationsutbyte mellan statliga myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor som hanterar utbetalningar från välfärdssystemen (se avsnitt 4.4). Att kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd inkluderas i en samlad granskning hos Utbetalningsmyndigheten innebär dock att uppgifterna kommer samlas in och systematiskt granskas av Utbetalningsmyndigheten tillsammans med uppgifter från statliga myndigheter och arbetslöshetskassor, i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det kommer leda till förbättrade förutsättningar för Utbetalningsmyndigheten att identifiera felaktiga utbetalningar, vilket kan medföra fler underrättelser till de statliga myndigheterna och arbetslöshetskassorna. Även kommuner kommer underrättas om misstänkta felaktigheter. Utbetalningsmyndighetens uppgiftsinsamling antas dock inte öka med mer än ett fåtal procent med anledning av uppgifter från kommuner (se avsnitt 11.2.2). Den större andelen uppgifter som behövs för den samlade granskningen av utbetalningar från välfärdssystemen har Utbetalningsmyndigheten alltså redan tillgång till enligt det befintliga regelverket.

När det gäller alternativa lösningar kan konstateras att regeringen vidtar flera olika åtgärder för att öka samhällets motståndskraft och handlingskraft mot den organiserade brottsligheten (se skr. 2023/24:67). För att

stävja den kriminella ekonomin bedöms det dock nödvändigt att inkludera kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd i Utbetalningsmyndighetens granskning. Därigenom kan systematiska angrepp upptäckas och de utbetalande aktörerna förses med den information som behövs för att kunna förhindra utnyttjandet av offentliga medel. Regeringens avsikt är att de olika åtgärder som vidtas ska komplettera varandra och att de tillsammans med myndighetens granskning, ska tillgodose behovet av ökad motståndskraft mot organiserad brottslighet.

Förslagen medför att det kan finnas behov av att behandla sådana känsliga personuppgifter som avses i artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning. För dataanalys och granskning behöver Utbetalningsmyndigheten exempelvis få tillgång till uppgifter om olika intyg för att bl.a. kunna kontrollera äktheten, eftersom falska eller manipulerade intyg kan användas för att styrka oriktiga uppgifter i en ansökan. Förslagen syftar dock till att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, vilka skadar offentliga finanser och riskerar att urholka förtroendet för systemen (jfr prop. 2022/23:34 s. 114 och 115). Det handlar i grunden om att stärka samhällets motståndskraft mot organiserad brottslighet genom att skapa en mer heltäckande förmåga hos Utbetalningsmyndigheten att upptäcka systematiska angrepp mot välfärdssystemen. Mot de risker som finns med att uppgifter om enskilda, inklusive sådana som i kommunal verksamhet kan omfattas av hälso- och sjukvårdssekretess eller socialtjänstsekretess, sprids och blir tillgängliga för flera personer står alltså det starka samhälleliga intresset att offentliga aktörer med ansvar för utbetalningar från välfärdssystemen ska kunna utföra sin verksamhet på ett korrekt, rättssäkert och effektivt sätt. Vad gäller de närmare analyser som *Integritetskyddsmyndigheten*, *Malmö kommun* och *Vingåkers kommun* efterfrågar bedöms därmed intresset av att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen i detta sammanhang vara större än behovet av skydd för den personliga integriteten.

De personuppgifter som föreslås få behandlas bedöms vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (jfr artikel 5.1 c i EU:s dataskyddsförordning). Det bedöms vidare i regleringen av Utbetalningsmyndighetens verksamhet finnas regler som är tillräckliga för att säkerställa att uppgifterna överförs på ett säkert sätt samt för att tillgången till uppgifterna ska kunna begränsas till de personer som behöver uppgifterna för att fullgöra sina arbetsuppgifter (jfr artikel 5.1 f i EU:s dataskyddsförordning).

Utbetalningsmyndigheten fullgör viktiga samhällsuppgifter, bl.a. som en betydelsefull aktör i samhällets strävan att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar, och för att kunna utföra dessa uppgifter behöver myndigheten behandla personuppgifter (jfr prop. 2022/23:34 s. 118). En begränsning av skyddet i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen för ändamålet att Utbetalningsmyndigheten ska kunna fullgöra sina åligganden enligt nu aktuella förslag är enligt regeringens bedömning godtagbar i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen bedöms vidare svara mot sådana intressen som räknas upp i artikel 8.2 i Europakonventionen, i form av landets ekonomiska välstånd och förebyggande av oordning eller brott (jfr prop. 2022/23:34 s. 162 och 163).

I avsnitt 5 görs bedömningen att förslagen kan leda till det önskade resultatet, dvs. att förbättra kommuners förutsättningar att motverka felak-

tiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet. Det bedöms inte heller finns mindre ingripande alternativ som skulle vara tillräckliga (se vidare avsnitt 11.1). Bland andra Ekobrottsmyndigheten och Säkerhetspolisen bedömer att förslagen kan höja förmågan att stoppa pågående brottslighet och leda till utökad identifiering av felaktiga utbetalningar och kartläggning av brottslig verksamhet.

Förslagen innebär vidare en spridning av uppgifter som är tydlig, konkret och förutsebar samt motverkar risken för spridning av mer uppgifter än vad som behövs för att tillgodose ändamålet med förslaget. De föreslagna uppgiftsskyldigheterna innebär enligt regeringen en godtagbar avvägning mellan de starka allmänna intressen som talar för att uppgifterna ska lämnas ut och skyddet för den personliga integriteten. Utbetalningsmyndighetens personuppgiftsbehandling kringgärdas vidare av flera författningsreglerade skydds- och säkerhetsåtgärder som syftar till att värna den personliga integriteten i verksamheten, bl.a. innehåller lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten och förordningen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten särskilda bestämmelser om bl.a. ändamål, känsliga personuppgifter, sök- och begränsningar och tillgång till personuppgifter. Uppgiftsskyldigheter föreslås vidare endast i den utsträckning som ett behov av detta har identifierats. De uppgifter som Utbetalningsmyndigheten tar emot kommer även att omfattas av absolut sekretess hos myndigheten. Ytterligare rättssäkerhetsgarantier finns också genom det integritetsskyddsråd som har inrättats inom myndigheten och genom myndighetens dataskyddsombud.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att de föreslagna uppgiftsskyldigheterna är kringgärdade av tillräckliga skyddsåtgärder. Vid en proportionalitetsbedömning i enlighet med 2 kap. 21 § regeringsformen bedömer regeringen sammantaget att det allmänna intresse som förslagen motiveras av väger så tungt att de inskränkningar i skyddet för privatlivet och den personliga integriteten som regleringen innebär, med beaktande av de avgränsningar i uppgiftsutbytet som föreslås, inte sträcker sig längre än vad som får anses nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett inskränkningarna. Regeringen bedömer alltså att det intrång som ett utlämnande enligt de föreslagna uppgiftsskyldigheterna medför är motiverat och proportionerligt.

10 Ikraftträdande

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Lagändringarna som innebär att det blir obligatoriskt för kommuner att även utan en begäran från Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval ska dock träda i kraft den 1 juli 2029.

Utredningens förslag

Förslaget från utredningen stämmer huvudsakligen överens med regeringens. Utredningen förslår dock en annorlunda lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna, bl.a. *Arbetsförmedlingen, Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Stockholm, Linköpings universitet, Myndigheten för digital förvaltning, Polismyndigheten, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statens servicecenter, Statens skolinspektion, Statistiska centralbyrån, Södertälje kommun, Transportstyrelsen, Uppsala universitet (juridiska fakulteten) och Åklagarmyndigheten*, tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget.

Flera remissinstanser, bl.a. *Region Blekinge, Tjörns kommun och Vindelns kommun*, lyfter behovet av ett successivt genomförande av förslagen, bl.a. för att Utbetalningsmyndigheten inte ska bli överbelastad. Enligt *Helsingborgs kommun* bör förutsättningarna för varje enskilt utbetalningsslag föregås av ytterligare analys och utredning. Det är enligt kommunen viktigt att införandet och anpassningen sker med hänsyn till komplexiteten i kommunernas olika uppdrag och system. Några remissinstanser, bl.a. *Kungälv kommun, Landsorganisationen i Sverige, Luleå kommun, Region Dalarna* och *SmåKom*, föreslår ett inledande pilotprojekt med ett begränsat antal kommuner. Bland andra *Fremia* och *Göteborgs kommun* anser att det är viktigt att kommunerna görs delaktiga samt ges tid och resurser att genomföra förändringen.

Sveriges Kommuner och Regioner anser att ikraftträdandebestämmelserna behöver förtydligas, så att det blir tydligt när kommunernas uppgiftsskyldighet börjar gälla. Enligt *Falu kommun* är det inte genomförbart med ikraftträdande redan den 1 juli 2026. *Utbetalningsmyndigheten* motsätter sig utredningens förslag med hänvisning till att den rättsliga regleringen måste utredas klart och träda i kraft samtidigt för samtliga kommunala utbetalningar som ska omfattas av reformen innan införandet påbörjas.

Skälen för regeringens förslag

Eftersom de föreslagna ändringarna syftar till att komma till rätta med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen för att förhindra samhällsskadliga konsekvenser är det angeläget att ändringarna kan träda i kraft så snart som möjligt. Det är samtidigt viktigt att berörda aktörer ges tillräcklig tid att anpassa sig efter den nya regleringen. Mot denna bakgrund, och med hänsyn till de återstående stegen i lagstiftningsprocessen, bör lagändringarna enligt regeringens i huvudsak träda i kraft den 1 juli 2026.

Regeringen anser dock, i likhet med bl.a. *Region Blekinge, Tjörns kommun* och *Vindelns kommun*, att ett stegvist genomförande av förslagen som innebär informationsutbyte mellan kommuner och Utbetalningsmyndigheten skulle möjliggöra för myndigheten att successivt utvidga sin verksamhet i dialog med berörda kommuner. För att myndigheten och kommunerna ska ha möjlighet att förbereda sig för den nya uppgiften föreslås i avsnitt 6.1 att kommunerna inledningsvis endast ska vara skyldiga att lämna uppgifter på begäran av myndigheten. Enligt regeringens är det

rimligt att kommunerna under en period om tre år endast är skyldiga att på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval. Det ger myndigheten möjlighet att, som bl.a. *Kungälv kommun*, *Luleå kommun* och *SmåKom* efterfrågar, inleda verksamheten med dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar med ett begränsat antal kommuner. Det möjliggör också för myndigheten att, som bl.a. *Fremia* och *Göteborgs kommun* efterfrågar, genomföra förändringen i dialog med kommunerna. Genom den lösningen tydliggörs också, som *Sveriges Kommuner och Regioner* efterfrågar, när skyldigheten att regelbundet överlämna uppgifter till myndigheten börjar gälla. Lagändringarna som innebär att detta blir obligatoriskt bör därför enligt regeringen träda i kraft den 1 juli 2029.

Lagändringarna bedöms inte vara sådana att de motiverar särskilda övergångsbestämmelser.

11 Konsekvenser

11.1 Alternativa lösningar är inte tillräckliga

Förslaget om att Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning ska omfatta kommuners utbetalningar utgör ett komplement till kommuners kontrollverksamhet. I avsnitt 5 redogörs för utredningens alternativa förslag och görs bedömningen att det aktuella förslaget utgör en lämplig och proportionerlig åtgärd i förhållande till syftet att förbättra förutsättningarna för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och förhindra ekonomisk brottslighet.

Kommunerna arbetar redan i dag med att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrott. Ett alternativ till förslaget skulle därför kunna vara att inte gå vidare med något av utredningens förslag. Som bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner* konstaterar ser dock kunskapsnivån olika ut i kommunerna och det bedöms därför krävas ökad kompetens, systematik och tillgång till rätt verktyg för att säkerställa robustheten i samtliga kommuners verksamhet. Enligt regeringen finns det vidare en stor potential i att kunna dra nytta av Utbetalningsmyndighetens förmåga att identifiera mönster och upptäcka systematiska angrepp riktade mot flera utbetalande aktörer. Till följd av att arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar under senare år har förstärkts inom de statliga verksamheterna bedöms det även finnas en risk för att problemen med felaktiga utbetalningar övervältras på kommunerna om ingen åtgärd vidtas.

Det bedöms således inte ändamålsenligt att låta dagens situation vara oförändrad och inte gå vidare med något av utredningens förslag. För att uppnå den önskvärda effekten bedöms det därför vara nödvändigt att införa en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning bedöms ge kommunerna ett verktyg som svarar mot dessa behov, samtidigt som myndighetens resurser används på ett effektivt sätt. Det bedöms inte finnas någon mindre ingripande åtgärd som kan uppnå samma syfte.

11.2 Konsekvenser för det offentliga

11.2.1 Allmänt om konsekvenserna

Utredningen redovisar inga kostnadsberäknade konsekvenser och drar inte heller några slutsatser utifrån konkreta belopp i sin kartläggning av omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Flera remissinstanser, bl.a. *Aneby kommun* och *Region Västernorrland*, anser därför att det inte går att bedöma om den föreslagna lösningen överväger kostnaden för densamma. Regeringen instämmer i *Brottsförebyggande rådets* bedömning att det finns tunga argument för en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd, som ska ställas mot kostnaderna. Utbetalningsmyndighetens dataanalys och granskning genererar underrättelser som kan förbättra kommuners förutsättningar att bedriva ett effektivt arbete mot felaktiga utbetalningar. Ingen annan tillgänglig åtgärd bedöms kunna komplettera kommunernas arbete mot felaktiga utbetalningar på samma sätt och tillgodose behovet av ett systematiskt arbete över förvaltningsnivåerna. Förslaget överbryggar därtill de sekretesshinder som finns mellan olika utbetalande aktörer och som har kommit att fungera som ett skydd för dem som missbrukar systemen. Även förutsättningarna för de statliga myndigheternas och arbetslöshetskassornas kontrollarbete kan förbättras om Utbetalningsmyndighetens underrättelser till dem innehåller resultatet av myndighetens samlade granskning av utbetalningar från välfärdssystemen. Därtill står andra värden, såsom tilliten till välfärdssystemen och samhället i stort, på spel om inte välfärdsbrottslighet förhindras.

11.2.2 Konsekvenser för Utbetalningsmyndigheten

Förslaget om att Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalys och granskning ska omfatta kommuners utbetalningar innebär att uppgifter om kommuners utbetalningar kommer att analyseras och granskas tillsammans med uppgifter från statliga myndigheter och arbetslöshetskassor. Kunskapen om felaktiga utbetalningar i kommunerna, liksom inom välfärdssystemen i stort, kommer därmed att öka hos Utbetalningsmyndigheten.

Förslaget innebär att anpassningar behöver göras av exempelvis it-system. Det handlar i huvudsak om det ska göras möjligt för 290 kommuner att lämna uppgifter, men det går inte att utesluta att vissa uppgifter även kan hämtas från statliga myndigheter som samlar in uppgifter från kommunerna.

Antalet årliga utbetalningar från de statliga myndigheter som lämnar uppgifter till Utbetalningsmyndigheten har uppskattats till nästan 76 miljoner (SOU 2020:35 s. 503). En jämförelse med antalet utbetalningar som gjordes från kommuner för ekonomiskt bistånd och personlig assistans 2024 kan ge en uppfattning om kommunernas utbetalningars andel av det totala antalet utbetalningar som Utbetalningsmyndigheten ska hantera när kommunerna ska börja lämna uppgifter till myndigheten. Utifrån Socialstyrelsens årsstatistik kan antalet årliga utbetalningar från kommuner uppskattas till minst 1,1 miljoner baserat på antalet utbetal-

ningar avseende ekonomiskt bistånd och personer som får insatsen personlig assistans. Antalet har uppskattats med antalet hushåll som beviljas bistånd varje månad och antagandet att det genomförs en utbetalning per månad samt antalet personer som hade personlig assistans i november 2024. De kommunala utbetalningarna kan utifrån detta uppskattas utgöra en liten andel av de utbetalningar som Utbetalningsmyndigheten kommer att hantera. Dataanalysen och granskningen av kommuners utbetalningar kommer att innebära en omfattande ökning av antalet kontaktpunkter som myndigheten förväntas ha för att samla in information om utbetalningarna, vilket bedöms medföra en ökad administration.

I Utbetalningsmyndighetens budgetunderlag för 2024–2026 beräknas verksamheten dataanalys och granskning utgöra en stor andel av kostnaden, uppskattningsvis drygt 70 procent av kostnaden för myndigheten. Av myndighetens budgetunderlag för åren 2026–2028 framgår att de totala kostnaderna prognostiseras till nästan 198 miljoner kronor 2025. Regeringen delar bl.a. *Försäkringskassans* och *Landsorganisationen i Sveriges* bedömning att det kan förutsättas att antalet kommuner som ska lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten innebär högre kostnader för datainsamling m.m. än för de fem statliga myndigheter som hittills lämnar uppgifter till myndigheten. Ersättningen behöver också säkerställa ett arbete på myndigheten som möjliggör ett oförändrat eller ökande antal underrättelser.

Vid en sammanvägning av förutsättningarna avseende andelen utbetalningar från kommuner, antalet kommuner och omfattningen av Utbetalningsmyndighetens verksamhet uppskattas kostnaden för förslaget vid fullt genomförande uppgå till 30 miljoner kronor. Eftersom Utbetalningsmyndighetens verksamhet kommer att utvidgas successivt fr.o.m. den 1 juli 2026 till följd av att uppgiftsskyldigheten föreslås införas stegvis beräknas Utbetalningsmyndighetens kostnader öka med 5 miljoner kronor 2026, med 20 miljoner kronor 2027, med 25 miljoner kronor 2028 och med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2029. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att Utbetalningsmyndighetens anslag ska ökas med dessa belopp (prop. 2025/26:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.6). Riksdagen har den 17 december 2025 beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2025/26:FiU2, rskr. 2025/26:133).

11.2.3 Konsekvenser för staten

Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar kommer initialt att innebära ökade statliga utgifter för de kostnader som uppstår hos Utbetalningsmyndigheten (se avsnitt 11.2.2) och kommunerna (se avsnitt 11.2.5). Förslaget bedöms dock på sikt kunna leda till lägre utgifter för staten, eftersom det även förväntas kunna minska statliga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Även om bara en mindre andel av felaktiga utbetalningar förebyggs, förhindras eller upptäcks, bedömer regeringen att det motiverar kostnaderna för förslaget om en obligatorisk dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar.

11.2.4 Konsekvenser för statliga myndigheter

Underrättelser om misstänkt felaktiga utbetalningar som lämnas från Utbetalningsmyndigheten till kommuner kommer sannolikt att beröra de statliga myndigheter vars utbetalningar redan granskas av Utbetalningsmyndigheten. Regeringen bedömer att detta kan innebära ett ökat inflöde av underrättelser även till dessa myndigheter och leda till fler omprövnings- och återkravsärenden hos dem. Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar kan därmed ge andra aktörer en ny och mer heltäckande förmåga att identifiera mönster, upptäcka systematiska angrepp och snabbt stoppa felaktiga utbetalningar. Regeringen bedömer att de eventuella ökade kostnader som förslaget medför för dessa kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. För att förslaget ska kunna genomföras har medel avsatts i statens budget för budgetåret 2026 för de kostnader som uppstår hos Utbetalningsmyndigheten med anledning av de nya uppgifterna (se avsnitt 11.2.2). Förslaget bedöms därmed inte, som *Inspektionen för socialförsäkringen* efterfrågar ett förtydligande om, riskera att leda till färre eller mindre genomarbetade underrättelser till de statliga myndigheterna.

Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar förväntas också kunna leda till att fler brott anmäls och att fler beslut överklagas, varför förslaget kan få konsekvenser för brottsbekämpande och rättsvårdande myndigheter samt domstolar. Det kan också bidra till att kartlägga sådan brottslig verksamhet som hör till säkerhetspolisens uppdrag. Den ökade behandlingen av personuppgifter kan dessutom leda till behov av ytterligare tillsyn av Justitiekanslern. Arbetsbördan hos berörda myndigheter och domstolarna kan således också påverkas av förslaget. På längre sikt bedöms emellertid det förstärkta kontrollarbetet kunna få en förebyggande effekt, genom att incitamenten att begå bidragsbrott minskar när upptäcktsrisken ökar. Regeringen delar således *Polismyndighetens* bedömning att förändringen kan förväntas få god effekt ur ett brottsförebyggande perspektiv. När färre brott begås och felaktigheter upptäcks innan utbetalningarna sker, minskar kostnaderna för utredning, lagföring och återkrav för berörda myndigheter och domstolar.

Regeringen bedömer således, till skillnad från bl.a. *Domstolsverket*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Justitiekanslern* och *Åklagarmyndigheten*, att eventuella ökade kostnader till följd av förslaget bör kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

11.2.5 Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar innebär en skyldighet för kommuner att kontinuerligt lämna uppgifter till Utbetalningsmyndighetens verksamhet med dataanalyser och urval och på begäran lämna uppgifter som behövs i myndighetens arbete med fördjupade granskningar. Denna nya uppgiftsskyldighet utgör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen. En sådan inskränkning bör inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Inskränkningen som regleringen innebär ska vägas mot intresset av att införa den (se avsnitt 4.2.1).

Kommunerna ansvarar redan i dag för att säkerställa att utbetalningar sker korrekt och för att det finns rutiner för kontroll, uppföljning och återkrav vid felaktiga utbetalningar av t.ex. ekonomiskt bistånd och andra ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd från välfärdssystemen. Förslaget innebär att kommunerna ska lämna uppgifter men reglerar inte hur underrättelser från Utbetalningsmyndigheten ska omhändertas och det ställs inte heller några krav på återkoppling till Utbetalningsmyndigheten. Förslaget innebär därmed att kommuners förutsättningar för ett effektivt uppföljande arbete förbättras genom att de får underrättelser från Utbetalningsmyndigheten om var oegentligheter kan misstänkas. Underrättelserna kan innebära en hjälp för kommuner att rikta insatser dit där de gör mest nytta och där det finns störst risk för felaktiga utbetalningar.

Regeringen bedömer att potentialen i en samlad granskning av utbetalningar från välfärdssystemen uppnås först när samtliga kommuners utbetalningar granskas, eftersom risken för övervältringseffekter annars är påtaglig. En obligatorisk granskning av alla kommuners utbetalningar bedöms även minska risken för otillbörliga påverkansförsök för kommunernas medarbetare, som vid en frivillig granskning skulle kunna påverkas till att avstå granskningen (jfr avsnitt 5). Förslaget bedöms vara väl avvägt i sin helhet och bedöms kunna stärka kommunernas arbete mot felaktiga utbetalningar. Det bedöms inte heller finnas några mindre ingripande åtgärder som är tillräckliga för att kunna uppfylla syftet att förbättra förutsättningarna för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och förhindra ekonomisk brottslighet (se avsnitt 11.1). Mot bakgrund av problemets karaktär bedömer regeringen således att den inskränkning i den kommunala självstyrelsen som förslaget innebär är proportionerlig.

Genom att uppgiftsskyldigheten föreslås införas stegvist kan vidare, som bl.a. *Borlänge kommun*, *Kungälv kommun*, *Linköpings universitet*, *Malung-Sälens kommun* och *SmåKom* efterfrågar, det praktiska genomförandet tydliggöras och ske i dialog med kommunerna, samtidigt som hänsyn också kan tas till bl.a. små kommuners förutsättningar. Det innebär också att det, som *Olofströms kommun* särskilt lyfter, går att minska risken för att genomförandet blir administrativt betungande för berörda aktörer.

Den kommunala finansieringsprincipen innebär att kommuner inte ska åläggas nya uppgifter utan att de samtidigt får möjlighet att finansiera dessa på annat sätt än genom höjda skatter (prop. 1991/92:150, bet. 1991/92:FiU29, rskr. 1991/92:345). Eftersom förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar innebär en lagstiftad uppgiftsskyldighet delar regeringen bl.a. *Göteborgs kommuns*, *Statskontorets* och *Södertälje kommuns* bedömning att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas och att staten ska täcka kommunernas kostnader.

I sammanhanget kan vidare konstateras att förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar innehåller bestämmelser som bl.a. ska säkerställa att förvaltningsmyndigheter under regeringen utreder vad föreskrifter eller allmänna råd får för kostnadsmässiga och andra konsekvenser. Här kan nämnas att enligt 14 § förordningen om konsekvensutredningar ska en förvaltningsmyndighet inhämta regeringens medgivande innan den beslutar föreskrifter som vid tillämpningen kan få sådana effekter på kostnader för bl.a. staten och kommuner som inte är oväsentliga. Om en föreskrift från Utbetalningsmyndigheten skulle medföra nya eller ökade kostnader för kommuner aktualiseras finansieringsprincipen. Kostnader

som uppstår för staten ska omhändertas inom de ramar som riksdagen beslutar (jfr prop. 2024/25:167 s. 128).

Underrättelserna ska stödja och hjälpa kommunerna och bidra till kvaliteten i kontrollarbetet. Underrättelserna kan därmed också förväntas leda till en viss ökad arbetsbörda, i form av t.ex. ökat antal beslut om omprövning och återkrav, överklaganden och sanktionsärenden. Eftersom det inte införs någon skyldighet för kommunerna att vidta några särskilda åtgärder med anledning av underrättelserna tillämpas dock inte den kommunala finansieringsprincipen i denna del.

Exempel på kostnader som kan uppstå för kommuner med anledning av förslaget om en obligatorisk granskning av utbetalningar är kostnader för system för att kunna kommunicera säkert med Utbetalningsmyndigheten, löpande kostnader för it och personalkostnad för handläggning och utbildning. Regeringen bedömer att de kostnader som uppstår initialt är begränsade till att avse dialog mellan Utbetalningsmyndigheten och kommunerna, förberedande tester med begränsad granskning och förberedelser för it-anpassning av uppgiftslämning och utbildning.

Kommuners kostnader för ett genomförande av förslaget bedöms uppgå till 15 miljoner kronor per år. Regeringen har därför i budgetpropositionen för 2026 föreslagit att de generella statsbidragen till kommunerna ska ökas med detta belopp (prop. 2025/26:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.8). Riksdagen har den 17 december 2025 beslutat i enlighet med regeringens förslag (bet. 2025/26:FiU3, rskr. 2025/26:134).

Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar bedöms på sikt kunna leda både till att antalet felaktiga utbetalningar minskar och till att återbetalningarna av felaktigt utbetalda belopp ökar. Detta kan i sin tur förväntas leda till att kommuners utgifter minskar. Regeringen bedömer vidare att förslaget kommer att medföra effektiviseringsvinster. Även risken för dubbelarbete, och för att olika kommuner utreder samma aktörer, minskar när det blir lättare att få överblick över samtliga kommuner och ett antal statliga myndigheter. Kommunerna kan också snabbare få kunskap om olika metoder som används för att utnyttja välfärdssystemen. Vidare bedöms upptäcktsrisken öka och den tid det tar att hitta pågående felaktigheter minska.

Eftersom förslaget inte omfattar regioners utbetalningar bedöms förslaget inte få några konsekvenser eller leda till några kostnader för dem.

11.2.6 Finansiering av förslaget

Förslag som innebär kostnadsökningar och intäktsminskningar för staten, kommuner eller regioner ska åtföljas av ett förslag på finansiering.

Regeringen delar bl.a. *Stockholms kommuns* och *Sundsvalls kommuns* invändning mot utredningens förslag till finansiering av förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar genom neddragningar av riktade statsbidrag till kommunsektorn. Regeringen anser vidare, till skillnad från bl.a. *Katrineholms kommun*, inte heller att finansieringen bör ske genom anslagen för de aktörer vars utbetalningar redan i dag granskas av Utbetalningsmyndigheten.

Medel har i stället avsatts i statens budget för budgetåret 2026 för de kostnader som uppstår hos Utbetalningsmyndigheten och kommunerna (se avsnitt 11.2.2 och 11.2.5).

11.3 Konsekvenser för arbetslöshetskassorna

Underrättelser om misstänkta felaktigheter som lämnas från Utbetalningsmyndigheten till kommuner kommer sannolikt att beröra arbetslöshetskassorna vars utbetalningar redan granskas av Utbetalningsmyndigheten. Regeringen bedömer att detta kan innebära ett ökat inflöde av underrättelser även till dessa och leda till fler omprövnings- och återkravsärenden, på samma sätt som hos de statliga myndigheterna (se avsnitt 11.2.4).

11.4 Konsekvenser för företag och kreditinstitut

Förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar berör huvudsakligen utbetalningar från välfärdssystem som avser utbetalningar direkt till de enskilda individer som utbetalningen avser, men kan även avse utbetalningar till någon annan som tar emot utbetalningen för den personens räkning. Ersättning för personlig assistans kan t.ex. betalas ut till företag som är godkända assistansanordnare med tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg. Förslaget innebär inte några nya regelverk eller rutiner som företag behöver förhålla sig till eller någon ny generell uppgiftsbörda för företag. De data som Utbetalningsmyndigheten behöver få tillgång till är i de flesta fall uppgifter som finns tillgängliga, och kan inhämtas, direkt från kommunerna.

Oseriösa aktörer riskerar att underminera de seriösa aktörernas förutsättningar att driva en uppskattad och viktig verksamhet. En ökad kontroll kan leda till att oseriösa företagare drar sig undan från att utföra välfärdstjänster och därmed minskar missbruken med välfärdssystemen.

Kreditinstitutet är skyldiga att efter en begäran från Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter om en namngiven fysisk eller juridisk person inom ramen för myndighetens fördjupade granskningar. Uppgiftsbördan för kreditinstitutet kan komma att öka något eftersom den obligatoriska granskningen av kommuners utbetalningar innebär att ytterligare aktörer berörs av Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Regeringen anser, i motsats till *Svenska Bankföreningen*, att det i första hand är antalet utbetalningar som ligger till grund för bedömningen av konsekvenser för kreditinstitutet och att antalet kommuner inte påverkar konsekvenserna för företagen. Endast ett begränsat antal av Utbetalningsmyndighetens granskningar bedöms bli föremål för fördjupad granskning och uppgifter från kreditinstitutet efterfrågas inte i alla sådana granskningar.

Sammanfattningsvis bedömer regeringen, i likhet med *Regelrådet*, att förslaget endast kommer att få begränsade konsekvenser för företagen och marginella konsekvenser för kreditinstitutet, och att förslaget därmed inte bör leda till nämnvärt ökade kostnader.

11.5 Samhällsekonomiska konsekvenser

Den sammantagna brottsligheten innebär stora kostnader för samhället. Även andra värden står på spel om inte välfärdsbrottsligheten, inkl. att kriminella personer som infiltrerar de institutioner som gör utbetalningar inom välfärdssystemen, förhindras. För att behålla tilliten till och legitimiteten för välfärdssystemen är det nödvändigt att de som bidrar till dem, dvs. medborgarna, kan vara säkra på att systemen fungerar effektivt och att pengar fördelas till dem de är avsedda för. Det finns också en risk att viljan att betala skatt kan urholkas om offentliga medel tillåts att gå till välfärdsbrottslighet.

Regeringen bedömer att förslaget om en obligatorisk granskning av kommuners utbetalningar förbättrar förutsättningarna för att kunna förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, och att förslaget därmed bidrar till att upprätthålla tilliten till välfärdssystemen. Eftersom minskade felaktiga utbetalningar innebär att kommuners kostnader för utbetalningar till enskilda bör bli lägre än vad de annars skulle vara, kan medel också frigöras för finansiering av andra samhällsekonomiskt motiverade kommunala åtgärder.

I Ekonomistyrningsverkets rapport Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2023:22 s. 20–26) uppskattas de felaktiga utbetalningar från de statliga välfärdssystemen under 2021 uppgå till ca 2 procent av de totala utbetalningarna, men att den totala uppskattningen kan vara en underskattning av den faktiska omfattningen. Utbetalningsmyndigheten bedömer att de insikter som myndigheten erhållit, bl.a. genom kunskapsfunktionens analyser och riskbedömningar, tyder på att problemen med felaktiga utbetalningar inte är mindre omfattande inom kommunsektorn. Enligt regeringen finns det således inte skäl att tro att kommuners felaktiga utbetalningar skulle vara lägre än de statliga. Mot bakgrund av vad som kommit fram beträffande risker för felaktiga utbetalningar från kommunsektorn, bedömer utredningen att det inte är osannolikt att andelen felaktiga utbetalningar kan uppgå till 5–10 procent (SOU 2025:20 s. 224).

Enligt Statistiska centralbyråns räkenskapssammandrag uppgick kommunernas utbetalningar till enskilda eller till någon i en enskilds ställe inom t.ex. ekonomiskt bistånd och personlig assistans under 2024 till ca 15 200 miljoner kronor (Statistiska centralbyrån 2025). Med uppskattat intervall för felaktiga utbetalningar kan beloppen för dessa uppskattas uppgå till mellan 300 och 1 500 miljoner kronor. Regeringens uppfattning är att de felaktiga utbetalningarna från kommunsektorn kommer att fortsätta, och även öka, om inte kommunsektorn ges bättre förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar.

Regeringen bedömer att den långsiktiga nyttan av en obligatorisk data-analys och granskning av kommuners utbetalningar, både i upptäckta och framtida förhindrade felaktiga utbetalningar, och de samhällsekonomiska vinsterna är större än kostnaderna för arbetet. Utbetalningsmyndighetens arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från kommunerna bör på sikt innebära att antalet felaktiga utbetalningar minskar och att antalet beslut om återbetalning av felaktiga utbetalningar ökar i en omfattning som uppgår till högre belopp än kostnaderna för förslaget. När sådana uppskattningar görs ska det också beaktas att en

samlad kontroll av utbetalningar från välfärdssystemen som uppstår genom Utbetalningsmyndighetens kompletterande dataanalys och granskning även kan leda till att statliga myndigheter och arbetslöshetskassor får underrättelser som medför att felaktiga utbetalningar dessutom upptäcks hos dessa aktörer.

Sammanfattningsvis bedöms förslaget förbättra förutsättningarna för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar, bl.a. genom att statliga myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor får bättre möjligheter att motverka välfärdsbrottslighet. Eftersom minskade felaktiga utbetalningar innebär att kommunernas och statens utgifter för utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd blir lägre än vad de annars skulle ha blivit, kan medel också frigöras för finansiering av andra samhällsekonomiskt motiverade åtgärder. Förslaget kommer således att kunna få positiva konsekvenser för samhällsekonomin.

Underrättelser från Utbetalningsmyndigheten ger kommunerna förutsättningar att utforma ett effektivt och riskbaserat uppföljningsarbete, vilket kan leda till att de felaktiga utbetalningarna minskar. Med nya erfarenheter och ökad kunskap kan motståndskraften i systemen också förväntas öka på sikt.

Förslaget bedöms sammantaget innebära att mindre medel betalas ut genom felaktiga utbetalningar och att välfärdsbrottsligheten minskar.

11.6 Konsekvenser för den personliga integriteten

I avsnitt 9 finns en samlad integritetsanalys, där bedömningen görs att den personuppgiftsbehandling som förslaget medför utgör en proportionerlig inskränkning i det skydd för den personliga integriteten som följer av regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.

11.7 Konkurrens på lika villkor

Bättre förutsättningar att upptäcka och motverka oegentligheter, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet innebär att fastslagna villkor inom näringslivet kan upprätthållas. Att känsliga uppgifter förs över till Utbetalningsmyndigheten i de fall det förekommer felaktigheter ligger i seriösa företags intresse. Regeringen delar därför bl.a. *Fremias*, *Region Dalarnas* och *Upphandlingsmyndighetens* bedömning att en obligatorisk dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar främjar en mer rättvis konkurrens och lika villkor inom välfärdssektorn genom att fler felaktigheter upptäcks.

11.8 Övriga konsekvenser

Förslaget om en obligatorisk dataanalys och granskning av kommuners utbetalningar bedöms inte medföra något behov av särskilda informationsinsatser.

Förslaget bedöms inte medföra några andra konsekvenser. Förslaget bedöms således exempelvis inte ha någon betydelse för risk och sårbarhet i krig och kris, för den offentliga servicen i olika delar av landet eller för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen. Förslaget bedöms inte heller påverka sysselsättningen, miljön eller samhället i övrigt. Förslaget påverkar vidare kvinnor och män på samma sätt och bedöms inte medföra några ekonomiska eller andra effekter för jämställdheten mellan kvinnor och män.

12 Författningskommentar

12.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar

2 kap.

2 § En inledande granskning ska leda till

1. att granskningen avslutas utan åtgärd,
2. att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet, *kommun* eller arbetslöshetskassa för hantering, eller
3. att en fördjupad granskning inleds.

I paragrafen regleras vad en inledande granskning ska leda till. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ändringen i *andra punkten* innebär att kommuner läggs till i uppräknningen av de aktörer som en underrättelse om en urvalsträff kan lämnas till (jfr prop. 2022/23:34 s. 187). Underrättelse kan i vissa fall även ske med stöd av 10 kap. 15 a § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) eller med stöd av generalklausulen i 10 kap. 27 § samma lag.

3 § Om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en felaktig utbetalning får myndigheten inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, *kommuner*, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

I paragrafen regleras när Utbetalningsmyndigheten får inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen. Paragrafen innehåller även en hänvisning till andra aktörers uppgiftsskyldighet i samband med myndighetens fördjupade granskningar. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ändringen i *andra stycket* innebär att kommuner läggs till i uppräknningen av andra aktörers uppgiftsskyldighet i samband med Utbetalningsmyndighetens fördjupade granskningar (jfr prop. 2022/23:34 s. 188 och 189).

4 § Vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för en fördjupad granskning ska Utbetalningsmyndigheten prioritera urvalsträffar där

1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet, *kommun* eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och

2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter, *kommuner* eller arbetslöshetskassor.

I paragrafen anges vad som ska vara vägledande vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för fördjupad granskning. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ändringen i *första* och *andra punkten* innebär att kommuner läggs till i uppräkningsarna av de aktörer som kan vara berörda av ett förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning och där effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda aktörer (jfr prop. 2022/23:34 s. 189).

5 § En fördjupad granskning ska avslutas om

1. det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett, eller

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter, *kommuner* eller arbetslöshetskassor.

En fördjupad granskning får också avslutas om det finns andra skäl för det.

Paragrafen reglerar när en fördjupad granskning ska avslutas. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Enligt *första stycket* ska en fördjupad granskning avslutas om det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett eller det är mer effektivt att granskningen fortsätter hos berörda aktörer. Ändringen i *andra punkten* innebär att kommuner läggs till i uppräkningsarna av de aktörer som det kan vara mer effektivt att granskningen fortsätter hos (jfr prop. 2022/23:34 s. 190).

3 kap.

1 § Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet, *kommun* eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

Paragrafen reglerar vilka aktörer som Utbetalningsmyndigheten ska underrätta när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Ändringen innebär att kommuner som har beslutat om utbetalningen läggs till i uppräkningsarna av de aktörer som ska underrättas när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen (jfr prop. 2022/23:34 s. 191).

6 § Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters, *kommuners* eller arbetslöshetskassors handläggning.

I paragrafen anges vad som ska framgå av en underrättelse enligt 1–5 §§. Övervägandena finns i avsnitt 7.

Ändringen innebär att kommuner läggs till i uppräkningsdelen av de aktörer som berörs av en underrättelse enligt 1–5 §§ (jfr prop. 2022/23:34 s. 192 och 193).

12.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter, *kommuner* och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

I paragrafen anges att lagen innehåller bestämmelser om skyldigheter för de uppräknade aktörerna att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ändringen innebär att kommuner läggs till i uppräkningsdelen av de aktörer som omfattas av lagen.

3 a § En kommun ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter om
1. beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person eller ekonomiska stöd som avser en enskild person och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och
2. kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut enligt 1 samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.

Paragrafen, som är ny, innehåller en skyldighet för kommuner att till Utbetalningsmyndigheten lämna vissa uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I paragrafen anges att kommuner på begäran av Utbetalningsmyndigheten ska lämna vissa uppgifter. Uppgiftsskyldigheten motsvarar i huvudsak den för vissa statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna i 3 § första stycket 1 och 2 (se prop. 2022/23:34 s. 195 och prop. 2024/25:45 s. 34). Att uppgifterna ska lämnas på begäran av Utbetalningsmyndigheten innebär att myndigheten avgör vilka av de uppräknade uppgifterna som ska lämnas av enskilda kommuner och i vilken omfattning uppgifterna ska lämnas.

Uppgiftsskyldigheten i *första punkten* tar sikte på uppgifter om de relevanta omständigheterna avseende samma sorts beslut och omständigheter som avses i 3 § första stycket 1 (jfr prop. 2022/23:34 s. 195 och prop. 2024/25:45 s. 34). Kommunernas uppgiftsskyldighet avser uppgifter om beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person och ekonomiska stöd som avser en enskild person. Med ekonomisk förmån och ekonomiskt stöd avses samma sak som enligt 3 §. Begreppen omfattar således såväl bidrag, ersättningar, pensioner och lån som betalas ut till eller tillgodoräknas fysiska personer, som bidrag, stöd, ersättningar och lån som betalas ut till eller tillgodoräknas företag eller andra juridiska personer (jfr prop. 2022/23:34 s. 48, 49 och 195). Eftersom kommuners uppgiftsskyldighet är begränsad till ekonomiska förmåner till enskilda

personer omfattas dock endast sådana förmåner som enligt lag eller förordning beslutas av en kommun och betalas ut till en enskild person (jfr prop. 2006/07:80 s. 94 och prop. 2023/24:85 s. 91). Ekonomiska stöd som avser enskilda personer omfattar på motsvarande sätt endast sådant stöd som avser en enskild person men betalas ut till eller tillgodoses någon annan än den enskilde (jfr prop. 2006/07:80 s. 67–72, prop. 2018/19:132 s. 20–23 och prop. 2023/24:85 s. 91). Stödet ska komma en enskild person till godo, och således i varje enskilt fall kunna härledas till en individ (jfr prop. 2018/19:132 s. 60). Med en enskild person avses en fysisk person.

Kommuners ekonomiska förmåner till enskilda personer och ekonomiska stöd som avser enskilda personer regleras i författningar som kan ändras över tid. Det går därför inte att göra någon uttömmande uppräkningslista av vilka utbetalningar som omfattas av skyldigheten. Stöd till kostnader för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (2025:400) och migrationspolitiska bidrag och ersättningar kan dock nämnas som exempel på förmåner som omfattas (jfr prop. 2006/07:80 s. 13 och 14). Som exempel på ekonomiska stöd som omfattas av uppgiftsskyldigheten kan nämnas stöd till kostnader för personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen, i den mån dessa stöd inte betalas ut till den enskilde (jfr prop. 2018/19:132 s. 61). Om ersättningen betalas ut till den enskilde är det i stället fråga om en ekonomisk förmån, som också omfattas av uppgiftsskyldigheten.

Genom att uppgiftsskyldigheten är avgränsad till beslut som rör ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas inte insatser och verksamhet som en kommun tillhandahåller och som inte är av ekonomisk karaktär, som t.ex. hemtjänst och utbildning (jfr prop. 2018/19:132 s. 61). Att kommunen väljer att upphandla tjänster av ett företag som utför verksamhet åt kommunen mot ersättning medför inte att den ersättning som betalas till företaget ska betraktas som ett ekonomiskt stöd. Inte heller löneutbetalningar eller andra utbetalningar som sker på rent civilrättslig grund omfattas.

Andra punkten avser olika kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut om sådana ekonomiska förmåner eller stöd som nämns i första punkten. Bestämmelsen omfattar samma typ av uppgifter som avses i 3 § första stycket 2 (jfr prop. 2022/23:34 s. 195).

9 § Statliga myndigheter, *kommuner* och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person *och* som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

En kommun är dock inte skyldig att lämna uppgifter som omfattas av sekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ och 26 kap. 1 a § första stycket och 3, 4 och 6 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Paragrafen reglerar skyldigheten för statliga myndigheter, kommuner och arbetslöshetskassor att lämna uppgifter som behövs vid en fördjupad granskning vid Utbetalningsmyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att kommuner läggs till i uppräkningsavdelningen av de aktörer som omfattas av uppgiftsskyldigheten. Uppgiftsskyldigheten för kommuner motsvarar den som gäller för statliga myndigheter och arbetslöshetskassor (jfr prop. 2022/23:34 s. 200 och 201).

Av *andra stycket*, som är nytt, följer att skyldigheten för kommuner att lämna uppgifter enligt första stycket inte gäller i fråga om viss sekretess till skydd för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden. Skyldigheten bryter inte viss närmare angiven hälso- och sjukvårdssekretess (25 kap. 1–5 och 8 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL) och viss närmare angiven socialtjänstsekretess (26 kap. 1 a § första stycket och 3, 4 och 6 §§ OSL).

12.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

3 a § En kommun ska lämna uppgifter till *Utbetalningsmyndigheten* om

1. beslut som rör ekonomiska förmåner till en enskild person eller ekonomiska stöd som avser en enskild person och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och

2. kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut enligt 1 samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.

Paragrafen innehåller en skyldighet för kommuner att till Utbetalningsmyndigheten lämna vissa uppgifter som behövs för myndighetens dataanalys och urval. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Ändringen innebär att det inte längre krävs en begäran i det enskilda fallet från Utbetalningsmyndigheten för att kommuner ska vara skyldiga att lämna uppgifter till myndigheten. Uppgiftslämnandet ska, på motsvarande sätt som gäller för uppgiftsskyldigheten för vissa statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna enligt 3 § första stycket 1 och 2, ske genom regelbunden överföring av uppgifter från kommunerna till Utbetalningsmyndigheten (jfr prop. 2022/23:34 s. 196).

Sammanfattning av betänkandet Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20)

Uppdraget

Syftet med vårt uppdrag är att motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsbrottslighet. Utredningen gäller utbetalningar från kommuner och regioner och består av två delar. Den ena delen handlar om att kartlägga felaktiga kommunala utbetalningar inom vissa särskilt angivna utbetalningsslag, och den andra delen om att föreslå en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet.

Felaktiga kommunala utbetalningar har inte fått samma uppmärksamhet som de statliga

Att det förekommer missbruk av välfärdssystemen började diskuteras på allvar under 1990-talet. Diskussionen har därefter intensifierats och en rad åtgärder har vidtagits. På nationell nivå har det bland annat införts ett särskilt brott för missbruk av välfärdssystemen, bidragsbrott, och möjligheterna för olika samhällsaktörer att utbyta information för att förhindra felaktiga utbetalningar har utökats. Fokus har emellertid legat på de statliga utbetalningarna. Det är först under senare år som debatten även tagit sikte på missbruk inom kommunsektorn. Felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd och ersättning för personlig assistans har visserligen uppmärksamats under ett antal år, men frågan lyftes på allvar efter det att ett antal stora felaktiga utbetalningar till privata aktörer på det kommunala området uppmärksammats. Genom intåget av de privata aktörerna, som till stor del skedde när lagen om valfrihetssystem infördes år 2009, ändrades förutsättningarna inom kommunsektorn. Välfärdsbrottsligheten har fått en ny dimension genom att grovt kriminella personer kommit att driva välfärdsföretag. Det har föranlett både felaktiga utbetalningar i mångmiljonklassen och att välfärdstjänster inte tillhandahållits på avtalat sätt med personligt lidande som följd.

Eftersom de felaktiga kommunala utbetalningarna inte fått samma uppmärksamhet på nationell nivå som de statliga har arbetet inom kommunsektorn för att motverka dem inte kommit lika långt som inom den statliga sektorn. Det har exempelvis inte getts motsvarande förutsättningar för informationsutbyte och kommunsektorn har inte fullt ut kunnat dra nytta av arbetssätt och gemensamma problembilder som utvecklats i statliga verksamheter. Arbetet har inte heller prioriterats i lika hög grad och kunskapen om felaktiga kommunala utbetalningar är inte lika stor som om statliga sådana. Det finns därför anledning att befara att de felaktiga kommunala utbetalningar som identifierats endast är toppen av ett isberg. Eftersom mycket tyder på att det är enklare att begå välfärdsbrottslighet inom kommunsektorn än inom statens område och det dessutom är förenat med lägre upptäcktsrisk kommer problemen sannolikt att öka om det inte görs kraftfulla insatser.

Ingen vet hur stora de är

Vi har haft i uppgift att kartlägga felaktiga kommunala utbetalningar inom tre områden. Det första området är utbetalningar från olika välfärdssystem direkt till den enskilda individ som utbetalningen avser eller till någon annan som tar emot utbetalningen för den personens räkning. Inom den kategorin faller i huvudsak utbetalningar av ekonomiskt bistånd och ersättning för personlig assistans. Det andra området är utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och till privata utförare enligt kommunalagen. Det handlar här om utbetalning av skolpeng till fristående skolor och utbetalningar till exempelvis vårdcentraler, tandläkarpraktiker och privata hemtjänstföretag för utförda tjänster. Det tredje området är utbetalningar av föreningsbidrag.

För att kartlägga de felaktiga utbetalningarna inom dessa områden har vi vänt oss till kommunsektorn genom en enkätundersökning. Samtliga kommuner och regioner har tillfrågats om vilka felaktiga utbetalningar som upptäckts och om vilka risker för sådana utbetalningar som finns. När det gäller de belopp som redovisats till oss är det uppenbart att de är alldeles för låga. Flera har exempelvis angett att de inte haft några felaktiga utbetalningar, samtidigt som vi har kunnat konstatera att samma kommun eller region har gjort polisanmälningar om bidragsbrott. I vissa fall har företrädare för en viss kommun eller region, som i enkäten angett att det inte förekommit några felaktiga utbetalningar, berättat om sådana i utredningens intervjuer. Det kan därför konstateras att den närmare kännedomen om konkreta felaktiga utbetalningar inom kommunsektorn är låg och att de belopp som redovisats till oss inte är tillförlitliga.

Att göra en helt rättvisande bedömning hade krävt en mer ingående granskning än vad vi inom ramen för vårt arbete haft möjlighet att göra. En sådan skulle ta mycket tid och resurser i anspråk och kräva tillgång till sekretessbelagd information samt specialistkunskap inom exempelvis medicin.

Vi tror att de felaktiga utbetalningarna är stora ...

Det finns all anledning att tro att de felaktiga utbetalningarna från kommuner och regioner uppgår till stora belopp. Detta grundar vi på flera faktorer.

Inom det statliga området har arbetet mot felaktiga utbetalningar pågått under längre tid än inom det kommunala, vilket innebär att kunskapen, erfarenheten och säkerheten i bedömningarna sannolikt är större på det statliga området. Enligt KUT-delegationens bedömning år 2017 uppgick den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar till 5,5 procent eller motsvarande 18 miljarder kronor. ESV:s bedömning år 2021 var att andelen uppgick till cirka 2 procent och motsvarade 13–16 miljarder kronor. I en internationell studie, som rörde ”health-care fraud” men inte svenska förhållanden, bedömdes felaktiga utbetalningar uppgå till minst 3 procent, troligen mer än 5 procent och möjligen till så mycket som 10 procent. Dessa skattningar skiljer sig avsevärt från de resultat vi erhållit genom enkätundersökningen, vilka ligger mellan 0–0,6 procent.

Företrädare för kommuner och regioner har uppgett att antalet okända felaktiga utbetalningar sannolikt är stort. När felaktiga utbetalningar upptäckts inom enskilda verksamhetsområden har de i flera fall uppgått till en stor andel av de totala utbetalningarna inom det området. Som exempel kan nämnas att en kommun uppgav att de felaktiga utbetalningarna utgjorde 16 procent av kommunens totala köp av hemtjänst från privata utförare ett visst år. Motsvarande andelar från andra kommuner har uppgått till 7 respektive 14 procent.

Till detta ska läggas de risker för felaktiga utbetalningar som identifierats i kartläggningen. Den faktor som i störst utsträckning bedöms utgöra en risk för felaktiga utbetalningar är bristen på resurser för kontroller och därefter anges bristande kunskaper på området. Ytterligare risker som identifierats i vårt arbete är knutna till privata utförare. Här nämns oklara avtal och att regelverken om offentlig upphandling och valfrihet inte ger möjlighet till tillräckliga kontroller. Vidare kan kontrollen kompliceras av det faktum att förutsättningarna eller beviljandet av rätten till utbetalning beslutas av en part medan själva utbetalningen görs av en annan part. Så är fallet gällande skolpengen, där Skolinspektionen meddelar tillstånd att bedriva skola och kommunen därefter betalar ut skolpengen. En kommun har begränsade möjligheter att inte betala ut skolpeng när inspektionen meddelat tillstånd. Ett annat exempel där kontrollmöjligheterna är begränsade, är ersättning för den så kallade utomlänsvården. Om en patient söker vård i en annan region än där denne är folkbokförd, ska regionerna fakturera varandra för utförd vård. Det innebär att den region som ska betala inte har kontroll över vilka avtal som finns mellan betalningsmottagaren, som ofta är en privat vårdgivare, och den andra regionen, varför det är svårt att avgöra om vården utförts på ett sådant sätt att ersättning ska utgå.

Ytterligare en omständighet som talar för att det finns ett stort antal okända felaktiga utbetalningar är de brottsupplägg med användande av företag som uppdragats och där de felaktiga utbetalningarna uppgått till mångmiljonbelopp. Det finns sannolikt flera sådana upplägg som ännu inte upptäckts och som innebär att stora belopp försvinner i felaktiga utbetalningar.

Mot denna bakgrund finns enligt vår bedömning inget skäl att tro att de kommunala felaktiga utbetalningarna skulle vara lägre än de statliga. Eftersom kontrollen är bättre på det statliga området och det finns en övervältringsrisk till kommunsektorn när kontrollerna på det statliga området skärps, finns tvärtom anledning att befara att de är högre. Enligt vår bedömning är det möjligt att de felaktiga kommunala utbetalningarna kan uppgå till så mycket som 10 procent av utbetalningarna. Det sammanlagda belopp som kommunsektorn betalar ut för de utbetalningar som vi kartlagt uppgår till 193 miljarder kronor årligen. Om antagandet stämmer kan det alltså handla om 19 miljarder kronor i felaktiga utbetalningar årligen enbart från kommuner och regioner. Beloppet kan dock vara både högre och lägre.

... och att de kommer att öka om inget görs

Privata aktörer inom kommunsektorn är som nämnts en relativt ny företeelse, i vart fall i större skala. Erfarenheterna av felaktiga utbetalningar

knutna till privata utförare och huvudmän enligt skollagen är därför begränsade och kunskapen håller på att byggas upp. Som konstaterats är det svårt att motverka felaktiga utbetalningar från kommuner och regioner och vi vet att brottsligheten söker sig dit upptäcktsrisken är låg och vinsterna stora. Därtill ska läggas den övervältringseffekt som kommunsektorn riskerar när den statliga sidan blir bättre på att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar. Sammantaget menar vi att det finns en uppenbar risk för att de felaktiga utbetalningarna från kommunsektorn kommer att fortsätta och även öka om inte kommuner och regioner ges bättre förutsättningar att motverka felaktigheterna.

En kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet

Vad gör kommuner och regioner i dag?

Det bedrivs ett aktivt arbete inom kommunsektorn för att motverka felaktiga utbetalningar. Arbetet sker hos både SKR och i kommuner och regioner och består av alltifrån informationsspridning om välfärdsbrottslighet och felaktiga utbetalningar till konkret arbete med uppföljning och kontroll av utbetalningar. Vidare tas initiativ på nationell nivå som kan underlätta för kommuner och regioner att arbeta mot de felaktiga utbetalningarna, exempelvis genom möjligheter till ökat informationsutbyte. Det pågår också arbete som syftar till att ge bättre underlag vid offentliga upphandlingar. Trots dessa initiativ kan konstateras att det är de statliga utbetalningarna som stått i fokus för nationella åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar. Något motsvarande arbete avseende de kommunala utbetalningarna har inte bedrivits och det arbete som hittills gjorts har inte varit tillräckligt för att på ett tillfredsställande sätt motverka den systematiska och grova brottslighet som riktas mot de kommunala välfärdssystemen. Det kan dock ifrågasättas om kommunsektorn ensam kan stävja den välfärdsbrottslighet som riktas mot den.

Vad kan Utbetalningsmyndigheten göra?

Utbetalningsmyndigheten har till uppgift att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Myndighetens verksamhet är en helt ny företeelse i svensk förvaltning och den är ett offensivt verktyg för att möta de felaktiga utbetalningar som förekommer på välfärdsområdet. Myndighetens arbete ska komplettera, men inte ersätta, det kontrollarbete som redan bedrivs hos de myndigheter som är anslutna till dess verksamhet.

Utbetalningsmyndigheten har till uppgift att bland annat göra granskningar baserade på dataanalys och urval av utbetalningar från välfärdssystemen, vilket ökar möjligheterna att upptäcka och förhindra den systematiska och grova brottslighet som vi ser växa fram. Arbetet bedrivs utifrån ett myndighetsövergripande perspektiv där Utbetalningsmyndigheten har tillgång till flera olika myndigheters beslut om utbetalningar och andra uppgifter i syfte att sambearbeta dessa för att upptäcka felaktigheter och

angrepp som riktas mot systemen. Myndighetens verksamhet utgör därför ett viktigt brottsförebyggande verktyg för att minska de felaktiga utbetalningarna. Utbetalningsmyndighetens underrättelser om misstänkta felaktiga utbetalningar till de anslutna myndigheterna tillför värdefull information som kan användas i dessa myndigheters uppföljnings- och kontrollarbete.

Utbetalningsmyndighetens verksamhet startade den 1 januari 2024 och är under uppbyggnad. Myndighetens verksamhet är uppdelad i två huvudsakliga områden, systemet med transaktionskonto och verksamheten för dataanalys- och granskning.

Systemet med transaktionskonto ska vara i drift först den 1 januari 2027 och det är för tidigt att uttala sig om hur det i detalj kommer att se ut vid driftsättandet. I systemet ska administreras utbetalningar från de statliga myndigheter som är anslutna till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Transaktionskontosystemet har organiserats i tre delar, betalningsförmedlingen (benämnd transaktionskonto), medborgargränssnittet och bankkontoregistret. När ett beslut om utbetalning har fattats av en ansluten myndighet ska beslutet skickas till Utbetalningsmyndigheten för verkställande. Utbetalningsmyndigheten ska då ta över betalningsansvaret för utbetalningen. En mottagare av en utbetalning ska i medborgargränssnittet kunna få en överblick över sina historiska och kommande offentliga utbetalningar. Det är således fråga om en informationstjänst till medborgarna. Vidare ska ett register över bankkonton som efter kontroll knutits till rätt betalningsmottagare byggas upp hos Utbetalningsmyndigheten.

Dataanalys och granskningsverksamheten har nyligen påbörjats och de första resultaten har kommunicerats. Utbetalningsmyndigheten har både befogenhet och möjlighet att göra dataanalyser som andra statliga myndigheter, kommuner eller regioner varken får eller kan utföra. I dataanalysen kan Utbetalningsmyndigheten sambearbeta uppgifter från flera olika källor. Det kan handla om inkomstuppgifter från Skatteverket som analyseras tillsammans med uppgifter om ekonomiskt bistånd från kommuner och uppgifter om företag från Bolagsverket. Det kan därmed upptäckas om en person arbetar samtidigt som denne felaktigt får ekonomiskt bistånd. Skulle samma person vara registrerad i ett antal bolagsstyrelser kan det indikera att personen utgör en så kallad målvakt. Om det dessutom skulle visa sig att de aktuella bolagen driver verksamhet inom välfärdsområdet kan det leda till en fördjupad granskning. Detsamma gäller om en analys visar att flera välfärdsföretag drivs av personer som ingår i andra bolag med stora skatteskulder eller som har många konkurser bakom sig. Dataanalys- och granskningsverksamheten kan också leda till att personer med kopplingar till systematisk och grov brottslighet identifieras.

Med sitt systemöverskridande perspektiv har Utbetalningsmyndigheten helt andra förutsättningar att upptäcka mönster och samband än vad den enskilde utbetalande aktören har. Det gäller även om uppgifterna som analyseras skulle vara offentliga. Det krävs både kunskap och ett systematiskt arbete för att genomföra dataanalyser på ett adekvat och effektivt sätt. De resurser som finns inom Utbetalningsmyndigheten och den kunskap om olika typer av tillvägagångssätt för att erhålla felaktiga utbetalningar som byggs upp inom myndigheten, har ingen enskild utbetalande aktör normalt möjlighet att nå upp till. Om man därtill lägger den möjlighet som Utbetalningsmyndigheten har att ta del av information som omfattas av

sekretess och använda den i sin verksamhet, står det klart att myndigheten har bättre förutsättningar att upptäcka felaktiga utbetalningar än vad varje enskild utbetalande aktör har var för sig eller ens tillsammans.

När Utbetalningsmyndigheten har upptäckt en misstänkt felaktig utbetalning skickar myndigheten underrättelser om detta till de aktörer som är berörda. Förutom den beslutande myndigheten, underrättas också exempelvis Bolagsverket eller Skatteverket om det kan misstänkas att deras register innehåller felaktiga uppgifter. Utbetalningsmyndigheten kompletterar alltså de anslutna aktörernas kontroll- och uppföljningsarbete dels genom egen verksamhet, dels genom att dela information.

Finns det ett mervärde i att ansluta kommunsektorn till Utbetalningsmyndighetens verksamhet?

Kommuner och regioner behöver stärka sitt arbete med kontroll och uppföljning av felaktiga utbetalningar för att bättre kunna motverka att offentliga medel betalas ut felaktigt. Genom informationsutbyte, vilket inkluderar Utbetalningsmyndighetens underrättelser, får kommuner och regioner möjlighet att i konkreta fall upptäcka och stoppa felaktiga utbetalningar. Kommunsektorn får därmed bättre förutsättningar för att motverka enskilda felaktiga utbetalningar. Att motverka felaktiga utbetalningar genom att stoppa dem innan de sker är som regel mer effektivt än att reagera mot en felaktig utbetalning i efterhand när skadan redan är skedd. Underrättelserna innebär också en hjälp för kommunsektorn att på ett generellt plan höja sin kunskapsnivå på området. Det förbättrar också förutsättningarna för att förebygga och motverka felaktiga utbetalningar även på andra områden. Trots att Utbetalningsmyndighetens verksamhet ännu inte har kunnat utvärderas anser vi att det är en effektiv åtgärd att ansluta kommuner och regioner till den verksamheten. Mot bakgrund av de systematiska och grova brottsliga angrepp som vi ser på välfärdssystemen menar vi dessutom att det är nödvändigt att vidta de åtgärder som är möjliga och rimliga. En kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet är både möjlig och rimlig.

Utbetalningsmyndighetens underrättelser till kommuner och regioner om misstänkta felaktiga utbetalningar fungerar som ytterligare ett verktyg i arbetet med att motverka de felaktiga utbetalningarna. De är dessutom ett verktyg som inte har någon annan motsvarighet eftersom Utbetalningsmyndighetens verksamhet dataanalys och granskning är unik. Den information om misstänkta felaktiga utbetalningar som underrättelserna innehåller kan användas i det kommunala kontroll- och uppföljningsarbetet, till exempel som underlag för prioriteringar och urval. Mot bakgrund av de systemövergripande och allvarliga angrepp som riktas mot välfärdssystemen menar vi att det är nödvändigt att använda de verktyg som finns tillgängliga för att komplettera kommunsektorns arbete med att förebygga och förhindra angreppen. Det är en prioriterad uppgift att på alla sätt motverka denna typ av brottslighet som göder annan grov och organiserad brottslighet, slår sönder tilltron till välfärdssystemen, undergräver förtroendet för välfärdsstaten och ytterst utgör ett hot mot demokratin.

Hur bör en kommunal anslutning se ut?

Det är på flera sätt en utmanande uppgift att ansluta kommuner och regioner till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Det handlar för det första om att 290 kommuner och 20 regioner ska anslutas till myndighetens verksamhet, till vilken i dag fem statliga myndigheter samt arbetslöshetskassorna är anslutna. Det innebär således en stor utökning av Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Till bilden hör också att de kommunala aktörernas verksamhet skiljer sig åt på olika sätt, exempelvis i fråga om organisation och i vilken grad de anlitar privata utförare. De har också kommit olika långt i arbetet mot felaktiga utbetalningar och har olika mognadsgrad i fråga om it-system. Vi har inte haft i uppdrag att utreda hur den praktiska anslutningen ska gå till, men det bör lyftas fram att detta kräver noggranna överväganden. Föreskrifter behöver tas fram i samspel mellan Utbetalningsmyndigheten och andra berörda aktörer. Utrymme måste skapas för en smidig infasning och anpassning av befintliga it-lösningar.

Vi föreslår att kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska anslutas till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Hit räknas bland annat utbetalningar av ekonomiskt bistånd, ersättning för personlig assistans och föreningsbidrag. Frågan om vilka kommunala utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen som kan och bör anslutas och vilka förutsättningar det finns för Utbetalningsmyndigheten att upptäcka felaktiga kommunala utbetalningar inom olika verksamhetsområden måste utredas närmare.

För att en kommunal anslutning ska få önskade effekter i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar, bör det ske en obligatorisk anslutning av samtliga kommuner och regioner. Eftersom en av Utbetalningsmyndighetens styrkor är att göra systemövergripande analyser är det viktigt att hela kommunsektorn ansluts, annars faller det systemövergripande perspektivet. Av den anledningen har vi också gjort bedömningen att utgångspunkten bör vara att samtliga typer av utbetalningar som omfattas av vårt uppdrag bör anslutas, det vill säga välfärdsutbetalningar till enskilda personer eller till någon som tar emot en sådan utbetalning för den personens räkning, utbetalningar av föreningsbidrag samt utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och till privata utförare enligt kommunallagen.

Det nu sagda bör emellertid vara målbilden för en anslutning. Det är inte realistiskt att tro att samtliga kommunala utbetalningar ska kunna anslutas vid ett och samma tillfälle för att därefter fungera optimalt. Det behöver sannolikt genomföras pilotprojekt med några kommuner och regioner för att hitta fungerande sätt för informationsutbyte och granskning. Även tekniska lösningar för informationsutbytet behöver tas fram. Likaså bör inte samtliga utbetalningar som omfattas av vårt uppdrag anslutas vid ett tillfälle. Vi bedömer att det är lämpligt att börja med utbetalningar till enskilda av ekonomiskt bistånd och ersättning för personlig assistans. Sådana utbetalningar liknar till stora delar de statliga utbetalningar som redan är anslutna till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Även utbetalningar av föreningsbidrag är då lämpliga att ansluta. Innan en anslutning av utbetalningar till privata utförare genomförs behöver vidare utredning göras av nödvändiga uppgiftsskyldigheter och hur dessa lämpligen bör utformas. Först när det är på plats bör verksamheten skalas upp till att omfatta samtliga utbetalningar i kommunsektorn.

Vi lämnar tre författningsförslag för kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Författningsförslagen 1 och 2 innehåller de författningsändringar som är nödvändiga såväl för själva anslutningen som för det informationsutbyte som anses nödvändigt. Författningsförslag 3 innehåller endast författningsförslag som rör en anslutning till systemet med transaktionskonto.

Författningsförslag 1

Anslutningen

Vårt huvudförslag till kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet innebär att samtliga kommuner och regioner ansluts till systemet med transaktionskonto och till verksamheten dataanalys och granskning. De utbetalningar som omfattas är välfärdsutbetalningar till enskilda personer och till någon annan som tar emot utbetalningar för en sådan persons räkning. Exempel på sådana utbetalningar är ekonomiskt bistånd, ersättning för personlig assistans och ersättning för sjukresor. Även utbetalningar av föreningsbidrag omfattas. Dessa utbetalningar faller in under begreppen ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. Anledningen till att vi inte föreslår en anslutning av utbetalningar till huvudmän enligt skollagen och till privata utförare enligt kommunallagen är att effekterna av och de praktiska detaljerna kring en sådan anslutning måste utredas närmare. Målbilden är dock att även sådana utbetalningar ska anslutas.

När det gäller anslutningen till transaktionskontosystemet föreslår vi att de kommunala utbetalningarna ska registreras i systemet och anslutas till systemets medborgargränssnitt och bankkontoregister. Genom en anslutning till medborgargränssnittet kan betalningsmottagarna få en översikt över sina historiska och kommande offentliga utbetalningar och genom en anslutning till bankkontoregistret sker en kontroll av att det bankkonto som betalningsmottagaren uppger också innehas av denne. Vi föreslår däremot inte att Utbetalningsmyndigheten ska ta över ansvaret för de kommunala utbetalningarna. En sådan anslutning kan inte motiveras i förhållande till de inskränkningar i den kommunala självstyrelsen som den skulle innebära. Hur en sådan anslutning skulle utformas för att inte komma i konflikt med regelverken om upphandling, statsstöd och konkurrens är inte heller givet. Till detta kommer en ökad administration som kan vara svår att motivera då betalningsförmedlingen (benämnd transaktionskontot) i sig inte medför något större mervärde i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

När det gäller verksamheten dataanalys och granskning föreslår vi en anslutning innebärande att kommuner och regioner rapporterar uppgifter till Utbetalningsmyndigheten om utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. Utbetalningarna blir där föremål för dataanalyser, urval och granskningar för att identifiera misstänkta felaktiga utbetalningar. Vid misstankar om felaktiga utbetalningar kan Utbetalningsmyndigheten underrätta den utbetalande kommunen eller regionen och de andra aktörer som berörs av felaktigheten. Kommuner och regioner kan då välja att

använda sig av informationen om felaktiga utbetalningar i sitt kontroll- och uppföljningsarbete.

Informationsutbyte

Vi föreslår att kommuner och regioner ska lämna de uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som behövs för att registrera uppgifter om utbetalningar i systemet med transaktionskonto. När det gäller uppgifter av betydelse för verksamheten dataanalys och urval ska uppgifter om beslut om sådana utbetalningar lämnas samt uppgift om de omständigheter som legat till grund för ett sådant beslut eller som haft betydelse för verkställigheten av det. Vi menar även att Utbetalningsmyndigheten bör få rätt att meddela föreskrifter om verkställigheten av kommuners och regioners uppgiftsskyldighet. Vidare ska kommuner och regioner lämna kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av ett beslut om ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd samt uppgifter om de kontaktpersoner och ombud som uppgetts av betalningsmottagaren. När det gäller uppgifter av betydelse för fördjupad granskning föreslår vi att kommuner och regioner på begäran av Utbetalningsmyndigheten ska lämna de uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en sådan granskning. Det motsvarar den skyldighet som i dag gäller för anslutna statliga myndigheter och arbetslöshetskassor. Dock föreslår vi att uppgiftsskyldigheten inte ska gälla för uppgifter inom hälso- och sjukvården om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden.

Vi föreslår vidare att Utbetalningsmyndighetens underrättelseskyldighet i förhållande till kommuner och regioner ska utformas på samma sätt som för redan anslutna aktörer. Det innebär att Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den kommun eller region som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas. Myndigheten ska även lämna underrättelse om resultatet av granskningen.

Författningsförslag 2

Anslutningen

Det kan i det fortsatta lagstiftningsarbetet framkomma omständigheter som gör att det inte är lämpligt med en anslutning till Utbetalningsmyndighetens transaktionskontosystem enligt förslaget ovan. Vid en närmare analys kan det till exempel visa sig att praktiska förutsättningar som vi inte haft i uppgift att utreda lägger hinder i vägen för en anslutning eller att en sådan anslutning blir för dyr i förhållande till den nytta den medför. I sådana fall bör en anslutning endast till dataanalys- och granskningsverksamheten övervägas, vilket möjliggörs genom vårt andra författningsförslag.

Vårt förslag till anslutning till verksamheten dataanalys och granskning är identiskt med det föregående förslaget. Skillnaden mellan förslagen är att det inte sker en anslutning till transaktionskontosystemet varför betalningsmottagaren inte kan få en sammanställning över sina offentliga utbetalningar och att det inte sker någon kontroll av bankkonton. Med detta förslag kommer kommuners och regioners förutsättningar för kontroll-

och uppföljningsarbete förbättras på motsvarande sätt som med författningsförslag 1. Bilaga 1

Informationsutbyte

Vid en anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet för dataanalys och granskning behöver motsvarande uppgifter utbytas som i författningsförslag 1. Skillnaden är att uppgifter som enligt författningsförslag 1 kommer få lämnas ut med stöd av den bestämmelse som reglerar uppgifter av betydelse för systemet med transaktionskonto i stället kommer att få lämnas med stöd av den bestämmelse som reglerar uppgifter av betydelse för dataanalys och urval.

Författningsförslag 3

Anslutningen

Detta förslag till anslutning avser endast en kommunal anslutning till systemet med transaktionskonto och är inte ett fullständigt författningsförslag. Skillnaden jämfört med förslaget om anslutning till transaktionskontot i författningsförslag 1 är att även utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen omfattas. Att ansluta kommunala utbetalningar endast till systemet med transaktionskonto utan att också ansluta till dataanalys- och granskningsverksamheten skulle inte ha någon effekt i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Målbilden bör därför vara att även dessa utbetalningar ska anslutas till verksamheten dataanalys och granskning, men en sådan anslutning kräver vidare utredning.

Förslaget ska ses som ett underlag inför fortsatt arbete med att ansluta kommuner och regioner på ett sätt som innebär att även utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och till privata utförare enligt kommunallagen omfattas.

Informationsutbyte

När det gäller författningsförslag 3 som innebär att även utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen ska omfattas av Utbetalningsmyndighetens verksamhet lämnas inte några förslag på informationsutbyte. Det har inte varit möjligt för oss att inom ramen för utredningen göra en bedömning av om ett förslag om uppgiftsskyldighet avseende det kartlagda behovet av uppgifter går att förena med kraven på skydd mot oacceptabla intrång i den personliga integriteten. En skyldighet för kommuner och regioner att lämna sådana uppgifter till Utbetalningsmyndigheten måste därför utredas vidare i det fortsatta lagstiftningsarbetet. I det sammanhanget bör också en uppgiftsskyldighet för enskilda huvudmän enligt skollagen, privata utförare enligt kommunallagen och en utökad uppgiftsskyldighet för statliga myndigheter utredas.

Konsekvenser

Vi menar att det finns all anledning att med kraftfulla medel motverka felaktiga utbetalningar och samhällsskadlig välfärdsbrottslighet. Och det måste få kosta pengar i det korta perspektivet. Om inte välfärdsbrottsligheten förhindras står andra värden på spel, såsom tilliten till välfärdssystemen och samhället i stort inbegripet samhällets förmåga att hantera brottslighet. Till detta ska läggas risken för att viljan att betala skatt kan urholkas om offentliga medel tillåts att gå till välfärdsbrottslighet. I ett längre perspektiv är dessutom även stora kostnader för att motverka felaktiga utbetalningar sannolikt lägre än kostnaden för att låta de felaktiga utbetalningarna fortgå. Välfärdssystemen bygger på ett stort mått av tillit till betalningsmottagaren. När kontroll under lång tid inte prioriterats och välfärdssystemen inte omgärdats av tillräckligt skydd, samtidigt som brottsligheten blivit mer komplex och omfattande, måste åtgärder sättas in. Att låta en kortsiktig kostnadskalkyl vara den enda utslagsgivaren för vilka åtgärder som bör vidtas i den situation som råder är med all sannolikhet kontraproduktivt på sikt.

När det gäller kostnadsmässiga konsekvenser kommer vårt förslag ge Utbetalningsmyndigheten tillgång till ett större material om utbetalningar från välfärdssystemen att analysera. Det kommer att kräva resurser hos myndigheten bland annat för att få praktiska och tekniska lösningar på plats samt därefter för den löpande verksamheten. Den uppgiftsskyldighet som följer av våra förslag innebär vidare ett nytt åliggande för kommuner och regioner som medför att den kommunala finansieringsprincipen ska tillämpas. Utbetalningsmyndigheten har uppgett att det i dagsläget inte är möjligt att göra några tillförlitliga uppskattningar för en kommunal anslutning till systemet med transaktionskonto, eftersom det fortfarande pågår utredning om och uppbyggnad av systemet. Systemet ska vara klart för anslutning den 1 januari 2027. När det gäller en anslutning till verksamheten dataanalys och granskning har Utbetalningsmyndigheten vidare uppgett att det inte finns kunskap tillgänglig om exempelvis kommunsektorns it-system, it-mognad och datahantering för att kunna bedöma kostnaderna. Mot denna bakgrund och med hänsyn till att vi inte haft möjlighet att fördjupa oss i exempelvis styckkostnadsberäkningar har det inte varit möjligt eller meningsfullt att uppskatta några konkreta belopp för vad en anslutning skulle kosta, eftersom det finns alldeles för stor osäkerhet i en sådan bedömning.

Förslagen förbättrar förutsättningarna för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar, bland annat genom att kommuner och regioner får bättre möjligheter att följa upp och kontrollera utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. I förlängningen ska även utbetalningar till skolhuvudmän och privata utförare anslutas vilket ytterligare förbättrar dessa förutsättningar. Förslagen bidrar därmed både till mer korrekta utbetalningar och en rättvis konkurrens mellan de aktörer som erbjuder välfärdstjänster. Med ett systematiskt arbete över förvaltningsnivåerna kan också fler felaktiga statliga utbetalningar hindras, vilket sammantaget innebär färre felaktiga utbetalningar av offentliga medel. Det leder i sin tur till att upprätthålla tilliten till välfärdssamhället i stort. Eftersom minskade felaktiga utbetalningar innebär att kommuners, regioners och statens utgifter för utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekono-

miska stöd blir lägre än vad de annars skulle ha blivit, kan medel också frigöras för finansiering av andra samhällsekonomiskt motiverade åtgärder. Förslagen kommer således att få positiva konsekvenser för samhälls-ekonomi.

När det gäller konsekvenser för felaktiga utbetalningar och brottslighet menar vi att Utbetalningsmyndighetens dataanalyser och granskningar kan öka insikterna kring avancerade upplägg som riktas mot de kommunala utbetalningarna. Det gäller såväl ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som utbetalningar till juridiska personer. Inte minst gäller det de senare eftersom kunskaperna kring felaktiga utbetalningar och olika brottsupplägg än så länge är relativt begränsade. Med en ökad kunskap kan motståndskraften i systemen förväntas öka på sikt. Sådan kunskap kan tjäna som vägledning vid den framtida utformningen av välfärdsystemen och även användas för att identifiera nödvändiga förändringar inom området.

Vi menar således att en kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet för dataanalys och granskning av samtliga utbetalningar som omfattas av vårt uppdrag skulle innebära en minskad välfärdsbrottslighet. Det gäller även en anslutning av kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd enligt författningsförslagen 1 och 2. En anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet kan således generellt antas höja förmågan såväl att stoppa pågående brottslighet som att förebygga och förhindra att brott alls sker. Det gäller både bidragsbrott och annan brottslighet. Även förutsättningarna att lagföra personer för olika former av välfärdsbrottslighet bör öka då det med hjälp av Utbetalningsmyndighetens verksamhet kan vara enklare att få fram tillräcklig bevisning för fällande dom. Minskad välfärdsbrottslighet kan vidare leda till att annan, ännu grövre brottslighet, minskar eftersom det framkommit att brott mot välfärdsystemen ibland finansierar grov organiserad brottslighet och terroristverksamhet.

Ikraftträdandebestämmelser

Vi föreslår att de ändringar som framgår av författningsförslag 1 och 2 i lagen om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten, lagen om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar och lagen om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten, ska träda i kraft den 1 juli 2026. Vi föreslår dock att lagarna ska tillämpas fullt ut senast den 1 juli 2029 beträffande kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd. I likhet med vad som gäller för de statliga myndigheterna kan bestämmelserna därmed börja tillämpas successivt.

Eftersom de ändringar som föreslås i författningsförslag 3 inte utgör ett fullständigt författningsförslag föreslås inte något ikraftträdandedatum för dessa.

Betänkandets lagförslag

Författningsförslag 1

Författningsförslag för kommunal anslutning av utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd till både systemet med transaktionskonto och verksamheten för dataanalys och granskning.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten

dels att 1, 2, 3 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nya paragrafer, 11 a–11 b §§, och närmast före 11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 §
Denna lag innehåller bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto och om de utbetalningar som ska ske genom detta system.

Föreslagen lydelse

1 §
Denna lag innehåller bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto och om de *statliga* utbetalningar som ska ske genom detta system *samt om de utbetalningar från kommuner och regioner som ska registreras i systemet.*

2 §

Utbetalningsmyndigheten ska administrera ett system med transaktionskonto för utbetalningar från statliga myndigheter. De myndigheter som omfattas av systemet är Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

Kommuner och regioner omfattas av systemet med transaktionskonto i den utsträckning som framgår av 11 a–11 b §§.

3 §

Med beslutande myndighet avses i lagen den myndighet som har beslutat att en utbetalning som omfattas av systemet med transaktionskonto ska ske.

Med beslutande myndighet avses i lagen den *statliga* myndighet som har beslutat att en utbetalning som omfattas av systemet med transaktionskonto ska ske.

Med kreditinstitut avses i lagen kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige.

11 a §

Utbetalningsmyndigheten ska i systemet med transaktionskonto registrera uppgifter om de utbetalningar från kommuner och regioner som anges i 11 b §. Uppgifterna ska registreras så snart Utbetalningsmyndigheten får ett underlag från kommunen eller regionen om att utbetalningen är beslutad.

11 b §

I systemet med transaktionskonto ska registreras uppgifter om utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som beslutas av kommuner eller regioner.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undanta vissa ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd från att registreras i systemet med transaktionskonto.

12 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. vilka slags utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto, och

2. hur utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto ska göras.

1. vilka slags *statliga* utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto,

2. hur *statliga* utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto ska göras, och

3. hur registreringen av uppgifterna om de utbetalningar som avses i 11 b § ska göras.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Senast den 1 juli 2029 ska uppgifter om alla utbetalningar som avses i 11 b § registreras i systemet med transaktionskonto.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2–5 §§ och 3 kap. 1 och 6 §§ lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

En inledande granskning ska leda till

1. att granskningen avslutas utan åtgärd,
2. att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet eller arbetslöshetskassa för hantering, eller
3. att en fördjupad granskning inleds.

3 §

Om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en felaktig utbetalning får myndigheten inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, *kommuner, regioner*, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

4 §

Vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för en fördjupad granskning ska Utbetalningsmyndigheten prioritera urvalsträffar där

1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och
2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet, *kommun, region* eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och
2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter, *kommuner, regioner* eller arbetslöshetskassor.

5 §

En fördjupad granskning ska avslutas om

1. det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett, eller

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter, *kommuner, regioner* eller arbetslöshetskassor.

En fördjupad granskning får också avslutas om det finns andra skäl för det.

3 kap.

1 §

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet, *kommun, region* eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

6 §

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters eller arbetslöshetskassors handläggning.

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters, *kommuners, regioners* eller arbetslöshetskassors handläggning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Senast den 1 juli 2029 ska alla kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas av denna lag.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

dels att 1, 2 och 9 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter, *kommuner, regioner* och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

2 §

De myndigheter vars utbetalningar ska administreras via systemet med transaktionskonto enligt lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten ska lämna de uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som den behöver för att administrera utbetalningarna.

De *statliga* myndigheter vars utbetalningar ska administreras via systemet med transaktionskonto enligt lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten ska lämna de uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som den behöver för att administrera utbetalningarna.

Kommuner och regioner ska lämna de uppgifter till Utbetalningsmyndigheten som den behöver för att registrera uppgifter om utbetalningar i systemet med transaktionskonto enligt lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten.

3 a §

Kommuner och regioner ska lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten om

1. beslut som rör ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och

2. kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av sådana beslut som avses i

9 §

Statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Statliga myndigheter, *kommuner, regioner* och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ och 26 kap. 1 a § första stycket och 3, 4 och 6 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.
 2. Senast den 1 juli 2029 ska alla kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas av denna lag.

Författningsförslag 2

Författningsförslag för kommunal anslutning av utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd endast till verksamheten för dataanalys och granskning.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2–5 §§ och 3 kap. 1 och 6 §§ lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

2 §

En inledande granskning ska leda till

1. att granskningen avslutas utan åtgärd, 2. att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet eller arbetslöshetskassa för hantering, eller 3. att en fördjupad granskning inleds.	2. att en underrättelse om en urvalsträff lämnas till en berörd myndighet, <i>kommun, region</i> eller arbetslöshetskassa för hantering, eller

3 §

Om det finns anledning för Utbetalningsmyndigheten att anta att det har skett en felaktig utbetalning får myndigheten inleda en fördjupad granskning genom att göra en närmare analys av urvalsträffen.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, arbetslöshetskassor och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

I 9 och 10 §§ lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten finns bestämmelser om skyldighet för statliga myndigheter, *kommuner, regioner, arbetslöshetskassor* och kreditinstitut att lämna vissa uppgifter när Utbetalningsmyndigheten har inlett en fördjupad granskning.

4 §

Vid bedömningen av vilka urvalsträffar som väljs ut för en fördjupad granskning ska Utbetalningsmyndigheten prioritera urvalsträffar där

1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och	1. det finns anledning att anta att fler än en myndighet, <i>kommun, region</i> eller arbetslöshetskassa berörs av det förhållande som ligger till grund för antagandet att det har skett en felaktig utbetalning, och

2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

2. effektivitetsskäl talar för att granskningen utförs av Utbetalningsmyndigheten i stället för av berörda myndigheter, *kommuner, regioner* eller arbetslöshetskassor.

5 §

En fördjupad granskning ska avslutas om

1. det inte längre finns anledning att anta att en felaktig utbetalning har skett, eller

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter eller arbetslöshetskassor.

2. det är mer effektivt att granskningen fortsätter vid berörda myndigheter, *kommuner, regioner* eller arbetslöshetskassor.

En fördjupad granskning får också avslutas om det finns andra skäl för det.

3 kap.

1 §

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

Utbetalningsmyndigheten ska underrätta den myndighet, *kommun, region* eller arbetslöshetskassa som har beslutat om utbetalningen när en fördjupad granskning inleds och avslutas samt om resultatet av granskningen.

6 §

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters eller arbetslöshetskassors handläggning.

Av en underrättelse enligt 1–5 §§ ska det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för Utbetalningsmyndighetens antagande om felaktigheten och andra uppgifter som kan antas vara av betydelse för berörda myndigheters, *kommuners, regioners* eller arbetslöshetskassors handläggning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Senast den 1 juli 2029 ska alla kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas av denna lag.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:456) om skyldighet att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten

dels att 1 och 9 §§ ska ha följande lydelse,
dels att det ska införas en ny paragraf, 3 a §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om skyldigheter för statliga myndigheter, *kommuner, regioner* och andra aktörer att i vissa fall lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten.

3 a §

Kommuner och regioner ska lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten om

1. *beslut som rör ekonomiska förmåner eller ekonomiska stöd och de omständigheter som har legat till grund för ett sådant beslut eller som har haft betydelse för verkställigheten av det, och*

2. *kontaktuppgifter för fysiska och juridiska personer som omfattas av sådana beslut som avses i punkten 1, samt uppgivna kontaktpersoner och ombud.*

9 §

Statliga myndigheter och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Statliga myndigheter, *kommuner, regioner* och arbetslöshetskassorna ska på begäran av Utbetalningsmyndigheten lämna uppgifter som avser en namngiven fysisk eller juridisk person som behövs vid en fördjupad granskning enligt lagen (2023:455) om Utbetalningsmyndighetens granskning av utbetalningar.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess enligt 25 kap. 1–5 och 8 §§ och 26 kap. 1 a § första stycket och 3, 4 och 6 §§

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.
2. Senast den 1 juli 2029 ska alla kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd omfattas av denna lag.

Författningsförslag 3

Författningsförslag för kommunal anslutning av utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd samt utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen (2010:800) och utbetalningar till privata utförare som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet som genom avtal har lämnats över med stöd av kommunallagen (2017:725), endast till systemet med transaktionskonto.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2023:454) om transaktionskonto vid Utbetalningsmyndigheten

dels att 1, 2, 3 och 12 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nya paragrafer, 11 a–11 b §§, och närmast före 11 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna lag innehåller bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto och om de utbetalningar som ska ske genom detta system.

Föreslagen lydelse

1 §

Denna lag innehåller bestämmelser om Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto och om de *statliga* utbetalningar som ska ske genom detta system *samt om de utbetalningar från kommuner och regioner som ska registreras i systemet.*

2 §

Utbetalningsmyndigheten ska administrera ett system med transaktionskonto för utbetalningar från statliga myndigheter. De myndigheter som omfattas av systemet är Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och Skatteverket.

Kommuner och regioner omfattas av systemet med transaktionskonto i den utsträckning som framgår av 11 a–11 b §§.

3 §

Med beslutande myndighet avses i lagen den myndighet som har beslutat att en utbetalning som omfattas av systemet med transaktionskonto ska ske.

Med beslutande myndighet avses i lagen den *statliga* myndighet som har beslutat att en utbetalning som omfattas av systemet med transaktionskonto ska ske.

Med kreditinstitut avses i lagen kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige.

11 a §

Utbetalningsmyndigheten ska i systemet med transaktionskonto registrera uppgifter om de utbetalningar från kommuner och regioner som anges i 11 b §. Uppgifterna ska registreras så snart Utbetalningsmyndigheten får ett underlag från kommunen eller regionen om att utbetalningen är beslutad.

11 b §

I systemet med transaktionskonto ska registreras uppgifter om utbetalningar från kommuner och regioner som avser

1. ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd,

2. utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen (2010:800), och

3. utbetalningar till privata utförare som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet som genom avtal har lämnats över med stöd av kommunallagen (2017:725).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att undanta vissa utbetalningar enligt första stycket från att registreras i systemet med transaktionskonto.

12 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om

1. vilka slags utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto, och

2. hur utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto ska göras.

1. vilka slags *statliga* utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto,

2. hur *statliga* utbetalningar som ska administreras via systemet med transaktionskonto ska göras, och

3. hur registreringen av uppgifterna om de utbetalningar som avses i 11 b § ska göras.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Ale kommun, Aneby kommun, Arbetsförmedlingen, Attunda tingsrätt, Bolagsverket, Borlänge kommun, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Eskilstuna kommun, Falu kommun, Folkbildningsrådet, Fremia, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Göteborgs kommun, Helsingborgs kommun, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kalmar kommun, Kammarkollegiet, Kammarrätten i Stockholm, Karlshamns kommun, Katrineholms kommun, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Kungälv kommun, Köpings kommun, Landsorganisationen i Sverige, Linköpings universitet, Luleå kommun, Malmö kommun, Malung-Sälens kommun, Melleruds kommun, Migrationsverket, Motala kommun, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Mönsterås kommun, Norrtälje kommun, Olofströms kommun, Pensionsmyndigheten, Piteå kommun, Polismyndigheten, Regelrådet, Region Blekinge, Region Dalarna, Region Stockholm, Region Sörmland, Region Uppsala, Region Västernorrland, Rekonstruktör- och konkursförvaltarkollegiet, Riksgäldskontoret, Skatteverket, Skurups kommun, SmåKom, Socialstyrelsen, SPF Seniorerna, Statens servicecenter, Statens skolinspektion, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Statskontoret, Stockholms kommun, Studieförbunden i samverkan, Studieförbundet Vuxenskolan, Sundsvalls kommun, Svensk Försäkring, Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges a-kassor, Sveriges advokatsamfund, Sveriges hembygdsförbund, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges riksidrottsförbund, Säkerhetspolisen, Södertälje kommun, Tjörns kommun, Transportstyrelsen, Tranås kommun, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala universitet (juridiska fakulteten), Utbetalningsmyndigheten, Vindelns kommun, Vingåkers kommun, Västra Götalandsregionen, Växjö kommun och Åklagarmyndigheten.

Därutöver har yttrande inkommit från Statens tjänstepensionsverk.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Almega utbildning (f.d. Friskolornas riksförbund), Amatörteaterns riksförbund, Arvidsjaur kommun, Bengtsfors kommun, Bergs kommun, Bildkonst Sverige, Borgholms kommun, Eda kommun, Företagarna, Hedemora kommun, Härnösands kommun, Idéburna skolors riksförbund, Lindesbergs kommun, Ockelbo kommun, Region Gävleborg, Riksdagens ombudsmän (JO), Sollefteå kommun, Sotenäs kommun, Strömsunds kommun, Sveriges akademikers centralorganisation, Söderhamns kommun, Tibro kommun, Tjänstemännens centralorganisation, Trosa kommun, Vårdföretagarna, Värnamo kommun, Västerviks kommun, Ydre kommun, Åmåls kommun och Överkalix kommun.